

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

CYRILOMETODĚJSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Katedra církevních dějin a dějin křesťanského umění

Křesťanská výchova

**PRONÁSLEDOVÁNÍ ŘÍMSKOKATOLICKÉ
CÍRKVE ZA TOTALITY**

diplomová práce

Vedoucí práce: prof. PhDr. František X. Halas, CSc.

Brno 2012

Marek Hřebíček

Čestné prohlášení:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně a použil jsem při tom jen uvedené prameny a literaturu.

V Brně dne 19. dubna 2012

Marek Hřebíček

Obsah

Úvod.....	5
1. Období nacismu	7
1.1. Politická situace v Československu.....	7
1.2. Církev v Sudetech	8
1.3. Druhá republika.....	9
1.4. Církev v protektorátě.....	10
1.4.1. Řeholníci v kláštorech.....	11
1.4.2. Kněží v odboji.....	13
1.4.3. Uloupené zvony	14
1.5. Helena Kafková, rodačka z Husovic	16
1.5.1. Cesta k dospělosti	17
1.5.2. Sestra na úrovni.....	18
1.5.3. Špiclové a udavači	20
1.5.4. Ve vězení	21
1.6. Cesta ke svobodě.....	24
2. Poválečná situace	26
2.1. Benešovy dekrety	26
2.2. Vláda v zemi.....	27
3. Období komunismu.....	29
3.1. Církev omezená.....	29
3.2. Prozíravé kroky	31
3.3. Nekonečná jednání	31
3.4. Provokační akce	34
3.5. Zákon jako past	34

3.6.	Po únorové oběti.....	37
3.7.	Orelské hnutí	38
3.8.	Omezení svobody	41
3.9.	Zábor klášterů.....	42
3.10.	Biskupové bez elánu	43
3.11.	Likvidace prostých křesťanů	43
3.12.	Život a mládí Jaroslava Kvity.....	45
3.12.1.	Příprava v juvenátu.....	47
3.12.2.	Formace ke kněžství.....	47
3.12.3.	Kněžská služba v Husovicích.....	52
3.12.4.	Ve zdravém těle zdravý duch	56
3.12.5.	Zkouška víry.....	59
3.12.6.	Práce na vinici Páně pokračuje.....	63
3.12.7.	Cesta na věčnost	67
3.13.	Církevní školství v útlumu	74
3.14.	Činnost církve v utajení	76
3.15.	Pronásledování v husovické farnosti	79
	Závěr	82
	Použité prameny.....	84
	Použitá literatura	85
	Rozhovory, ústní svědectví a záznamy vzpomínek (přepsané ze záznamů diktafonu)	
	87
	Zkratky	88
	Obrazové a tištěné přílohy	91

Úvod

Tato diplomová práce vzniká v době, kdy v naší vlasti panuje mír a náboženská svoboda. Po celou dobu křesťanských dějin u nás tomu tak vždycky nebylo. Samotné 20. století je tomu dvakrát svědkem. I když žijeme víc jak 20 let ve svobodě vyznání, tak je téma pronásledování stále aktuální. Rasová nenávisť a xenofobie se v této zemi stále vyskytuje. Je potřeba nezapomenout na doby minulé, na to, co se událo a jakým způsobem. Cílem práce bude odhalit temné stránky a skutečnosti totalitních režimů 20. století vůči římskokatolické církvi v naší zemi. Napsané kapitoly mají upozornit, že křehký lidský život zde není od toho, aby byl ničen a veden k zániku. Hmotné statky mají rozvíjet činnosti člověka a být mu nápomocny v jeho životě. Stejně tak i bližní má být pomocníkem druhým a ne ničitelem.

Sepsaná práce bude obšírná, ale zároveň i konkrétní. V každém období nastíní situaci v zemi povrchně a uceleně, posléze se zaměří konkrétněji. Příběhy jednotlivců i celých skupin utvoří život církve, jak v její nejmenší buňce – rodině, tak i ve farnosti, pokračující přes diecéze k jednotlivým zemím. Popsané vztahy se budou týkat jednotlivců mezi sebou, ale též větších celků – skupin, které musí vedle sebe žít po mnoho let. Autor se zaměří na území Husovic – jeho farnosti a blízkého okolí. Bude se snažit odhalit příběhy křesťanů, kteří byli někdy s těmito místy spjaty a kterým bylo nezákonně ubližováno. Práce nemá za úkol vzájemně mezi sebou srovnávat dva systémy totalit a poukazovat na odlišnosti. Vyústění nastane v celoživotním příběhu mladého salvatoriána – kněze Jaroslava Albína Kvity - méně známého křesťana.

Každá společnost se chce co nejlépe vyvíjet a žít. Ne vždy jsou k těmto činnostem příznivé podmínky pro všechny. Je velmi důležité, aby to nebylo formou parazitování a útlaku na úkor druhých.

Lidské utrpení se zde bude vyskytovat v nejrůznějších podobách. Postihuje lidi všech věkových kategorií, i ty, kterým nebylo dopřáno spatřit světlo tohoto světa. Zaměří se proti církevním buňkám rozličných forem. Každé období má své odlišnosti, ale i něco společného. Bůh je stále stejný, ale ideály určitých vládnoucích vrstev a jedinců se mění. Záleží jen na tom, komu dají obyvatelé určité země přednost. Kolikrát se to neodhalí v jednom národě, ale přijdou na to okolní, kterým je ubližováno.

V diplomové práci budou použity dostupné knižní prameny, které jsou běžně na trhu a další materiály přispějí k osvětlení méně známých událostí. Ty by mohly být v průběhu času zapomenuty, nebo dokonce neobjeveny. Jiné dokumenty budou

pocházet ze soukromých zdrojů. Ať už jsou to archivní materiály, nebo dobové fotografie, určitě přispějí k dokreslení situace a doby, v níž dotyční lidé žili. Z archivního průzkumu vyplývá, že některé snahy vyšly liché. To se stalo v MZA v Brně a ve spisovně Krajského soudu v Ostravě. Jiné archivy – veřejné a soukromé přinesly plodné ovoce. Archiv bezpečnostních složek v Praze a archiv Salvatoriánů v Prostějově má bohaté prameny.

Důležitou metodou k dosažení získaných informací bude rozhovor, z něhož autor utvoří vzpomínky účastníků prožité doby, tzv. záznam vzpomínek. K tomuto účelu použije diktafon. Cenným prostředkem jsou svědectví ústní a psaná – dopisem, za něž se nemusí dnešní důchodci vůbec stydět, ba naopak. Ty budou soustředěny v archivu autora.

Poděkování patří + mikulovskému proboštovi P. Stanislavu Krátkému, který navrhl zpracování takového tématu a vedoucímu práce panu prof. PhDr. Františku X. Halasovi, CSc., kterému se návrh líbil. Také rodinným členům a všem těm, kteří mi poskytli dokumenty, vzpomínky, svědectví a obětovali volný čas, náleží velký dík.

1. Období nacismu

1.1. *Politická situace v Československu*

Již od středověku na našem území žila velmi početná menšina německého obyvatelstva. Měla své školy, spolky, odbory a politické strany, které se podílely na vládě v zemi.

V září 1938 byl podepsán Mnichovský diktát, který dopomohl k nekrvavému obsazování pohraničí německými vojáky.

Po podepsání mnichovské smlouvy 29. 9. 1938 došlo k okupaci českého pohraničí německým lidem. Tato území byla rozlehlá a zaujímala celé okresy. Mnoho českých katolických usedlíků a jejich rodin bylo vyhnáno ze svých domovů. Svůj majetek, hospodářství a obživu museli opustit. Začalo období nesvobody a útisku. Okupovaná území byla připojena k Německé říši. České úřady byly částečně zrušeny a nahrazeny německou samosprávou, která měla vlastní uspořádání.

O tyto oblasti se staral Konrád Henlein, ten podléhal říšskému ministerstvu vnitra.

16. března 1939 začali němečtí ozbrojení vojáci obsazovat území naší vlasti. Tímto dnem nastal v Čechách a na Moravě protektorátní stav. Úřady v zemi byly kontrolovány Němci a postupem času jim omezili pravomoc. Okupanti si zřídili své vlastní úřady. Správcem země byl protektor. Na podzim roku 1939 byly zavedeny potravinové lístky. Koncem roku se rozšířily na obuv a textil. 1. září 1939 fašistické Německo napadlo Polsko. Tak začala 2. světová válka, do které se postupně zapojily ostatní státy.

V protestních říjnových demonstracích došlo toho roku ve velkých městech k ozbrojeným střetům s nacisty. Student Jan Opletal zranění podlehl a v listopadu byl pohřben za velké účasti studentů z českých vysokých škol. Ti pojali smuteční rozloučení jako protiněmeckou demonstraci. Dostalo se jim kruté odpovědi z řad německých funkcionářů. Začali popravovat studenty a více než 1200 z nich se dostalo do pracovních a koncentračních táborů. Mezi nimi byli i římskokatoličtí věřící. Mnozí z nich se nikdy nevrátili domů, protože tam zahynuli. Došlo k uzavření všech českých vysokých škol na území protektorátu. Tento stav se nezlepšil a trval po celou dobu 2. světové války. Mladí lidé – muži i ženy – byli nasazováni na nucené nedobrovolné práce do III. říše. Většinou pracovali manuálně v německých továrnách a ty se

soustředily na hromadnou zbrojní výrobu. Panoval tam strach a nesvoboda. Ti, kdo neodjeli do Německa, byli využíváni na jiné podřadné a nedůstojné práce ve svých regionech. Byla to doba hladu a bídy. Nacistická agrese se projevovala na všech vrstvách obyvatelstva. Němci měnili názvy ulic dle své libosti. Kněžské semináře byly omezeny a výchova nových a nadějných kněží pro náš národ se zkomplikovala. Bohoslovci se uchýlovali k samostudiu, které probíhalo kolikrát v neutěšených podmínkách.

1.2. **Církev v Sudetech**

České pohraničí zaujímalo z větší části státní hranici s Německem. Tyto oblasti se nazývaly Sudety. Tamní duchovní vůdci byli Češi i Němci. Nespokojená sudetoněmecká menšina vyháněla české kněze z far pryč. Někteří faráři byli zbiti. Svůj azyl našli v neokupovaném území. Tam platila smlouva „modus vivendi“, která byla uzavřena roku 1928 mezi československou vládou a papežským stolcem. V Sudetech, podobně jako v Rakousku, byla německými úřady zrušena smlouva s Vatikánem. To umožňovalo okupantům bez postihu perzekuovat církve. Začali pronásledovat katolické spolky a zrušili náboženský tisk a církevní školy. Rušili jednotlivé mužské a ženské kláštery. Jejich budovy využívali k válečným účelům. Rozsáhlý majetek vlastnil řád Německých rytířů, který působil v pohraničí. Využíval ho k charitním účelům. Celý řád byl nacisty zrušen a majetek zabaven. Osazenstvo klášterů bylo pozatýkáno a odvečeno do koncentračních táborů, na nucené práce do Říše, nebo uvězněno. Podobný osud postihlo neklášterní duchovenstvo. Někteří členové církve takovéto kruté zacházení velice těžce nesli a zemřeli.

Českým a moravským biskupům nebylo dovoleno vykonávat pravomoci v pohraničním území. Proto svatý stolec ustanovil konkrétního sudetského kněze, aby vedl odloučenou část jednotlivé diecéze. Litoměřický biskup Weber byl německého původu a byl začleněn pod německou biskupskou konferenci.

Někteří kněží, působící v okupovaném území, si zachovali chladnou hlavu a viditelně se nepřimkli k nacionálnímu fašistickému smýšlení. Toto učení nepropagovali mezi svými věřícími, ba naopak je varovali a kritizovali zvrácenosti vládnoucí strany. Snažili se pomáhat prostým lidem a ulehčit jim životní situaci tehdejší doby. Mezi takové kněze patřil „Hubert Engelbert Unzeitig, rodák

z Grandova u Svitav.“¹ Byl v duchovní správě v jižních Čechách. V roce 1941 byl zatčen a transportován do koncentračního tábora v Dachau. Tam pečoval o nemocné, v roce 1945 se nakazil a zemřel. Dalším duchovním v této oblasti byl jezuita Robert Johann Albrecht. „Ten pocházel z Krkonoš, kde byl jeho otec majitelem horského hotelu, poblíž Špindlerova Mlýna.“² Stal se tlumočником okupačních úřadů, tam chodili vězni a další lidé, kteří cestovali na nucené práce do Německa. Byl jejich sympatizantem a posiloval je k českému vlastenectví. V roce 1942 byl odvléčen do Berlína, kde byl odsouzen a o rok později v Tegelské věznici popraven.

1.3. ***Druhá republika***

Prezident Československé republiky, dr. Edvard Beneš, se v říjnu 1938 vzdal funkce a odletěl do Anglie. Novým prezidentem naší republiky byl koncem listopadu téhož roku zvolen dr. Emil Hácha. Jmenoval novou vládu, která byla představitelkou české buržoazie. V jejím čele stál Rudolf Beran, který vedl Stranu národní jednoty. Tato strana byla vůči katolické církvi vstřícnější. Do tříd ve školách byly umísťovány kříže, které musely po ukončení 1. světové války zmizet. Na Slovensku vznikl Manifest národa, který vyhlásil autonomii Slovenska. Josef Tiso stanul v čele vlády. V březnu 1939 sesadil prezident Tisovu autonomní vládu a moc převzala armáda. Před vyhlášením protektorátu Čechy a Morava obsadila maďarská vojska Zakarpatskou Ukrajinu, a Slovensko se odtrhlo od naší republiky a vytvořilo samostatný stát. Prvního října 1938 obsadila polská armáda území Těšínska.

Hitlerovští okupanti po záboru Čech a Moravy zrušili katolické spolky, organizace a katolický tisk. Okupační úřady rušily všechny typy katolických škol. Veřejné církevní aktivity musely být přerušeny a kříže ze škol odstraněny. Na školách se náboženství vyučovalo jako předtím a pravidelná účast věřících na bohoslužbách nebyla zakázána. Protektorátní prezident dr. Emil Hácha byl katolíkem a chodil na nedělní bohoslužby.

¹ PhDr. Radomír Malý, *Katolíci ve stínu hákového kříže*, nakladatelství Michael, Frýdek – Místek 2006, str. 54

² tamtéž str. 54

1.4. **Církev v protektorátě**

V období protektorátu zesnuli tři biskupové. Okupanti na jejich místa chtěli dosadit své určené kandidáty. S tímto postupem Papežský stolec nesouhlasil. Sídla po uvolněných biskupech zůstala prázdná. Jednotlivé diecéze spravovali kapitulní vikáři. Omezení výkonu kněžské služby zapříčinila tzv. protektorátní akce. Ta postihla začátkem září 1939 mnoho duchovních. Ti se ocitli ve vězeních a v koncentračních táborech Dachau a Buchenwaldu. Podobná akce se opakovala roku 1942, kdy na následky atentátu zemřel říšský protektor Reinhard Heydrich, který spravoval naše území. Na 500 katolických kněží ztratilo na určitý čas svoji svobodu. Někteří se vrátili, jiní podlehli krutým podmínkám nacistického teroru. Vězněny nebyly jen duchovní osoby, ale i lidé, kteří v minulosti něčeho ve svém životě dosáhli. Takovým člověkem byl Alfréd Fuchs. Byl úspěšným novinářem a před okupací vedl ČTK. Přestoupil ze židovství na křesťanství. Jeho zatčení proběhlo v roce 1940 a skončil v koncentračním táboře Dachau, tam byl nelidsky umučen.

Jako potrestání za zdařilý atentát na protektora byla v červnu 1942 vyhlazena z povrchu zemského česká obec Lidice. Muže postříleli a ženy s dětmi odvěkli do vyhlazovacího tábora. Staří obyvatelé nad 70 let dostali milost. Té ale nevyužil tamní farář Šternberka. Jeho solidárnost s ostatními se mu stala osudnou.

Vedoucí kněžského semináře v Olomouci, otec Jaroslav Šumšal, se stal mučedníkem v koncentračním táboře. Brutálně ho utloukl polský vězeň. Na faráři Josefu Horkém, který působil ve farnosti v Třeběnici u Litoměřic, prováděli maláriové pokusy. Na ty v koncentračním táboře v Dachau zemřel. Ve stejném koncentračním táboře zahynul kolínský farář Josef Kos. Jeho postihl skvrnitý tyfus, když ošetřoval nemocné spoluvězně. Svou pozemskou pouť dokončil také v koncentračním táboře kněz a spisovatel z poutního místa Křemešník u Pelhřimova, František Vaněk. Funkcí papežského preláta se netajil.

Nevídaným způsobem přežil koncentrační tábor Oranienburg farář František Štverák z Chval u Prahy.

I ve vyšších duchovních kruzích nastalo pronásledování. Metoděj Kubáň – prelát a monsignore zemřel v roce 1942 v Dachau. Sídlní kanovník a prelát pražské katedrály Otakar Švec byl za své vstřícné chování k Židům odvečen do stejného tábora. Z pankrácké věznice se po válce vrátil domů další sídlní kanovník od sv. Víta Otto Stanovský, který na následky utrpení zemřel. Sachsenhausenem prošel

vyšehradský kanovník Bohumil Stašek. V 1. republice se podílel na vedení lidové strany. Pana děkana Františka Kvapila z Nezamyslic zastřelili v Kounicových kolejích v Brně, za údajnou ilegální účast v odbojové organizaci. Ta se však nikdy neprokázala. Internaci na sv. Kopečku u Olomouce se nevyhnul ani olomoucký arcibiskup Leopold Prečan. Měl výhodu, sloužil mše svaté. Pan arciděkan Havelka z Plzně byl vězněn v pankrácké věznici od roku 1943 až do osvobození, za odbojovou činnost.

Budoucí kardinál Josef Beran se narodil v Plzni, v rodině učitele roku 1888. Studoval v hlavních městech Československa a Itálie. Vedl v Praze kněžský seminář, dívčí internátní měšťanskou školu a vyučoval liturgiku na teologické fakultě. Za heydrichiády byl zatčen pro styk s nepřáteli říše. Po válce se vrátil z koncentračního tábora Dachau, kde ho věznili. Svoje kněžství nezanedbával, a jak to bylo jen možné, tak pomáhal spoluvěznům duchovní útěchou a jídlem, které rád poskytoval. Po osvobození ho Svatý stolec jmenoval arcibiskupem.

Církev římskokatolická nebyla pronásledována pouze po stránce svých členů duchovně, ale i hmotně. Aby nemohla vykonávat činnost anebo ji omezila, tak nacisté zabírali její budovy a osazenstvo vyhnali pryč. Netýkalo se to jen obytných domů, rezidencí, klášterů, ale i škol a dalších vzdělávacích zařízení, hospodářských budov, statků a nemocnic. Z hospodářství, jak živočišného, tak rostlinného, museli odvádět určitou část okupačním úřadům. Náboženský smysl některých zabavených budov se na nějaký čas vytratil.

1.4.1. Řeholníci v kláštorech

Pronásledování se nevyhnulo ani řádům a řeholníkům. Tvrdě se to dotklo těch, kteří vlastnili majetek, např. benediktini, jezuité, milosrdní bratři. Mnoho jich prošlo vyhlazovacími tábory.

Ušlechtilý člověk – Štěpán Trochta se narodil roku 1905 v rolnické rodině ve Francově Lhotě na Valašsku. Vstoupil do řádu salesiánů, se kterými se znal z mládí. Vlivně působil na mládež. Vedl pražský salesiánský dům. Gestapo ho podezíralo z toho, že šíří letáky odboje a roku 1942 ho zatklo. Pobýval v Mauthausenu a v Dachau. Po ukončení války a šťastném návratu ho Svatý Otec Pius XII. ustanovil biskupem. Koncentrační tábor Dachau se nevyhnul ani jezuitě Adolfu Knajpra, který redakčně upravoval katolický tisk a působil jako docent filozofie na kněžském učilišti.

K nevšednímu případu došlo roku 1942 v premonstrátském klášteře v Nové Říši. Nacisté se chtěli zmocnit tříkvadrátového kláštera s přilehlým velkostatkem. Vše proběhlo s pomocí nastrčeného agenta, který udal osazenstvo kláštera, že prý organizují odbojovou ilegální skupinu. Nastalo zatýkání a opat Pavel Souček skončil v Osvětimi. I tam dotlouklo srdce novoříšského farníka pátera Siarda Františka Nevrkly. „Narodil se 11. září 1911 v Nové Říši.“³ Klášter podporoval jeho studia na gymnáziích v Moravských Budějovicích, a potom v Brně, kde 16. června 1933 odmaturoval. Posléze vstoupil k premonstrátům a studoval teologii v Praze a v Brně. V katedrále sv. Petra a Pavla na Petrově mu udělil kněžské svěcení 5. července 1938 brněnský biskup ThDr. Josef Kupka. Po primiční mši sv. v Nové Říši byl ustanoven zábrdovickým kaplanem pro kostel v Židenicích. Při výkonu kněžské služby se věnoval mladým lidem. V katolickém spolku Orel působil jako vzdělavatel. Při návštěvě mateřského kláštera v rodné farnosti byl se spolubratry zatčen a v brněnských Kounicových kolejích vězněn. Posléze 25. února 1943 byl ubit v táboře Osvětim. Po tomto mučedníkovi byla pojmenována ulice v brněnské městské části Židenice a kostelní zvon v místním katolickém kostele.

Nadějní studenti bohosloví to neměli za protektorátu opravdu jednoduché. Propracovanost nacistického teroru mluví za vše. František Kužela se narodil 16. listopadu 1915 ve Vlčnově. Vstoupil do České provincie dominikánů do Prahy, tam přijal řádové jméno Patrik. Vzdělával se na arcibiskupském gymnáziu v Bubenči, kde odmaturoval. Ke svým spolužákům se choval vstřícně. Daru eucharistie využíval, jak se patří! Studoval ve Francii a v Belgii. Teologickým studiím se věnoval v Olomouci. Za podepsání žádosti, aby mohl v cizině poslouchat český rozhlas, byl 25. ledna 1941 gestapem zatčen. Až po měsíci věznění byl vyslýchán. Ve vězeňské cele se mu začala rozkládat krev. Knihy mu byly odepřeny. Po uzdravení se práce nezalekl, šla mu od ruky. Mohli mu posílat „balíčky s jídlem.“⁴ Na podzim ho převezli do Brna, do Kounicových kolejí. Rodná sestra ho přijela navštívit a předala mu teplé oblečení. Čas od času mohl korespondovat se svými blízkými a dostával od nich balíčky s oblečením a s jídlem. I o peníze žádal. Posléze jel transportem do Osvětimi. Odtud

³ Římskokatolický farní úřad a farní rada, Kostel sv. Cyrila a Metoděje v Brně – Židenicích 1935 - 1995, sborník, vydavatelství Knihař v Brně 1995, str. 63

⁴ Jiří Maria Veselý OP, To není sen, vydalo nakladatelství Gloria, Rosice u Brna 1999, str. 9

píše dopis sestře a spolubratřím dominikánům. Žádal je o peníze, patrně na přilepšenou. Zajatci v táboře chodili na nucené práce do sírových dolů. Dozorci ho trýznili bičováním a šikanou. V zimě na něj pouštěli ledovou vodu z hadice a přestali, až se na něm vytvářel led. Jindy ho svázali a opakovaně namáčeli do stoky s močůvkou. Tyto zvrhlé praktiky se přiči zdravému rozumu. Skonal 21. listopadu 1942 na zápal plic.

Bratr Patrik psal tajné dopisy, které posílal svým nejbližším v oblečení. Popravdě šlo o velmi zdařilé duchovní básně. V nich vyjadřoval svou oddanost k Bohu a velkou úctu k eucharistii. Kéž se jeho mučednictví stane posilou do dalších dnů!

V době protektorátu nebyly pronásledovány jen mužské řehole a kněží, ale i jeptišky v kláštorech. Jednou takovou byla dominikánská sestra Marie, občanským jménem Filomena Dolanská. Světlo světa spatřila „30. listopadu 1895 ve Všemíně u Zlína.“⁵ V roce 1915 odmaturovala v Řepčíně a vstoupila tam do řádu. Místní dominikánské řeholnice vynikaly jako vychovatelky mladých věřících učitelek s vysokou evropskou úrovní. Časem přesídlila do Vlastoviček na Opavsku, odkud byla v roce 1941 zatčena gestapem. Na svoji smrt čekala do „8. prosince 1943“.⁶ Ta si pro ni přišla do nacistického tábora Ravensbrück, kde ji věznili. Její mučednictví pro Krista je nesporné.

1.4.2. Kněží v odboji

Několik statečných kněží se podílelo na domácím odboji. Častokrát to probíhalo spoluprací v hmotném slova smyslu. Na Českomoravské vysočině k nim patřili farář Jindřich Hladík z Babic a administrátor Jan Podveský z Jaroměřic nad Rokytou. Poslední z nich byl členem odbojové skupiny „Lenka jih.“⁷ Za napomáhání partyzánům a odbojovým organizacím byly postiženy i celé vesnice. Po zmiňovaných Lidicích to postihlo i vesnici Ležáky. Z této katolické obce nepřežil téměř nikdo. Došlo tam k vyvraždění obyvatel. Podobně se zachovali říšští teroristé k východomoravským obyvatelům Ploštiny, poblíž Valašských Klobouk. V roce 1945 je nacisté polili benzínem a zapálili.

⁵ Jiří Maria Veselý OP, cit. d., str. 56

⁶ tamtéž str. 56

⁷ PhDr. Radomír Malý, cit. d., str. 111

I Benešově exilové vládě v Londýně pomáhalo mnoho sdružených Čechů, kteří byli na úrovni a vynikali vzděláním. Mezi takové patřil kněz Msgre dr. Jan Šrámek, který působil v londýnských vládách ve funkci předsedy. „Msgre František Hála byl schopným knězem a připravoval složení první československé vlády.“⁸ V zahraničí se aktivně zapojoval do politického života ve státní radě. Po osvobození vedl ministerstvo pošt. Oba kněží aktivně pracovali v Československé straně lidové. V roce 1946 stanuli v čele strany. Českoslovenští kněží se snažili za hranicemi pomoci okupované republice aktivní účastí v zahraničním odboji na více frontách. Získávali si přívržence a podporovatele z tamních vyšších duchovních. Po návratu do osvobozené vlasti dosáhli uznání od ministra školství, prof. Zdeňka Nejedlého. Prezident Beneš ocenil oddanost katolických kněží projevenou delegací Msgre dr. Karlu Skoupému a Msgre Bohumíru Bunžovi. Nebyli to jen diecézní kněží, ale i příslušníci řádů, duchovních komunit a bratrstev. Někteří vykonávali službu vojenských kaplanů, jiní přispěli vzděláváním ve školství, ošetřováním nemocných v nemocnicích, vydáváním náboženského tisku a duchovní službou pro zahraniční věřící. Vynikali vzdělaností, pílí, statečností, komunikačními a organizačními schopnostmi.

1.4.3. **Uloupené zvony**

Od nepaměti byl v životě církve používán zvon. Tento důležitý liturgický prvek byl spjat snad s každým kostelem nebo kaplí na našem území. V každodenním duchovním životě očividného křesťana hrál nezanedbatelnou roli, zvláště mimo města. Někteří věřící si s ním neodmyslitelně spojovali víru v Boha a byl pro ně stimul k pozvednutí a obrácení své duše prostřednictvím modlitby k Pánu. V kostelní věži jich visívalo zpravidla více. Hlavním účelem zvonu je svolávat věřící lidi do kostela na bohoslužbu nebo pobožnost na konkrétní dobu. Zvon ohlašoval dobu ranního a večerního klekání, kdy se věřící modlili. Byl to čas k začátku a ke konci práce. V poledne vybídl zvon křesťana znova k modlitbě „Anděl Páně“ a k pauze na odpočinek a na oběd – hlavní jídlo dne. V pátek, ve 3 hodiny odpoledne, zvon

⁸ Bohumil Zlámal, Příručka českých církevních dějin VII. Doba Československého katolicismu (1918 – 1949), vydala a vytiskla Matice cyrilometodějská, Olomouc 2010, str. 202

připomínal mučednickou smrt Ježíše Krista. Opravdový katolík se ponořil do krátké modlitby a chvíli rozjímal nad utrpením Páně. Pracujícím lidem na polích určoval zvon koloběh života. Při východu novomanželů z kostela jim zvony vesele zní na společnou cestu životem. Jinak je tomu při pohřbu. Tam při vynášení rakve z kostela na hřbitov zvony smutně bijí a loučí se s nebožtíkem. Velmi důležitou roli zastávaly zvony při necírkevních záležitostech. Při požáru volaly celou obec na pomoc. Podobné to bylo, když obyvatelům hrozilo nebezpečí z okolí. V dávných dobách to byl nepřítel na zemi, za 2. světové války nepřítel na nebi. Vystrašení občané se ukrývali před leteckými nálety válečných bombardérů.

Zvony se při výrobě odlévají z ušlechtilého kovu – ze zvonoviny. Obsahuje „22 % cínu a 78 % mědi.“⁹ V době okupace byla válečná zbrojní výroba v plném proudu a kvalitních surovin na výrobu zbraní se Němcům nedostávalo. Jak se to v minulosti dělalo, tak se k tomu nacisté také odhodlali, a to ke krádeži zvonů. V Čechách a na Moravě neměli k loupežné činnosti žádných zábran. Šlo jim to opravdu výtečně. Většina farností se nestačila vzpamatovat z rekvírování – zabavování zvonů z 1. světové války a už to tu bylo zase. V I. republice si pořídili nové zvony, sotva je stihli zaplatit, už je neměli! Historické zvony byly ulity před několika staletími a jsou v evidenci památkového úřadu nebo ministerstva kultury. Ty podléhaly ochraně a Němcům se je nepodařilo odvézt. Okupanti vytvořili úřad pro rekvíraci zvonů. Vedli si o nich pečlivou evidenci a transportovali je železniční dopravou do sběrných míst. Potom je tavili pro použití na zbrojní součásti. Po skončení 2. světové války se našlo ve sběrných místech i na cizím území množství nezničených zvonů. Postupně se dohledávalo, odkud jsou a kde chybí. Zvony bývají na svém povrchu častokrát zdobené. Nápis s letopočtem výroby patří k nedílné součásti většiny zvonů. Vystouplé – plastické reliéfy jsou znakem historických zvonů. Popis na zvonech byl v minulosti latinsky, název zvonu v příslušném mateřském jazyce a výrobní údaje dle země původu. Od poloviny 19. století začaly továrny na výrobu zvonů používat místo tradičních osvědčených materiálů (mědi a cínu) ocel. Ta byla levnější a dostupnější, hmotnostně lehčí. Kostely opatřené těmito zvony měly doposud jistou výhodu. Nemusely se obávat, že budou o zvony připraveny v době válek. Z oceli ulité zvony přečkaly dvě světové války. Pracovník rekvíračního úřadu při zjištění, že jsou

⁹ Milan Švihálek, Jak se rodí zvony, vydalo nakladatelství Jota, Brno 1997, str. 115

z neušlechtilého kovu, označoval nosník největšího zvonu, aby bylo poznat, že tam kontrola proběhla. Značka obsahovala hákový kříž a další údaje. Kvalitou zvuku se zcela nevyrovnaly tradičním zvonům. Klesající počet věřících a z pohodlnělosti doby zapříčinila, že k pohybu zvonů se přestalo z větší části používat lidské síly. Elektrická energie dopomohla k mechanickému houpání zvonů. Tím se ušetřila práce lidí, kterou může farnost využívat jinde. Tam, kde visí v kostelní věži více zvonů, je dobré upravit program pro zvonění na všední den, svátek, neděli a na velké slavnosti. Boží lid neztratí povědomí o dění v církvi.

1.5. Helena Kafková, rodačka z Husovic

Helena Kafková se narodila „1. května 1894“¹⁰ v chudé vesnici v Husovicích – dělnické předměstí Brna, v domku č. 27 na Palackého ulici. Helenina matka Marie Stehlíková pocházela z Přeštic u Plzně a otec Antonín Kafka z Náměště nad Oslavou. Oba odjeli hledat zaměstnání do Vídně a tam se také seznámili. „Svatbu měli ve vídeňském kostele sv. Leopolda.“¹¹ Ve Vídni se jim narodilo první dítě a po čase se odstěhovali do Náměště nad Oslavou. Potom přesídlili do Husovic. Helena byla šesté dítě ze sedmi. Obřad křtu proběhl „13. května“¹² téhož roku v premonstrátském kostele Nanebevzetí Panny Marie v Zábrdovicích. Kostel v Husovicích v té době ještě nestál. Po dvou letech přesídlili do Vídně. Matka vychovávala děti a otec živil členy rodiny obuvnickým řemeslem. Když se rozpadlo Rakousko - Uhersko, rodiče Heleny se přestěhovali v roce 1921 do Náměště nad Oslavou, a potom žili několik let v Brně. Opět se ale vrátili do Vídně. Děti vyrůstaly v chudém rodinném prostředí, protkaném rodičovskou láskou. Pravidelně chodila celá rodina v neděli do kostela a ke svátostem. Vírou v rodině žili. Roku 1900 začala Helena chodit do školy ve čtvrti Brigittenau, kde s rodinou bydlela. V témže roce poprvé přijala Tělo Páně.

¹⁰ pamětní deska na rodném domku v Brně - Husovicích

¹¹ P. Antonino Sagardoy OCD, Gelegen und ungelegen, Die Lebenshingabe von Sr. Restituta, Wien 2001, str. 11

¹² Alena Bláhová, překlad, Navrácená, s. Marie Restituta, brožura, vydalo Děkanství brněnské, Brno 1998, str. 1

1.5.1. Cesta k dospělosti

Své vzdělání prohlubuje Helena Kafková na měšťanské škole „škola Anděla strážného.“¹³ Po jejím zdárném ukončení pokračovala rok ve škole pro služebné ženského spolku ve Vídni. Její studium dosahuje průměrných výsledků. Ve 20. okrese, kde se nachází kostel sv. Brigity, přijala v květnu 1911 svátost biřmování. Kóktání jí působí vadu řeči. Po tři měsíce docházela do logopedického ústavu, aby odstranila kóktavost. To se jí opravdu povedlo. Měla silnou vůli a k terapii přistupovala zodpovědně, i když to nebylo příjemné a častokrát plakala.

Nebála se práce a chtěla co nejdříve přinést domů nějakou korunu, aby se lépe žilo celé rodině. Pracovala v jiné domácnosti jako opatrovnice, služebná nebo kuchařka. Školní znalosti zúročila. Po dva roky pracovala v trafice. Touha z dětství stát se řeholní sestrou jí nedala klidu. V rodině byla vedena k ochotě pomáhat druhým a k lásce. Toho chtěla v zaměstnání dosáhnout. V roce 1913 se jí k tomu naskytlá příležitost. Ve 13. vídeňském okrese – v Lainzu – otevírali novou nemocnici, která byla pod patronací „Kongregace milosrdných sester třetího řádu sv. Františka.“¹⁴ Ucházela se o místo pomocné ošetřovatelky a dostala ho. Brzo jí sestry „Hartmanky“¹⁵, které bydlely v domě na Hartmannngasse zapracovaly. Od Pána Boha dostala k této činnosti určité předpoklady, které dále rozvíjela. Pro nedostatečný věk nemohla Helena vstoupit k sestrám křesťanské lásky do kláštera. Rodiče jí to neschvalovali. V mladém kolektivu sester se jí líbilo a byla rozhodnuta, že se stane jednou z nich.

Na svátek sv. evangelisty Marka roku 1914 vstoupila do řádové kongregace jako kandidátka. Tak se splnilo její přání a očekávaná touha. Sestry ji přijaly s láskou, vždyť v ní poznaly obětavou ošetřovatelku. Získávala zkušenosti z chudobince a z jiných částí nemocnice, kde pracovala. Péče o nemocné se stala její denní náplní. Jako čekatelka se osvědčila a „23. října 1915“¹⁶ jí začal noviciát. Dostala řeholní jméno Marie Restituta. Toho jména užívala raně křesťanská mučednice a v překladu

¹³ Alena Bláhová, cit. d., str. 2

¹⁴ Magdalena Čoupková, Sestra Marie Restituta – Helena Kafková, sborník, Brněnská diecéze 1777 - 2007: historie a současnost, sborník příspěvků ze symposia na Biskup. gymnáziu, Brno 2007, str. 119

¹⁵ lidové označení sester františkánek křesťanské lásky

¹⁶ Alena Bláhová, cit. d., str. 3

z latiny to vystihuje obnovenou, Navracenou Spasiteli. O rok později složila první sliby. Na první místo kladla komunita péči o nemocné. Duchovní život byl pestrý a lidová zbožnost pomáhala sestře Restitutě překonávat překážky každého dne. Nemocnice přijímala v době 1. světové války raněné vojáky a řeholní sestry o ně s láskou pečovaly. Po krátký čas působila v nemocnici v Neunkurchemu. Zpracovávala se na interním a chirurgickém oddělení. Přes svou tvrdohlavou povahu byla u svých spolusester oblíbena.

1.5.2. Sestra na úrovni

V jiné vídeňské nemocnici, v Mödlingu, hledali na operační sál schopnou sestru, která by nelehkou práci zvládla. Tuto pozici obsadila právě sestra Marie. Nebylo jednoduché lidsky vyjít s primářem této nemocnice. Ostatní spolusestry se s ním velmi těžko snášely. Čas od času navštěvovala poutní kostel „Marie uzdravení nemocných.“¹⁷ O ten se staraly františkánky. Mariina patronka – Restituta Sora – odpočívá po mučednické smrti v bočním pravém oltáři tohoto kostela. Panna a mučednice třetího století prolila krev v boji o svoji víru. Sestra Marie si z ní brala příklad a své druhé jméno měla v úctě. Chtěla být také někdy mučednicí. Své věčné sliby složila „8. června 1923.“¹⁸ V nemocnici pracovala houževnatě a svědomitě. Povolání zdravotní sestry ji bavilo a k pacientům se chovala hezky. Vypracovala se na nejlepší instrumentářku a prováděla narkózy pacientům. Nikdy nepochybila.

Postupem času se v ní upevňovalo sebevědomí. Okolní nemocniční personál ji žádal o rady a konzultoval s ní odborné záležitosti. Svou dobrotivost neskrývala a dávala ji znát. Její rodiče se nedožili vysokého věku. „Matka zemřela 12. května 1928 a otec 12. ledna o rok později.“¹⁹ Sestra Restituta byla malé a silné postavy. Údajně nechodila daleko pro slovo. Hodně ji zaměstnávali a všechno zvládala. Nebyla uzavřená do sebe, ale komunikativní. Každému se snažila vyjít vstříc. Hodně se smála a veselou povahu neskrývala. Volný čas trávila různým způsobem. V duchovní oblasti to byla adorace před svatostánkem, modlitba růžence, příprava na mše svaté a nácvik zpěvu. Byla všestranná, uměla hrát i na harmonium. Zastupovala sestru

¹⁷ Alena Bláhová, cit. d., str. 3

¹⁸ tamtéž str. 4

¹⁹ tamtéž str. 1

představenou v její nepřítomnosti. Sestra Marie se snažila celé komunitě zpříjemnit klášterní život. Ten se častokrát ponořoval do stereotypu všedních dnů. Při slavení významných výročí bavila spolusestry vtípem. Sestry mezi sebou občas nevycházely po komunikativní lidské stránce. Sestra Restituta to uměla včas vycítit a snažila se předejít konfliktním situacím. V roce 1930 přibrala nemocnice v Mödlingu ještě jednoho primáře, který pracoval na chirurgickém oddělení. Jmenoval se dr. Stöhr. Byl odborníkem na slovo vzatý a sestru Marii prosazoval po svém boku při operacích. Navázali spolu přátelský vztah a navštěvovala jeho rodinu doma. Měl manželku a čtyři děti. Ty učila o Bohu a připravovala na přijetí Krista. V pozdější době se z něj stal hlavní lékař nemocnice. Při operacích vynikala sebejistotou, klidností a energičností. S předstihem věděla, kdy má ten či onen operační nástroj podat chirurgovi při operaci. Bylo na ni spolehnoutí. O pacienty pečovala, jak nejlépe dovedla. Lenošný personál ji ležel jako trn v oku. Svou práci prováděla s rozmyslem a důsledně. Její ctnost byla spravedlnost. Uměla naslouchat bližním, hlavně nemocným na lůžku a jejich příbuzným. I po operaci pacientů s nimi zůstávala v kontaktu. Častokrát seděla u jejich lůžka na pokojích celou noc, povzbuzovala je a modlila se za jejich uzdravení. Dodávala jim odvalu do dalších dnů. Stávala se jim oporou a posilou. Soucítila s nimi. Se zvláštní vřelostí pečovala o chudé pacienty. Někteří byli i z řad kněží. Otrhanci a žebráci od ní dostávali vhodné věci pro zmírnění neutěšené situace, do které se dostali. Pro své chování v nemocnici ji personál nazýval Resolutou. Tento termín vystihl její vlastnosti. Přezdívat se nebránila a zvykla si na ni.

Sestra Marie vynikala ve vaření a milovala chutné jídlo a pití. Ráda chodila do blízké hospody, kde si poručila guláš a pivo. Hostinská jí to donesla do samostatné místnosti. Tam se sestra Restituta modlila breviář. Byla vřelá, srdečná, laskavá a otevřená. V době války slavila 25 let od slibů v řeholní komunitě. Spolusestry pro ni uspořádaly malou oslavu. Blízcí lidé si ji považovali. Na operačním sále byla ve svém živlu, celé to tam ovládala, ba i kralovala. Snažila se o nevtíranou evangelizaci lidí v nemocnici. Zdravotní péči prokazovala nemocným lidem v domácím prostředí. Chudé lidi nevyjímal ze svého pracovního nasazení a její dobrosrdečnost byla údajně příslovečná. Byla obdarována maličkostmi, které si nenechávala pro sebe a dokázala se s nimi podělit se svými kolegy. Svým jednáním a přístupem k životu přivedla na víru několik lidí. V nemocnici nechala tajně pokřtít nejmladší dítě rodičů Stöhrových, kteří o křesťanství ve válečné době nejevili zájem. Tuto řeholnici znali

široko daleko ve zdravotnických zařízeních. Před jídlem se pravidelně modlila. Vybízela k tomu i ostatní. Dbala na nemocniční předpisy a důsledně vyžadovala, aby se v nemocnici nekouřilo. Byla velice pokrokovou, už tenkrát věděla, že kouření neprospívá lidskému organismu a ubližuje mu. Ošetrovatelské schopnosti také rozvíjela za brány nemocnice, když docházela do kláštera k nemocným misionářům. Neopomenula také navštěvovat „řeholnici od Dobrého pastýře ve Vídni Neudorfu.“²⁰ Zvláště ti starší – ve vyšším věku – potřebovali náležitou péči.

1.5.3. Špiclové a udavači

Po křišťálové noci a následných událostech, spojených s Rakouskem, nastala nejistota nejen u kněží, ale i u jednotlivých kongregací. Katolická církev se ocitla v nemilosti nacistů. Touha po moci a po majetku je před ničím a nikým nezastavila. V nemocnicích pracovali nekatolíci a nekřesťané. Někteří uvítali tuto nemírovou situaci ve svůj prospěch. Podporovali národní socialismus a dávali to okolnímu světu najevo. Část se otevřeně hlásila k nacistickému hnutí. Objevovaly se neshody na pracovištích a docházelo k napjatým situacím. Nemocniční doktor Stumpfohl byl aktivním přívržencem nacismu a lékařem prozrazujícím zájmy SS. Vzájemně si nerozuměli. Zdravotní personál dostal strach, jak to bude nadále v nemocnici fungovat. Stumpfohlovi vyzvědači se záměrně snažili o zdiskreditování a utlumení postojů křesťanské lásky na pracovištích. Svátosti se nemocným podávaly zcela výjimečně a křty byly téměř zakázány. V roce 1940 rozvěsila sestra Marie spolu se sestrou Kajetánou do místností rozšířené nemocnice kříže. To se setkalo se záporným ohlasem a hrozila jim ztráta zaměstnání. Situace zašla tak daleko, že v křesťanské nemocnici nebylo umožněno umírajícím udělit pomazání nemocných. Marie Restituta byla statečná a nebála se. Někdy nenechala jazyk za zuby a názory pověděla zcela otevřeně. Tím částečně ohrožovala celou komunitu sester křesťanské lásky. Jedna ke druhé neměla důvěru.

Na svátek Panny Marie, 8. prosince, sestra Restituta diktovala na rentgenovém oddělení sekretářce protiněmecký text posměšné básně. Nebyla opatrná a hanlivá

²⁰ P. Antonio Sagardoy OCD, český překlad, Vhod či nevhod, životní oběť sestry Marie Restituty, vydala Římskokatolická farnost Brno - Lesná 2008, str. 41

slova někdo vyslechl a žaloval na vedoucí místa. To posloužilo doktoru Stumpfohlovi k zámince, jak by ji dostal pryč z nemocnice, aby ho a ostatní lékaře už nemusela poučovat. Udal ji na gestapu a s hrůzou se očekávalo, co se bude dít. Po několika dnech a týdnech se nic zvláštního nepříhodilo, a tak plynul nemocniční život v původních kolejích. Osudný den nastal „18. února 1942“²¹, kdy začínala doba postní. Členové gestapa vtrhli do nemocnice na operační sál a sestru Marii odvezli pryč. Na místě zavládl strach a smutek. Chod nemocnice přesto pokračoval dál. Za necelý měsíc se do nemocnice doneslo, že sestra Restituta bude odvezena z policejní cely k Zemskému soudu. Ten sídlil ve Vídni. Doktor Strumpfohl svého jednání litoval. Situace se nepovedla zvrátit a sestra Marie byla obžalována z velezrady. Pro III. Říši to byl záměr, jak se zbavit řeholní sestry a dát všem najevo, že malý prohřešek může být výstraha pro ostatní řádové sestry. Obžalovaná byla statečná a podala odvolání k Lidovému soudu.

1.5.4. **Ve vězení**

Z vězení jí bylo dovoleno psát dopisy. Adresátem byla sestra Anna a jiné sestry. Uvzněná Marie vzpomínala na důležitost rodiny, kde má své zázemí. Povzbuzovala sestry k práci v nemocnici. Duchovně se s nimi spojovala pravidelnou a častou modlitbou. Ve vězení ji nemohl každý navštívit, jak by chtěl. Pokud za ní chtěl někdo přijít, musel napsat do Berlína a žádat povolení. Návštěva byla velice krátká, pouhých pět minut. Dozorci slyšeli každé jejich slovo a nespouštěli je z očí. Spolusestry se jí bály navštěvovat, aby na sebe zbytečně neupozorňovaly a nedráždily nepřítel. Řeholnice Marie obývala sama celu. Jediné, co měla povoleno, bylo psaní dopisů. Řadila se do komunity spolusester, i když byla od nich velmi vzdálena a ve vězení silně zkoušena. Těšila se na den propuštění, aby mohla opět co nejdříve pracovat v nemocnici a žít plnohodnotný klášterní život. To se ale nikdy neuskutečnilo. Její tělesná hmotnost v průběhu věznění poklesla z původních 100 kg na 70 kg. Dostávala málo jídla a to mnohdy dávala svým spoluvězeňkyním, které trpěly hlady více než ona. Ve vězení dostala od ostatních odsouzených přezdívku „Restl.“²² Nepanikařila a nebála se smrti. Pomáhala druhým a těšila je v jejich tíživých situacích. Odsouzené

²¹ Alena Bláhová, cit. d., str. 7

²² P. Antonio Sagardoy OCD, cit. d., Vhod či nevhod, životní oběť sestry Marie Restituty, str. 66

byly z více náboženských skupin, mezi nimi i nevěřící. Rozdílly v nich nedělala. Měla pro ně laskavé srdce a vstřícné kroky. Krmila nemocnou a odsouzenou ženu, kterou neměly ostatní vězeňkyně rády. Modlila se růženec a stala se vzorem pro ostatní odsouzené. Byla odevzdaná Bohu a nic ji nemohlo tuto situaci překazit. Její život nabíral jiných rozměrů – duchovních. Uvažovala o různosti utrpení druhých, s nimiž se v minulosti nesešla. Hmotné přídělky pro výživu těla spravedlivě dělila všem rovným dílem. Snažila se zpříjemnit pobyt ve vězení třeba malou oslavou narozenin kolegyně Anny. Ne všichni ji brali kamarádsky. Některé ji urážely a nepěkně se k ní chovaly. Jiné ji povzbuzovaly a modlily se za ni, i z řad nevěřících.

Obžaloba proti Marii Restitutě byla vypracována „4. června 1942 v Berlíně.“²³ Důvodem obžaloby byla potupná báseň a list s protiněmeckým obsahem, které měla odsouzená množit a šířit dál. Tuto poloviční skutečnost vzali za stoprocentní pravdu a s nikým o tom nediskutovali. Chápali to jako protistátní činnost. K přílehlým okolnostem se nikdo nevyjadřoval a prošetření celé záležitosti neproběhlo běžným – spravedlivým způsobem. Po dalších pachatelích a aktérech nepátrali. Svědectví bylo mizivé a chabé. Hlavním cílem bylo odsoudit duchovní osobu pro výstrahu celému církevnímu společenství. Nacisti to chápali jako oběť za národ, a to jim částečně vyhovovalo. Další usvědčující materiály pro protistátní činnost nepotřebovali. Stačila jim jen jakási směšná říkanka, a ta jim pomohla k zámince. Čestnost a pravdivost řeholního společenství nebyla brána v potaz a nikdo z Berlína neměl snahu se celým případem blíže zabývat. Snaha potupit a očernit církev se vládnoucími představiteli dařilo. Zabýval se někdo tím, kolika nemocným tato řádová sestra pomohla? Co všechno musela zvládat při dlouhých službách na operačním sále? Mnoho pacientů bylo příslušníků gestapa a jejich příznivců. S láskou a péčí pracovala pro všechny nemocné a nedělala rozdíl.

Samotný soud proběhl „29. října 1942“²⁴ ve Vídni. Marie Restituta byla odsouzena k trestu smrti. Na obhajobu jí nedali prostor. Soudní jednání se konalo bez účasti veřejnosti. Proti tvrdému a nespravedlivému rozsudku se odvolala. Její přátelé a rodinní příslušníci nelenili a podali státnímu vrchnímu návladnímu žádosti o milost pro sestru Marii. Bylo jich celkem osm. Mezi ně patřil arcibiskup a kardinál města

²³ P. Antonio Sagardoy OCD, cit. d., Vhod či nevhod, životní oběť sestry Marie Restituty, str. 70

²⁴ Alena Bláhová, cit. d., str. 8

Vídně, rodná sestra Valerie, nacista dr. Hamann a další. Řeholní spolusestry se snažily prostřednictvím příbuzných Göringa změnit osud své drahé Marie. Tento pokus se neseťkal s kladnou odezvou. Německý funkcionář Martin Bormann trval na vykonání trestu smrti. Její čin považoval za velmi nebezpečný a nepřátelský vůči německému národu. Jeden lékař z mödlingské nemocnice se snažil o osvobození zatčené kolegyně. Pro provádění operace byla důležitou osobou na operačním sále. Zachránit se jí však nepovedlo. Sestry z komunity se za ni nepřestávaly modlit. Od začátku roku 1943 zahrnujly odsouzenou spolusestru do ročního modlitebního plánu. V klášteře probíhala nověna ke sv. Judovi Tadeášovi. Snažili se, jak jen to bylo v jejich silách.

V dopise gestapa, který obdržel vrchní říšský návladní je sdělení, že nesmí vydat mrtvolu odsouzené řeholnice pozůstalým po vykonání poprav. Domnívali se, že o tělo by se přihlásila kongregace, kde odsouzená působila a pohřbila ho za oslavných poct prokázané mučednici. V druhé polovině března bylo sestře Marii sděleno, že došlo k zamítnutí žádostem o její milost. V dopise sestře představené psala prosbu za odpuštění všech sester. Odpustila od srdce i dr. Stumpfohlovi, který ji udal a později svého činu litoval. Čas neúprosně plynul a datum poprav se neodkladně blížilo, jenom netušila, kdy nastane. „Ráno, 30. března 1943“²⁵, jí oznámili, že v tomto dni bude popravena. Přečetli jí rozsudek smrti. Pak vešla do speciální cely, blízko popraviště. Kněz Ivánek z řádu Redemptoristů, který zastupoval vězeňského duchovního, obcházel odsouzené. U něj obnovila své řeholní sliby, vykonala svátost smíření, všem odpustila, přijala Tělo Páně a modlila se. Udělil jí požehnání na poslední cestu a znamení + na čelo. Tam zanechala poslední osobní věci a převlékla se do papírových šatů určených k popravě. Na cestě za Kristem vykročila posilněna svátostí oltářní. Před stětím gilotinou pronesla tato slova: „Pro Krista jsem žila, pro Krista chci zemřít!“²⁶ Po její smrti bylo popraveno šest nevinných zaměstnanců tramvajového podniku, protože pro popraveného kamaráda sbírali peníze na věnec. Prolitá krev nevinných lidí, zvláště z řad katolíků, křičela k Bohu po odplatě a spravedlnosti.

²⁵ P. Antonio Sagardoy OCD, cit. d., Vhod či nevhod, životní oběť sestry Marie Restituty, str. 91

²⁶ tamtéž, str. 96

Na protější straně Zemského soudu přes cestu měla trafikou jedna žena, ke které chodili dozorcí z vězení. Její dcera si vybavuje, jak tam o popravené mluvili, že šla na smrt s odevzdaností a s pokorou.

Ze vzpomínek P. Ivánka z roku 1957 na setkání s Marií Restitutou, které se před popravou vybavili vzpomínky, jak ráda chodila do kostela Maria Hofbauera na české mše sv. je jasné, že se považovala za ryzí Češku. V Rakousku je tato mučednice i v nenáboženských kruzích ceněna, jako odpůrkyně režimu.

1.6. **Cesta ke svobodě**

Exilová vláda v Londýně jednala o pomoci se silnými státy. III. Říše byla velmi rozpínavá a chtěla si podmanit Evropu a další kontinenty. Tomu nemohla přihlížet Amerika ani napadený Sovětský svaz. Jednání o osvobození Československa se vedlo po dvou liniích – východní a západní. V prosinci 1943 prezident Beneš navštívil Moskvu a podepsal československo-sovětskou smlouvu o vzájemné pomoci ve válce a přátelské spolupráci v následném poválečném období. Na Slovensku vznikla SNR. Koncem srpna 1944 začala německá vojska obsazovat Slovensko. Tamní lid se chopil zbraní a vytvořily se oddíly partyzánů. Tak začalo Slovenské národní povstání. Mnoho vlastenců, kteří žili mimo naši republiku, utvořilo zahraniční odboj. Ten byl podporován exilovou vládou. Na podzim 1944 přispěchala na pomoc Slovensku sovětská armáda se členy československého armádního sboru a začal boj o Dukelský průsmyk. V únoru 1945 začala SNR spravovat osvobozené území Slovenska. Další měsíc probíhala jednání v Moskvě mezi zástupci českých politických stran londýnské emigrace a delegací SNR o vytvoření československé vlády. O měsíc později jmenoval dr. Edvard Beneš v Košicích vládu ČSR. Byla zastoupena členy všech politických stran. Tento Košický vládní program upravoval poválečnou situaci v Československu. Řešil odsun německé a maďarské menšiny, potrestání zrádců a kolaborantů, novou státní správu, zabavení majetku Němcům a Maďarům, pozemkovou reformu, státní vedení průmyslu a bank. Ozbrojené jednotky 3. americké armády překročily 21. dubna 1945 západní hranici ČSR. Koncem dubna 1945 vznikla v Praze ČNR. Prvního května téhož roku začalo Květnové povstání českého lidu. Začátkem května se průzkumné americké hlídky dostaly na předměstí Prahy. Představitelé ČNR podepsali 8. května s německým velením kapitulaci. Po předběžných jednáních bylo dohodnuto, že hlavní město bude osvobozeno Rudou armádou. Její postup byl pomalý, proto byla Praha osvobozena až 9. května 1945.

V té chvíli bylo Československo zbaveno nepřítele a zažívalo velkolepé oslavy. Při této euforii si málokdo uvědomil, co to pro náš národ v budoucnu bude znamenat.

2. Poválečná situace

2.1. *Benešovy dekrety*

V červnu 1945 vydal prezident dr. Edvard Beneš dva dekrety. První povoloval mimořádné lidové soudy pro trestání nacistických zločinců a jejich pomahačů. Druhý dovoloval konfiskaci a rozdělení pozemkového majetku Němců, Maďarů, zrádců a kolaborantů. Zabavený majetek úřady rozdělovaly malým rolníkům a bezzemkům. Jako vděk za osvobození Československa vládní delegace podepsala v Moskvě dohodu o odstoupení Zakarpatské Ukrajiny Sovětskému svazu. Prezidentský dekret ze začátku srpna 1945 zbavil Němce a Maďary československého státního občanství. Byl to právní podklad pro připravovaný odsun německé a maďarské menšiny z našeho území. Netýkalo se to jejich antifašistů. Postupimská konference vítězných mocností (USA, Velká Británie, SSSR) schválila odsun německého obyvatelstva, který začal v prosinci téhož roku. Do Rakouska a Německa odešlo z našeho území přes 2,5 milionu Němců. Pro některé to nebyla vůbec jednoduchá událost. Většina z nich žila v Československu mnoho desítek let, pracovali na svém hospodářství nebo provozovali živnosti. Jiní byli vyhnáni původními obyvateli, kteří museli v roce 1938 opustit své domovy v pohraničí. Stávalo se, že i vesnice byly takřka vysídleny a některé osady úplně zanikly. Pokud se do opuštěných příbytků nenastěhovali Češi, tak je během času rozebrali na stavební materiál. V určitých oblastech docházelo doslova k vyhnání německých rodin. Protože cestovali i v zimě, tak někteří nepřežili. Naše území opustili i kněží, kteří spravovali kostely v pohraničí. Prázdné fary se nepovedlo vždy obsadit. Z takového velkého počtu lidí byla více než polovina katolíků. Nových příchozích nebylo tolik, aby byli schopni finančně zvládnout opravy poničených kostelů za války. Rodiny se převážně staraly o svou obživu v nelehké době, kdy skončila válka a všeho bylo málo. Sudetským Němcům se neodcházelo radostně. Nastaly případy, kdy území, na kterém bydleli, prokleli. To se stávalo i v roce 1938 při odchodu Čechů. Do takovýchto koutů naší vlasti se nikomu moc nechtělo jít bydlet. Krajina navozovala divný pocit v srdci člověka. Temné lesy probouzely úzkost v duši. Tato situace se skoro nezměnila. Prováděné odsuny se neobešly bez agrese a násilí. Němečtí usedlíci neměli kam odejít, podobně jako Češi v roce 1938. Odsun neproběhl najednou, ale postupně. Odešla i část inteligence, která měla vliv na politickou a hospodářskou situaci v naší zemi. Do sousedních zemí

odešlo velké množství řeholnic z Československa. Většinou náležely k německé nebo k maďarské národnosti. Bylo jich celkem přes dva tisíce. Na podzim roku 1946 bylo ukončeno vysídlení německého obyvatelstva z naší republiky.

Na podzim roku 1945 vydal prezident republiky dekrety o znárodnění dolů a některých průmyslových podniků, bank a pojišťoven. To napomohlo k přílivu peněz do státní pokladny pro chystané volby.

2.2. *Vláda v zemi*

Československé politické strany v cizině se začaly podílet na vládě v zemi již v dubnu 1945. Utvořily Národní frontu – vládnoucí výbor uskupený z představitelů politických stran, kteří se podíleli na odboji. Některé politické strany nebyly po válce obnoveny. Vláda v Československu se skládala ze stávajících politických stran. Československá strana lidová (ČSL), Národně socialistická strana, Komunistická strana Československa (KSČ) a Československá sociálně demokratická strana. V květnových volbách roku 1946 získala KSČ celonárodně velkou podporu hlasů. Dr. Beneš byl znovu zvolen prezidentem a jmenoval novou vládu s předsedou Klementem Gottwaldem. V dubnu 1947 byl Národním soudem odsouzen slovenský kněz Jozef Tiso k trestu smrti. (Byl prezidentem na Slovensku po jeho odtržení za války). V červenci 1947 odmítla československá vláda účast na mezinárodní pařížské konferenci americké pomoci – tzv. Marschallův plán. Představitelům nekomunistických politických stran se nelíbilo počínání KSČ a zaujali radikální postoj. Dvacátého února 1948 podali ministři vlády demisi. Vládní krize vyústila v manifestaci komunistů. Prezident pod tlakem přijal demisi ministrů a pověřil K. Gottwalda o sestavení vlády. Tento chybný krok zpečetil osudy římskokatolické církve a nejen ji na dlouhých 40 let. Předseda vlády sestavil 25. února novou vládu. Převážná část ji tvořila z příslušníků KSČ a ostatní politické strany byly zastoupeny v nevýznamném počtu. V dubnu přijalo národní shromáždění zákon o jednotné škole. Tímto krokem začaly zanikat církevní školy, které se v roce 1945 obnovily. Ke konci dubna NS schválilo zákony o znárodnění. Závody s více než padesáti zaměstnanci přešly do rukou státu, dále celý obchod i zahraniční a tuzemský. V květnu se konaly volby do NS. V Čechách i na Slovensku zvítězila KS. Po nich prezident Beneš odstoupil z funkce. Za prezidenta byl zvolen Klement Gottwald a Antonín Zápotocký se stal předsedou vlády. V únoru 1945 přijalo NS zákon o jednotném zemědělském družstvu - JZD. NS v březnu 1948 schválilo zákon o nové pozemkové reformně.

Člověk mohl vlastnit nejvýše 50 hektarů půdy. Po celou dobu vlády se KSČ snažila o kolektivizaci zemědělství. Po jednotlivých velkých i malých venkovských i maloměstských sedlácích se požadovalo, aby dobytek, jednotlivá pole a zemědělské stroje začlenili do JZD. Takovýmto způsobem měli jít příkladem ostatním zemědělcům. To se jim však přičilo v mysli a do JZD nechtěli vstupovat. Úřady jim nařídily odvádět dávky ze svých vypěstovaných produktů. Z dobytka a drůbeže museli odvádět určitou část státu. Týkalo se to i potravin, např. mléko, vajíčka apod. Požadované odvody stoupaly, aby donutili statkáře vstoupit do JZD. Jednotlivé podniky přecházely ze soukromých rukou do státních. Vybavení v nich museli bývalí majitelé zanechat. Strojírenské podniky přestěhovali do jiných částí republiky. Kolikrát šli i zaměstnanci a jejich rodiny. Závody se všemožně slučovaly.

3. Období komunismu

3.1. **Církev omezená**

Po Vítězném únoru došlo k zákazu vydávání katolického církevního tisku. V ústavě 9. května nebyly vůbec zmiňovány Církev a náboženské společnosti. Vláda v zemi byla upravena mnoha zákony, které potlačovaly práva a svobody církví. Zákon z října 1948 obsahoval skutkové podstaty a výši trestů, které byly stanoveny neúměrně. Rozmezí trestů bylo 10 - 25 let za velezradu, sdružování proti státu, hanobení republiky, vyzvědačství a pobuřování proti republice. Trest smrti nebo doživotí se uplatňovaly hlavně v politických proticírkevních procesech. Jednání mezi církví a státem probíhalo v tzv. „církevní šestce“, zástupci biskupství a KSČ. Vláda požadovala od církve podporu státních úřadů a přerušení styků s apoštolským stolcem. S tím církev nesouhlasila. Komunisté se nesnažili jít cestou míru a vstřícnosti, ale tvrdě za svým cílem po vzoru ruských bolševiků.

Komunisté začali terorizovat katolické obyvatelstvo pozvolna, ale soustavně. Chtěli ovládnout celého člověka. Podle nich nemělo v komunismu být pro náboženství místo. Vláda jedné strany zneužila moci. Nastala totalita. V zemi zavládl strach. Sovětští pomahači a radíci navrhovali vládním představitelům, co a jak mají dělat. Diktovali politiku jinému státu. Do všech politických stran pronikli přívrženci režimu, jejich obdivovatelé a pomocníci. Prováděli tzv. očistu stran od nepokrokových členů ve vedoucích místech i mimo nich. Vytvářeli (nezákonně) akční výbory Národní fronty, které přebíraly moc ve všech důležitých sférách činnosti státu. Učitelé vyučující náboženství ve školách byli postihováni. Neměli správné politické smýšlení tehdejší doby. Marxismus a leninismus převládal nad křesťanským myšlením u vládnoucí vrstvy obyvatelstva. Komunisté plánovali vydávat jednotný týdeník pod názvem Nedělní rozsévač. Ten měl být pod dohledem KSČ. Biskupové vyjádřili nesouhlas s takovým záměrem. Arcibiskup Beran varoval oběžným dubnovým listem podřízené kněze, aby nevstupovali do KSČ a jiných politických stran. Mezi kněžími se vyskytli kolaboranti, kteří šli režimu na ruku. Mezi takové patřil Josef Plojhar. Byl předsedou Mírového hnutí katolického duchovenstva a ministrem vlády do roku 1968. Na jeho hlavu padlo několik církevních trestů. Za římskokatolickou církev se jednání účastnili biskupové Trochta a Lazík, kanovník Dvořák a Beranův sekretář Boukal. Vládnoucí třídu zastupoval ministr spravedlnosti

Čepička a dva konzultanti z řad odpadlých kněží - Plojhar a Beneš. Mimo jiné stát požadoval o uznání režimu církví a zapojení kněží do politického života. Církev žádala o uznání vnitřní samosprávy a obnovení církevních škol na Slovensku. Tato komise několikrát zasedala, ale bez úspěchu. Arcibiskup Beran razil neústupnou cestu a podporovali ho spišský biskup Ján Vojtaššák a královéhradecký biskup Mořic Pícha. Litoměřický biskup Trochta věřil v postupnou dohodu a upřednostňoval vstřícné a umírněné jednání. Stejný postoj zastával světicí biskup Ambróz Lazík. Všem biskupům šlo o co nejmenší pronásledování církve. Ta nezaujímal nepřátelskou pozici vůči státu a vládě. Po zvolení Klementa Gottwalda za prezidenta v červnu 1948 se konalo ve svatovítské katedrále díkůvzdání, kterého se účastnil prezident se svojí chotí. Před volbou církevní komise akceptovala požadavky režimu na pracovní brigády, které budou probíhat o nedělích a svátcích a zapojení kněží v Národní frontě. Následovala biskupská návštěva u prezidenta. Ten viděl spolupráci s církví optimisticky. Po týdenní odmlce žádal Čepička od církve odvolání suspenze kněze Plojhara, jinak že bude provádět zatýkání kněží. Arcibiskup Beran to cítil jako vydírání církve a zaujal razantní stanovisko. Požadoval schválení zákona na fungování církevních škol, obnovu katolického tisku a spolků a přezkoumat zadržovaný majetek. Biskupská konference, která se konala v polovině srpna 1948 v Nitře, vypracovala memorandum pro vládu. V něm dala vládě jasné stanovisko. Toto memorandum se četlo v neděli 29. srpna ve všech kostelích. Vláda podporována Národní frontou měla vypracovaný plán, jak zatočit s katolickou církví. Cílem bylo nabudit ve věřících dojem, že vyšší duchovenstvo je s Vatikánem proti státní církevní politice. Stát usiloval o jednotnou národní církev. První zatčení ze strany komunistického režimu proběhlo na Slovensko v Podolinci. Katolický kněz, redemptorista, Augustín Krajčík nacvičoval s mariánskou mládeží „divadelní hru o pronásledování prvních křesťanů.“²⁷ Přestavení uvedl v březnu 1948. To se straníkům nelíbilo a odvezli ho do vyšetřovací vazby do Levoče. Tam ho vyslechli. Nijak zvlášť mu neubližovali, modlil se růženec a breviář, ve vězeňské kapli sloužil každý den mši svatou. Stravu pro něj zajišťoval tamní minoritský klášter. Odsouzen byl k peněžitě pokutě „500“²⁸ korun za pobuřování. Dalším zatčeným se stal koncem června 1948

²⁷ Václav Vaško, Neumlčená II, nakladatelství Zvon, Praha 1990, str. 13

²⁸ tamtéž str. 14

převor znojemského kláštera Antonín Zemek. Ten podporoval schůzky katolické mládeže v klášteře. Po únoru 1948 převáděl lidi přes hranici do Rakouska. Mezi uprchlíky stanula pražská rodina hraběte Belcrediho. Obžalovali ho za špionáž, velezradu a přechovávání zbraní, které mu tajně podstrčili do kláštera. Odňali mu svobodu na 18 let. Po dvanáctiletém odpykávání trestu ho na amnestii propustili.

3.2. **Prozíravé kroky**

Českoslovenští biskupové vydali pastýřský list, ve kterém lid utvrzoval k věrnosti k církvi. Kněží ho hlásili z kazatelen v neděli 17. října. List sděloval průběh církevních dějin ve 20. století v naší vlasti a postoj vyšších duchovních k situaci v republice. Vládní úředníky velmi pobouřil. V listopadu tři naši biskupové navštívili Vatikán, kde konzultovali celou politickou situaci. Zúčastnili se jí arcibiskup Beran, biskup Trochta a slovenský biskup z Košic Jozef Čársky. Papež Pius XII. je vřele přijal. Státní sekretář jim radil, jak si mají počínat v jednáních s vládou. Svátý Otec schvaloval přechod církve do podzemí - katakomb. Pro případné tvrdé pronásledování církve v Československu a přerušení styku s papežským stolcem dostala delegace úlevy z církevního kodexu, který platil od roku 1917 pro celý svět. „Těmto nouzovým opatřením se obecně říkalo mexické fakulty.“²⁹ Uplatnění využili biskupové v následujících letech. Platily pro všechny vrstvy katolíků. Biskupové světili nové biskupy pro případ znemožnění jejich úřadování. Studium teologie mohlo probíhat v utajení, rovněž přijetí svátosti kněžství. Eucharistický půst se nemusel v případě nouze důsledně dodržovat. Církev se uskutečňovala v domácím prostředí, jako za dob Ježíšových. Kněžím bylo dovoleno sloužit mši v nedůstojných a krutých životních podmínkách. V roce 1950 přistoupili biskupové k vysvěcení seminaristů z nejvyšších – posledních ročníků na kněze. Také bratrům a sestrám v kláštěrech umožnili zkrácení noviciátu a složení prvních – časných řeholních slibů. Tato nejistá doba a obavy ze strany vedoucích církve byly zcela oprávněné.

3.3. **Nekonečná jednání**

Po polovině ledna 1949 došlo k obnovenému jednání mezi státem a církví. Prezident Klement Gottwald přijal biskupy Trochtu a Nécseya a arcibiskupa Matochu. Jednání

²⁹ Václav Vaško, Dům na skále 1, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2004, str. 93

probíhala v poklidném duchu, ale na ničem konkrétním se nedohodli. Memorandum nachystané pro prezidenta mu nepředali. K tomu došlo až 31. ledna. Zástupci katolické církve vyjádřili v deseti bodech, co očekávají od státního zřízení. Např. V bodu „1. aby byly zastaveny veřejné útoky proti církvi, jejím představitelům a aby nebylo znehodnocováno křesťanské pojetí života“³⁰, bod „2. aby byla splněna dohoda o církevním školství z 11. června.“³¹ Memorandum se nesetkalo s porozuměním. Komunisté sestavili komisi s vedoucím Čepičkou, která projednávala další kroky v jednání s církví. Čepička spatřoval v křesťanském uskupení politickou stranu a sílu, která je řízena z Vatikánu prostřednictvím biskupů. V únoru došlo k další schůzce a komisi vadilo, že římskokatolická a řeckokatolická církev mají k sobě velmi blízko. Poté si ÚV KSČ vytyčil podmínky, za kterých je ochoten schválit memorandum. V únoru došlo k další schůzi s větším počtem členů na obou stranách. Na hlavu církve padaly od státních úředníků nepravdivá a hanebná slova, která urážela katolické vyjednavče. O desetibodovém memorandu se nemluvilo. Vláda žádala církev, aby projevila souhlas ve výroční den s událostmi Vítězného února. Vzali si čas na rozmyšlenou. Další měsíc se sešla biskupská konference na Slovensku – ve Starém Smokovci, aby celou záležitost náležitě probrala. Během jednání odhalili zařízení, které je odposlouchávalo. Pro nevysvětlenou situaci v rokování nepokračovali. Arcibiskup Beran si stěžoval „u ministra vnitra Noska.“³² Následným dopisem arcibiskupa ujistil, že s odposlechem nemá nic společného a vinu svaloval na zpravodajskou službu jiného státu. Tuto odpověď nebrala církev v potaz, protože se dozvěděla z důvěryhodných zdrojů, že o průběhu konference v Tatrách se na vládních místech podrobně mluvilo. Na další Beranovy dopisy nikdo z vlády neodpověděl. Propast mezi státem a církví se stále zvětšovala a smířlivá cesta vedoucí k potencionální dohodě se začala pomalu ztrácet z dohledu. Katolická církev začala být stále více pronásledována. Náboženská činnost provozovaná mimo kostel byla tvrdě potlačována a komunisté ji zakázali. Vládní úředníci nařídili, aby byly provedeny soupisy všech náboženských spolků a jejich členů. Náboženská bratrstva se nevyhnula výjimce. Komunističtí pohlaváři chtěli vědět o všem, co se děje v naší

³⁰ Václav Vaško, cit. d., Dům na skále 1, str. 98

³¹ tamtéž str. 99

³² tamtéž str. 110

církvi. V ní viděli potenciální reakční sílu věřícího lidu proti komunistické straně. Snažili se ji ochromit a úplně zničit. Na církve se dívali nechápavými očima. Její srovnání s nějakou politickou stranou byl velký omyl. Nepochopili vazby papežského stolce na náš stát. V nich spatřovali podporu kapitalistického systému a poraženého německého státu. Úsilí převést věřící do československé církve se jim nikdy nepovedlo. Do ní vnášeli naději a perzekuována nebyla. Chtěli sloučit ostatní církve do jedné národní církve československé. Vytyčený úkol se nesesetkal s kladnou odpovědí věřících. Pro oslabení vlivu biskupů na boží lid Čepička navrhoval: „Soustředit vhodným způsobem pokrokové kněze a kolem nich pokrokové katolíky – laiky, aby uvnitř církve vzniklo hnutí pokrokových katolíků, kteří by si vytyčili jako úkol obrodu církve v souladu se zásadami lidové demokracie.“³³ Pro scestné plány nebylo pokrokových kněží dostatek. Dalším bodem, jak uškodit církvi, bylo zakázání veškeré činnosti mimo kostel. V té spatřovali protistátní činnost a nedovolené shromažďování. Vliv církve ochromili zabavením majetku. Církevní školy, nemocnice, útulky a další budovy zestátnili. Ostatní majetek vedli v evidenci. Do všech míst, kde církev působila, rozmístili své informátory, aby získali podrobný přehled o dění v církvi. Chtěli mít vše pod drobnohledem státních úředníků. Režim začal očerňovat církve v novinách a v rozhlase. Choval se k ní neuctivě a poplival ji. Církevní příjmy se snažili zdanit a omezit na minimum. Náboženská literatura vycházela v omezeném nákladu za důsledné státní cenzury. Katolické spolky musely ukončit svoji činnost. Do institutů pro vzdělávání bohoslovců stát dosadil své lektory, kteří učili společenské nauky. Jejich vzdělání bylo mizivé. Při každé diecézi posiloval činnost biskupa jeho sbor. Včleněním státního zmocněnce do biskupských sborů se dostalo státu nebývalé kontroly nad počínáním biskupů. Lidem, kteří se účastnili na Velehradě duchovních cvičení, byla tato prospěšná aktivita zakázána. Jediný katolický spolek, který fungoval, byla Charita. Té dosadili nové necírkevní vedení a vzali ji pod státní dohled. Zajišťovala zbylé činnosti pro náboženský lid. Do ní se včlenily ostatní spolky, jakým byl např. Orel. Zprostředkovávala prodej liturgických předmětů náboženské úcty, duchovní literatury a jiných potřebných věcí pro zachování chodu bohoslužeb v kostelích. Její provozovny fungovaly ve větších městech našeho státu. Život v církvi však nemohla plně podporovat.

³³ Václav Vaško, cit. d., Dům na skále 1, str. 119

3.4. **Provokační akce**

Státu se stále nedařilo dostat Boží lid na svoji stranu, proto utvořil tzv. Katolickou akci. Byla to napodobenina pravé Katolické akce. Do jejího vedení postavili pokrokové kněze, kteří šli komunistům na ruku. Biskupové se od jejich činnosti distancovali a pro věřící napsali pastýřský list. Také kněžím poslali náležité vyrozumění o celé situaci. Aktéři podvrhnuté Katolické akce byli vyloučeni z církve. Tento list nesl název „Hlas biskupů a ordinářů věřícím v hodině velké zkoušky“³⁴ a četli ho kněží v kostele věřícím o neděli - přeložené slavnosti Božího Těla. Necelé dvě třetiny duchovních ho nečetli, protože se k nim tento list nedostal nebo dostali strach z vyhrožování příslušníků StB. Oné neděli došlo ke znemožnění přístupu věřícím do pražské katedrály sv. Víta. Nákladní auta a uniformovaní příslušníci obsadili přístupové cesty k Pražskému hradu. Do katedrály na mši svatou přišla část věřících, duchovní osoby a velký počet přívrženců režimu. Ti pak při kázání narušovali bohoslužbu, a tak proběhla nedůstojným způsobem. Po příchodu arcibiskupa Berana zpět do svého paláce ho očekávali příslušníci StB, kteří mu znemožnili výkon v jeho úřadě. Než se tak stalo, stačil ještě připravit další pastýřský list, který četli kněží v neděli 26. června 1949. Obsahem se podobal předchozímu. Druhý list četli téměř všichni kněží. Poskytoval metodické vedení kněžím při jejich duchovní službě v kostele. Sloužit mši svatou v katedrále nemohl, jen v domácí kapli arcibiskupského paláce. Setkání s obyčejnými věřícími mu bylo odepřeno a žil pod neustálým dozorem členů StB, až do svého exilu do Říma v roce 1965.

3.5. **Zákon jako past**

Na Slovensku, v Trnavě, se sešli českoslovenští biskupové „13. a 14. srpna 1949“³⁵ a vytvořili biskupskou konferenci. Arcibiskupa Berana zastupoval arcibiskup Matocha. Připravili pro vládu memorandum, kde požadovali plnou svobodu pro arcibiskupa Berana, zrušení dohledu nad sbory biskupů, náboženskou svobodu v celé zemi, obnovu katolického tisku a škol, uvolnění zabaveného majetku a ukončení další činnosti, která neblaze postihovala členy celé církve v jejich každodenním životě. Zastávali se také apoštolského stolce. Memorandum nebylo vládou koncem srpna

³⁴ Václav Vaško, cit. d., Dům na skále 1, str. 145

³⁵ tamtéž str. 161

1949 přijato. Soustředila se na tvorbu nového zákona, který měl v budoucnu zabezpečit kněžím plat ze státních peněz. Biskupové tento postup odmítali, ale část kněží z málo zabezpečených far tento krok ze strany státu přijala. Ne všude panovala chudoba ve farnostech. V říjnu 1949 přijala komunistická vláda zákony, které pro církev znamenaly pozbytí samosprávy. Stalo se to „zákonem č. 217/1949 Sb. o Zřízení Státního úřadu pro věci církevní.“³⁶ „Úkolem nově zřízeného ústředního orgánu státní správy – Státního úřadu pro věci církevní (SÚC) bylo „dbáti o to, aby se církevní a náboženský život rozvíjel v souladu s ústavou a zásadami lidově demokratického zřízení“. Na jednom místě tak byla soustředěna působnost vztahující se k církvím, jež byla do té doby rozptýlena po různých ústředních úřadech.“³⁷ Další „zákon č. 218/1949 Sb. o hospodářském zabezpečení církví a náboženských společností státem byl ve skutečnosti tvrdým zásahem proti církvím.“³⁸ V praxi to znamenalo, že nad všemi církvemi a náboženskými společnostmi vykonávaly dohled národní výbory. Duchovní správce mohl vykonávat svou funkci pouze se státním souhlasem. Tak byla omezena činnost kněží v celé republice. „K provedení uvedeného zákona byla vydána vládní nařízení 219-223/1949 Sb., týkající se jednotlivých církví či jejich skupin.“³⁹ Po vydání těchto dvou zákonů na ně reagovala biskupská konference, která se sešla v Olomouci. Někteří biskupové se nemohli zasedání zúčastnit, protože je příslušníci StB drželi v izolaci. Církev zákony nepřijala. Vládě předložili petici, ve které vyjádřili krajní nespokojenost nad přijatými zákony a prováděnou politikou. Vláda na ni odpověděla velice podrážděně. Biskupové poslali kněžím oběžník, ve kterém jim sdělili, jaký zaujali postoj k nabízenému státnímu platu a jak se mají zachovat při nabízeném slibu k zachování státní věrnosti. Biskupové se shromáždili 17. listopadu 1949 a vytvořili novou petici pro vládu, kde razantně sdělili své stanovisko. V okružním listu pro kněze psali biskupové „o Milostivém létu 1950, které papež Pius XII. Vyhlásil pro celou církev: Přichystejte

³⁶ Jiří Rajmund Tretera, Stát a církev v České republice, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2002, str. 46

³⁷ Stanislav Balík a Jiří Hanuš, Katolická církev v Československu 1945 – 1989, CDK, Brno 2007, str. 29

³⁸ Jiří Rajmund Tretera , cit. d., str. 47

³⁹ tamtéž str. 47

tridua, duchovní obnovy, kající poutní průvody.⁴⁰ A ještě dalšími náboženskými aktivitami církev vstoupila do léta smíření a odpuštění. Mnohým kněžím a biskupům v mysli vyvstávala otázka, jak to zvládnou? Bylo vůbec možné prosadit „Milostivé léto“ v naší zemi tak, jak si to představoval Svatý Otec? Jak měli uskutečňovat sociální spravedlnost, když některé kněze bezdůvodně pozatýkali? Dosáhnout mírového úsilí vedlo kněze ke zbožnosti, protože to nešlo reálně splnit. Stát začal platit kněze od začátku listopadu. „Hmotné zabezpečení spočívalo v poskytování platu, případně důchodu kněžím, kteří měli státní souhlas, a v údržbě církevních památek. Peníze od státu nebyly ovšem jediným finančním zdrojem církve, totalitní vládcí nezakázali sbírky v kostelích ani přijímání mešních stipendií. A takto získané prostředky byly značné. Boží lid své pastýře hladem umřít nenechal! Ve skutečnosti měli kněží zejména v oblastech vysoké návštěvnosti kostelů zajištěnu velmi slušnou životní úroveň a díky stavovské solidaritě netrpěli nedostatkem ani duchovní spravující mrtvé farnosti. Jak se to dělalo v praxi? Třeba kněz, jenž měl nadbytek mešních intencí, postupoval jejich část – včetně stipendií za ně – svému méně šťastnému spolubratru. Peníze se takto přelévaly často i do velké vzdálenosti, aniž to kohokoli vzrušovalo či dokonce pohoršovalo.“⁴¹ Kostelník z minoritského kostela v Brně – bratr Max takovýmto způsobem posílaných intencí pomohl řadě kněží v pohraničním území.

Již zmíněnému státnímu souhlasu předcházela slib. „Skládání slibů začalo 10. ledna 1950 a probíhalo bez větších komplikací. V českých zemích bylo ke složení slibu pozváno 2916 kněží, slib odmítlo složit 16 kněží, na Slovensku z 2112 také 16 kněží.“⁴² O měsíc později skládali slib republice další duchovní činitelé. „Diecézní biskupové ke skládání slibů pozváni nebyli.“⁴³ Při vstřícném jednání k vládním představitelům docházelo k nepochopení ze strany státu a k jeho nesmyslným požadavkům, které neblaze působily na celou církev. K vyostřenému střetu došlo na začátku roku 1950, kdy zemřel banskobystrický „biskup Andrej Škrábik.“⁴⁴ Než

⁴⁰ Václav Vaško, cit. d., Neumlčená II, str. 110

⁴¹ F. X. Halas, Dějiny vztahů českého národa ke křesťanství, UP CMTF, Olomouc, 1998, str. 130

⁴² Václav Vaško, cit. d., Dům na skále 1, str. 173

⁴³ tamtéž str. 173

⁴⁴ tamtéž str. 173

došlo k ustanovení nového biskupa, místní kapitula zvolila do prozatímního vedení diecéze kapitulního-generálního vikáře. Úřad na Slovensku pro věci církevní s touto volbou nesouhlasil a jmenoval do čela diecéze jiného kněze, který spolupracoval s tehdejšími režimem. Situace se stala nelehkou. Biskupové poslali kněžím v únoru oběžník, kde vyhocenou situaci náležitě vysvětlili. Varovali v něm před zneužitím při spolupráci ze strany státu. „Tři dny po oslavách „února“ se sešlo Předsednictvo ÚV KSČ, aby projednalo naléhavé otázky dne. Prvním bodem programu byla situace v katolické církvi. Předsednictvo se usneslo na osmi bodech, na osmi ranách bolestně zasahujících církev.“⁴⁵ V určitých bodech plánovali kompromitovat řády, napadnout kláštery, včlenit řeckokatolickou církev k pravoslavné a další akce, které v budoucnu postihly jak osoby, tak jejich hmotné zabezpečení.

3.6. **Po únorové oběti**

„Vojtěchu Rygalovi zakázali vyučovat náboženství 22. března 1948.“⁴⁶ Poté uvažoval o tajném odchodu z vlasti. Tak se také stalo a při nočním úprku přes hranice byl bez varování příslušníky SNB zezadu zastřelen. Na tuto situaci reagoval Vatikán a vydal dva exkomunikační dekrety. „Posvátná kongregace 20. června 1949 exkomunikovala všechny, kteří se stali vědomě členy státem založené rozkolnické „Katolické akce“. Druhým dekretem zakázala dne 1. července 1949 členství katolíků v komunistických stranách.“⁴⁷ Koncem února 1948 zatkla „Státní bezpečnost P. Václava Kuchaře. Ve vězení pobyl 12 let a dva měsíce (do amnestie v roce 1960)“.⁴⁸ Režimu stačila nepatrná záminka, někdy ani to ne, aby odvěkli nevinné příslušníky církve do věznic a hrubým způsobem se k nim chovali. Postižena byla brněnská Charita v létě roku 1948. StB udělala výpadek do diecézního charitního Svazu. „Bez vzneseného obvinění věznila delší dobu jejího ředitele kaplana Antonína Uhra, jejího čestného předsedu, benediktinského opata na Starém Brně Benedikta Švandu a tajemníka okresní Charity v Brně Aloise Brůžičku.“⁴⁹ Také převor sousedního

⁴⁵ Václav Vaško, cit. d., Dům na skále 1, str. 179

⁴⁶ Stanislava Vodičková, Uzavírám vás do svého srdce, CDK, Brno 2009, str. 166

⁴⁷ tamtéž str. 214

⁴⁸ Václav Vaško, cit. d., Dům na skále 1, str. 185

⁴⁹ tamtéž, str. 185

kláštera „Milosrdných bratří a správce nemocnice v Brně Josef Hartl se dostal do rozporu se zákonem. 15. října 1948 nad ním vynesl Státní soud v Brně rozsudek.“⁵⁰ Založil tajnou a nezákonnou protikomunistickou organizaci, která měla pracovat na území Moravy. Její další člen „ředitel Brněnské tiskárny Václav Kupka“⁵¹ pracoval pro brněnské biskupství a pro převora nemocnice vytiskl brožuru pro oslavy jejího založení. StB mu však nic nedokázala, a tak na něj provedli nátlak. Po vyhrožování nakonec přiznání podepsal. V tomto soudním procesu byli odsouzeni i další kněží a věřící laici. Václava Kupku odsoudili na pět let a Josef Hartl patnáctileté vězení nepřežil. Někteří odvážní kněží, kteří četli „19. června 1949“⁵² biskupský list napsaný pro Boží lid a pravdivě ho okomentovali, upadli do státní moci. Ta jim uložila peněžité tresty do výše několika tisíc korun a strávili ve vězení několik měsíců. Tam je surově bili. U jiného případu - v Poličce – došlo při zatýkání místního děkana k znemožnění tohoto úkonu. Jeho milovaní farníci mu nedovolili odjet. Zatarasili cestu z fary k autu, které mělo pana děkana odvézt. Dav na příslušníky StB pokřikoval pobuřující hesla. Za tuto statečnou námahu a obětavost se zúčastnění neshledali s pochopením státních vykonavatelů. Po této akci je soud odsoudil na několik let ke ztrátě svobody. Úředníci je ničili fyzicky a hmotně. Bohatí lidé museli zaplatit finanční pokutu v desítkách tisíc korun. Živnostníkům zabavili majetek. Členové rodin si vytrpěli své.

Soud se jim nevyhnul. Stateční kněží se vyskytli v pohraničních oblastech. Dobře znali terén a okolí hranic. Pomáhali lidem přejít do sousedního státu. Ne vždy se to povedlo. Když někoho pohraničníci zadrželi, byl odsouzen na několik let do vězení.

3.7. Orelské hnutí

Pronásledování se nevyhnulo celonárodní tělovýchovné a vzdělávací organizaci Orel. Ten působil ve všech koutech naší vlasti, kde byl zájem upevňovat duševní a tělesné zdraví křesťanů. Vznikl v prvním desetiletí 20. století. Ve farnostech, kde působil, ho podporovali kněží a movití farníci. Pro provoz spolku si stavěli tělocvičny - „Katolické domy a Orlovny“, kde se sdružovali. Programu, který byl různorodý, se

⁵⁰ Václav Vaško, cit. d., Dům na skále 1, str. 186

⁵¹ tamtéž str. 187

⁵² tamtéž str. 187

účastnili muži i ženy rozličných věkových kategorií, děti a mládež. Ti ho taky vytvářeli. Po převratu v roce 1948 přišla tělovýchova pod státní dohled. Orlové přešli pod Sokol. Dosavadní vedení obou organizací prošlo změnou. V první republice přesáhl počet členů 100 000.

„Orelské poutě na Hostýn se konávaly od roku 1930. Koncem srpnové neděle se jí účastnilo velké množství lidí. Náplň byla duchovní a mariánská.“⁵³

Tato srpnová pouť na Hostýn roku 1948 se nesla v duchu jubilea „25. výročí smrti olomouckého arcibiskupa Antonína Cyrila Stojana, velkého příznivce orelské myšlenky.“⁵⁴ Poutě se zúčastnilo hodně Orelských dechových kapel. Mezi poutníky panovala rozverná nálada a zpívali jásavě. Orelští náčelníci se pokoušeli skandující dav utiшит, ale marně. Do okolí se ozývala protikomunistická hesla a bouřlivé vzpomínky na staré časy. „30. září 1948“⁵⁵ opustil orelský výbor své sídlo a ukončil oficiální činnost. Poté začalo zabavování majetku. Československá strana lidová blízce spolupracovala s orelskou organizací. Vládní úředníci potrestali aktivní členy Orla, kteří organizovali pouť na Hostýn. Začátkem října 1948 nad nimi pronesl soud rozsudek. Nejvyšší trest vyměřil na osm let. Zatýkání v průběhu podzimu pokračovalo na rozličných místech lidově demokratické republiky. Konkrétní prokazatelnou činnost jim však StB nemohla dokázat. Zkoušela je pod nátlakem vmanipulovat do protistátní činnosti. I když podepsali protokol, u soudu to popřeli s tím, že jejich přiznání bylo vynucené buď fyzickým násilím, nebo psychickým nátlakem a vydíráním. Obvinění byla vymyšlená a nepravdivá. Týkala se v převážné míře rozšiřování protistátních letáků, chystání zbraní, nenahlášení trestné činnosti, spolčování s cizinou a další. Desetileté věznění bylo připraveno pro „ThDr. Antonína Huvara, kooperátora ve Vizovicích a Josefa Práta, absolventa obchodní školy z Josefova.“⁵⁶ Zbýlých 32 odsouzených dostali nižší tresty. Tito odsouzení bydleli ve Vizovicích a v jeho okolí. Jejich postavení v životě a ve vykonávání zaměstnání bylo rozličné. Ženy v procesech nenalezly výjimku. Podobně to nastalo i v dalších oblastech a městech, odkud odsouzení pocházeli. Obzvláště tvrdě vyměřil trest

⁵³ Václav Vaško, cit. d., Dům na skále 1, str. 194, srovnej

⁵⁴ tamtéž str. 194

⁵⁵ tamtéž str. 195

⁵⁶ tamtéž, str. 198

pražský soud v červnu 1949 aktivistům z mládeže lidové strany a orelské jednoty. Ti se nadále formovali. Když přestal vycházet deník „Stráž českého západu“⁵⁷, vytvořili si svůj pod názvem „Hlas umlčených.“⁵⁸ Toto počínání se nesetkalo s ohlasem u státních úředníků. „Soud to kvalifikoval jako spolčování proti republice. Připočetl jim zločin vyzvědačství. Jiří Janda a Karel Kolbl za údajnou špionáž dostali trest smrti. Po odvolání jim byl zkrácen trest na 25 let.“⁵⁹ Ani orelští představitelé neunikli tvrdým represím. Před soud byli postaveni v červnu 1949. Obviněno bylo 15 bývalých členů. Jako příčinu jim kladli účast na pouti na Hostýně, nepřerušení orelského spolku a odpor proti lidově demokratickému vládnímu zřízení atd. Soud to chápal jako velezradu. V celé republice se StB soustředila na zatýkání orelských aktivistů. Soudní procesy pokračovaly i po roce 1950. Na rodinné poměry nebral nikdo ohled. Nejtvrdší metody při výsleších ve vazbě praktikovala vyšetřovna v Uherském Hradišti. Z ní odcházelo nejvíce poškozených lidí na svém těle. „Lidé ztráceli hmotnost a vyšetřovací metody byly nejkřutější z celé republiky.“⁶⁰ V červnu 1949 zasedal soud k projednávání případu náčelnické rady Orla. S výši trestu prokuratura nesouhlasila, a tak podala odvolání do Prahy. Nejvyšší soud vyhověl požadavku a v listopadu obžalovaným zvýšil tresty o několik let. I v dalších soudních procesech prokurátor žádal o zvýšení trestu a bylo mu vyhověno. V orelských procesech našli odsouzení i kněží, kteří se podíleli na aktivitách orelských jednot. Jedním ze zatčených funkcionářů orelské jednoty v Brně – Husovicích byl Karel Procházka, pracující na ústředí Orla ve městě. „Soud s mým bratrem proběhl až rok a půl po jeho zatčení. Byl odsouzen na 3 roky, státní zástupce podal odvolání a trest se mu zvýšil na 10 let. V brněnské věznici a na Mírově si odseděl celkem 7 roků. Pak ho pustili. O návštěvu ve věznici se žádalo na soudě. Návštěva trvala 5 až 10 minut. Ta probíhala mezi dvěma okruhy ostnatých drátů a z každé strany hlídal jeden dozorce. Po propuštění bratr špatně chodil a nějaký čas neslyšel. Pouštěli do nich elektrický proud speciálními vložkami do bot. Podobné to bylo s jeho spolupracovníky z ústředí. Hodně orlů bylo zavřeno a jejich rodiny zůstali bez prostředků. Navzájem si rodiny

⁵⁷ Václav Vaško, cit. d., Dům na skále 1, str. 203

⁵⁸ tamtéž str. 203

⁵⁹ tamtéž str. 203

⁶⁰ tamtéž srovnej str. 205

pomáhali, i z venkova přicházelo maso, ovoce, brambory, finance. Bylo to rozděleno, např. Tvarožná, Sivice... Roku 1968 byla orelská schůze v Typosu v Brně a náčelník Koukal, který byl také vězněn, děkoval všem těmito slovy „my jsme to měli těžké, naše rodiny ještě těžší“ vše se veřejnost dozvěděla až v tomto roce.“⁶¹

3.8. **Omezení svobody**

Do života obyčejných věřících postavil stát další komplikaci, která se týkala uzavírání manželství. Od začátku ledna 1950 začalo platit tzv. „nové rodinné právo.“⁶² To ukládalo v povinnosti snoubencům vykonat svatbu pouze civilním způsobem. V minulosti se mohli svobodně rozhodnout i pro svatbu v kostele. Po předložení potvrzení knězi z národního výboru o uzavření manželství dostali svátost manželství v kostele. Pro neuposlechnutí kněze to znamenalo vážné problémy se státními úředníky. Členové národního výboru mnohokrát rozmlouvali snoubencům, že sňatek v kostele jim není zapotřebí. Pro novomanžele to mohlo mít neblahé následky v práci. Kněz musel být dbalý na oslovování těch, kdo uzavíral svátost manželství. Do kostelů chodili tajní členové StB a zpozzdálí kontrolovali průběh celého obřadu. Někteří snoubenci šli uzavřít manželství na úřad s nevolí. Náležitě se nestrojili, bez svatebních hostů a okázalé pompy. Hlavní obřad uznávali až v kostele, na ten se patřičně připravili. Zpravidla se konal ve stejný den, nebo o několik dní později, např. o týden. Takováto praxe trvala až do sametové revoluce. Biskupové informovali v listopadovém oběžníku 1949 kněze o nadcházející situaci a sdělili důležité informace ohledně sňatků.

„16. března 1950 vyhostilo Československo diplomatického zástupce Vatikánu Ottavia de Livu ze země. Stalo se tak nótou ministerstva zahraničních věcí internunciatury.“⁶³ Vládnoucí představitelé režimu potřebovali omezit vliv papeže na naši církev. Chtěli docílit přerušení styku s Vatikánem. Nesmyslné důvody se staly pouhou záminkou, jak se zbavit diplomata. Nakonec se jim to opravdu povedlo.

⁶¹ záznam vzpomínek Silvy Juránkové

⁶² Václav Vaško, cit. d., Neumlčená II, str. 114

⁶³ tamtéž, str. 128

Začátkem padesátých let hledala KSČ kněze ochotné ke spolupráci. Začalo se „formovat hnutí vlasteneckých kněží.“⁶⁴ Jejich názorově smýšlející orientace vůči církevním vůdcům a papežskému stolci byla různorodá. To režimu nevadilo, hlavně že měli vlastenecké cítění a státu se neprotivili, ba naopak.

3.9. **Zábor klášterů**

V programu vládní strany uzrála myšlenka, jak ochromit moc církve na prostý lid. Plánovali odsun řeholníků a řeholnic do několika míst naší republiky. Tato akce „K“ se jim povedla. SÚC prověřil, kolik je v naší vlasti klášterů a řeholních domů s přesným počtem obyvatel. Počítal s postupným uskutečněním akce. S organizací pomáhala StB, která od roku 1949 věznila opaty Tajovského a Machálky. KSČ chtěla oslabit vliv klášterů, a tak „31. března 1950“⁶⁵ zatkla dalších deset klášterních vůdců. „V noci z 13. na 14. dubna pak byla „akce K“ provedena. Do centralizačních a internačních klášterů Bezpečnost odvezla 1746 řeholníků ze 137 řádových domů. 26. dubna začala druhá etapa, kdy úřady nutily představené zbylých řádů k centralizaci dobrovolnou cestou. Akce K skončila 4. května s následující celkovou bilancí: 2376 řeholníků z 28 řeholí a 219 domů bylo převezeno do klášterů, z toho 175 do internačních, ostatní do centralizačních, tj. s mírnějším režimem.“⁶⁶ Vláda hodnotila celou akci velmi kladně. Stateční věřící se postavili na odpor StB a hájili osazenstvo některých klášterů velice statečně. Za takový čin se ocitli jedinci ve vyšetřovací vazbě. Řeholníky odváželi autobusy a auta pro přepravu vězňů. Protože si od celé akce slibovali oslabení náboženské činnosti, naplánovali její pokračování. Nyní přikročili ke klášterům, ve kterých žily řádové sestry. Těch bylo daleko více, než mužských. Zabavování klášterů a vystěhovávání řeholnic proběhlo ve více fázích. Důležitou roli hrálo vojsko, které se aktivně podílelo na průběhu akce.

„ Ze všech řeholnic, jichž bylo kolem 10 000, bylo v první etapě (26. 7. - 15. 8.) přemístěno 289 řádových sester z deseti budov. V druhé etapě (28. 8. - 28. 9.) bylo

⁶⁴ Karel Kaplan, *Stát a církev v Československu v letech 1948-1953*, nakladatelství Doplněk, Praha – Brno 1993, str. 127

⁶⁵ tamtéž str. 120

⁶⁶ tamtéž, str. 120

4 073 řeholnic svezeno z 339 objektů do 33 středisek.⁶⁷ Z nich přešly dvě tisícovky řádových sester do státního průmyslu. Zabavené budovy získalo vojsko a státní úřady. Duchovní osoby svou prací přispívaly v zemědělství a průmyslu. Probíhalo u nich politické školení. Komunisticky uvědomělí kněží nastupovali do pastorační služby na volné fary. Mnoho dalších sester pracovalo v nemocnicích a v jiných ústavech v roli zdravotních sester, vychovatelek, pečovatelek apod.

„Část nejreakčnějších řeholníků byla soustředěna do internačního kláštera v Želivu, ostatní umístěni v centralizačních kláštorech v Oseku, Králíkách, Bohosudově, Hejnicích a Broumově nebo nastoupili službu u PTP.“⁶⁸

3.10. ***Biskupové bez elánu***

Koncem července 1950 byli téměř všichni oficiální českoslovenští biskupové v domácím vězení. Nebylo jim umožněno vycestovat, tím docílili přerušení styků s Vatikánem.

Biskupové zavčas vysvětili své nástupce po dohodě s Vatikánem, který volbu zveřejnil. Stali se jimi světící biskupové: Kajetán Matoušek, František Tomášek a Stanislav Zela. Většina jich složila slib republice a začali dostávat státní plat. Další svěcení, ale tajně přijali: „Karel Otčenášek, Ladislav Hlad, Pavol Hnilica a Ján Korec.“⁶⁹ V březnu 1951 byl arcibiskup Beran odvezen mimo Prahu, „do letního sídla biskupů v Roželově u Rožmitálu.“⁷⁰

„Nejsilnější vlna internace a věznění duchovních proběhla od července do října 1951: více než 100 jich Bezpečnost uvěznila, 40 jich SÚC poslal do internačních středisek a 250 k dvouletému vojenskému výcviku.“⁷¹

3.11. ***Likvidace prostých křesťanů***

Hlavně na venkově se rozrůstala zemědělská družstva - JZD a hospodařila na znárodněné půdě. Ale ne všude se to komunistům dařilo. Na území v okolí

⁶⁷ Karel Kaplan, cit. d., str. 121

⁶⁸ Stanislava Vodičková, cit. d., str. 225

⁶⁹ Karel Kaplan, cit. d., str. 136

⁷⁰ Stanislava Vodičková, cit. d., str. 233

⁷¹ Karel Kaplan, cit. d., str. 153

Moravských Budějovic hospodařili sedláci sami a bránili se vstoupit do JZD. Bylo to území, na kterém operovala za protektorátu již zmiňovaná odborová organizace „Lenka – Jih“. Tamní obyvatelé se nemohli smířit s totalitní vládou jedné strany, a proto ji nepodporovali. Část z nich se účastnila válečného odboje a z té doby měli po různu schované zbraně a střelivo. Koncem roku 1949 se obnovuje partyzánská skupina v této oblasti. Volby pro KSČ dopadly na Moravsko - budějovicku velmi nepříznivě. Z vedení strany vzešel požadavek, aby došlo k začlenění rolníků a statkářů do družstev. Zemědělské stroje museli zemědělci odevzdat ve prospěch JZD. Většina z nich vedla spořádaný manželský a náboženský život. Tací lidé se těšili podpory a uznání od svých spoluobčanů, kteří na ně nedali dopustit. Vynikali znalostmi a vstřícnou povahou. Oporu našli i u svých duchovních, kteří s utiskujícím režimem nesouhlasili. Na ty chystala StB důmyslnou léčku. Do ní se chytily protikomunističtí záškodníci a nic netušící jejich známí. Do kraje vyslala tajné agenty, kteří připravovali a řídili akce. Ty probíhaly od roku 1951 na Třebíčsku a na Moravsko – budějovicku. V dubnu „krajský velitel StB v Jihlavě, kapitán Zita, nařídil realizovat „akci Pavel.“⁷² Příslušníci bezpečnosti pozatýkali odbojovou skupinu. Zkušeného partyzána Antonína Plichtu nechali uprchnout. Ten pokračoval se svými syny a kamarády, pod vedením dalšího kapitána – agenta Ladislava Malého v záškodnické činnosti. Ti, kteří se setkali s agentem Malým a podali mu pomocnou ruku, byť jen v sebemenší maličkosti byly dříve či později vyslýchány StB. Většinu z nich čekal nemilosrdný osud v podobě mučivých výslechů, věznění, ztráty majetku a života.

I vzdálení rodinní členové neunikli těmto praktikám. Mezi ně patřili i kněží, kteří se s režimem neztotožnili. Farář z Horního Újezdu byl odsouzen v mostřprocesu s „čtrnáctičlennou skupinou, kteří byli komunistickou propagandou označeni jako „babičtí vrazi.“⁷³ Začátkem srpna byl v Jihlavské věznicí popraven. Velmi podobný osud potkal babického faráře Václava Drbolu. Mladého faráře Jana Bulu z Rokytnice nad Rokytnou navštívil jeho spolužák Ladislav Malý s prosbou o poskytnutí svátostí pro kardinála Berana. Ožehavou záležitostí konzultoval s knězem Janem Podveským z Jaroměřic nad Rokytnou. Ten mu odpověděl „Nevěř tomu, co ti říkal. Byli jsme

⁷² Pavel Janoušek, Případ Babice, Vydalo nakladatelství Arca Ji Mfa, Třebíč 2001, str. 51

⁷³ tamtéž, str. 40

varování, že se v našem kraji něco chystá, možná je to už součást nějaké provokace proti kněžím a věřícím. Radím ti, až tvůj spolužák zase přijde, řekni mu, že jsme dostali od biskupa Skoupého zákaz zapojovat se do takové činnosti!”⁷⁴ Při setkání s agentem Malým mu pomoc kněz Bula odmítl a přerušil styk. Další den odpoledne ho tajní policisté odvezli přímo ze školy do Jihlavy. Jeho mladý život byl plánovitě veden k předem určenému konci. V listopadu ho odsoudili k trestu smrti a potom byl „20. 5. 1952 v 5 hodin ráno popraven v Jihlavě.“⁷⁵ Příbuzní oběti se kolikrát po dlouhou dobu ani nedověděli, jak se ve vězení mají a zda ještě žijí.

V těch letech „Gotwald se Zápotockým, Širokým a Slánským, odsouhlasí současně konfiskaci majetku a vystěhovávání příbuzných“⁷⁶, kteří žili na svobodě po odsouzených. „A také vydají další obecné pokyny: například, aby soudy začali soudit vesnické boháče, kteří mají problém plnit předepsané dodávky. A aby jejich rodiny vystěhovali z domovů.“⁷⁷ V mnoha vesnicích Československa byli sedláci postihováni tvrdým způsobem, stát je okrádal o jejich vlastní půdu a hmotné majetky sloužící k zabezpečení chodu rodiny a k obživě jiných lidí, kteří byli u majitelů v zaměstnaneckém poměru a třeba u nich i bydleli, kolikrát i se svoji rodinou. Akce „Pavel“ sklídila pro vládnoucí KSČ úspěch a kolektivizace se posunula kupředu. Ale za jakou cenu?

3.12. **Život a mládí Jaroslava Kvity**

Jaroslav Kvita se narodil „15. května 1915 v obci Rybí u Nového Jičína.“⁷⁸ Jeho rodiče „Karolina Melnarová *12. 7. 1891 a Eduard Kvita * 27. 4. 1889“⁷⁹ „vychovali postupně sedm dětí: Jaroslava, Jiřinu, Vojtěcha, Aloise, Ludmilu, Eduarda a Karlu.“⁸⁰

⁷⁴ Jiří Mikulášek, Sejdeme se v nebi, Biskupství brněnské, 2003, str. 41

⁷⁵ tamtéž str. 65

⁷⁶ Luděk Navara a Miroslav Kasáček, Mlynáři od Babic, vydavatelství Host, Brno 2008, str. 198

⁷⁷ tamtéž str. 198

⁷⁸ pamětní deska na budově fary v Brně - Husovicích

⁷⁹ archiv Marie Pavelkové, Rybí, Rodný a křestní list Jaroslava Kvity

⁸⁰ archiv rodiny Doleželové, Brno, Životopis, str. 1 - 2

„Rodina, ze které pocházel Jaroslav Kvita, byla chudá a její otec je v té době velmi těžko zabezpečoval. Rodiče Jaroslava vlastnili dřevěný domek a kousek země, která je živila. Dalším zdrojem příjmu byl plat Eduarda Kvity, který pobíral za práci v továrně na klobouky „Tonak“ v Novém Jičíně, kde byl zaměstnán. Chodil do ní každý den pěšky. Matka dětí byla ženou v domácnosti, starala se s péčí o děti a pracovala v hospodářství a na poli. Navzdory materiální tísní vyrůstal Jaroslav v atmosféře lásky, vzájemné úcty a porozumění. Rodiče byli pro něho a jeho sourozence prvními a nejdůležitějšími vychovateli, kteří je svým životem učili vzájemné lásce, přijetí a také víře v Boha. V této chudé rodině nikdy nechyběla každodenní společná modlitba a vděčnost Bohu za každodenní dary. Sousedé je považovali za velmi věřící rodinu.

V roce 1921 šestiletý Jaroslav nastoupil na základní školu v rodné obci Rybí, tam chodil pět let. Učil se bez větších problémů a rád. Byl pilný a svědomitý. Stal se také ministrantem a tím začala jeho první služba při oltáři Páně. Ta ho naplňovalo velkou radostí. Svoji horlivostí přitáhl na sebe pozornost místního faráře Dostála, který mu věnoval zvláštní péči. Farář získával sympatie všech farníků svým upřímným náboženským postojem. Svou osobou významně působil na rodící se kněžské povolání v srdci mladého Jaroslava“.⁸¹

„O existenci salvatoriánského „juvenátu“⁸² ve Val. Meziříčí se Jaroslav dozvěděl od svého faráře Dostála. Ten si všiml jeho horlivosti, zbožnosti a dobrého srdce. Farář znal dobře celou rodinu Kvitovu a také její finanční situaci. Věděl, že rodiče nebudou moci poskytnout svému synovi peníze na další školu. A tak místní farář pomohl Jaroslavu zrealizovat touhu po vzdělání. Po ukončení základní školy v roce 1926 a po získání souhlasu rodičů, byl Jaroslav přijat do salvatoriánského juvenátu. Výchovný ústav byl umístěn v koleji společenství ve Valašském Meziříčí. Tím začala nová kapitola v jeho životě.“⁸³

⁸¹ rozhovor s Marií Pavelkovou

⁸² název juvenát pochází z latinského slova juvenis – čili mládenec.

⁸³ rozhovor s Marií Pavelkovou

3.12.1. Příprava v juvenátu

Mladý Kvita vstoupil do salvatoriánského juvenátu ve „Val. Mez. 26. 6. 1926.“⁸⁴ Potkává tam spolubratry, se kterými se ještě často setká i během svého řeholního života. „Začal studovat I. ročník gymnázia a je veden v Salvatoriánské koleji jako student klerik.“⁸⁵ Výuka na gymnáziu měla humanitní směr.

Kněží ze společenství se zabývali činnostmi katechetickou, rekolekční, misijní a pastorační. Díky tomu byli známí mezi obyvateli Valašského Meziříčí.

„Do juvenátu mohou býti přijímáni hoši, kteří by se chtěli věnovati životu řeholnímu, misionářskému. Chovanci navštěvují vyšší reálné gymnasium ve Valašském Meziříčí.“⁸⁶ Nevedli přísný řeholní život, ale jejich denní rozvrh se mu velmi blížil. Tito studenti žijící přesně podle denního plánu měli možnost takovýmto způsobem blíže poznat formu řeholního života. Chlapce zde vychovával kněz prefekt, který byl jejich pedagogem a duchovním vychovatelem. Celý výchovný program byl veden v duchu P. Jordana – zakladatele Salvatoriánů.

Pobyt v juvenátu měl mladým mužům umožnit poznat povolání k řeholnímu – duchovnímu životu. Pomoc v poznání Boží vůle jim poskytovali také kněží vychovatelé. Velký význam měl také společný čas strávený s členy společenství na zahradě, v kapli a v jídelně. Chlapci tak měli možnost blíže se seznámit se životem řeholníků, poznat pravidla klášterního života apod.

Jaroslav se ochotně věnoval učení na gymnáziu Františka Palackého ve Valašském Meziříčí. Snažil se pilně studovat, aby dělal rodičům radost. Po ukončení gymnázia se rozhodl vstoupit do společnosti salvatoriánů.

3.12.2. Formace ke kněžství

Společnost „S.D.S.“⁸⁷ vlastnila na území naší republiky několik „salvatoriánských kolejí – klášterů“⁸⁸, ze kterých bratři a kněží podnikali do okolí lidové misie, poutě a duchovní cvičení.

⁸⁴ Archiv bezpečnostních složek, v-1768/7, Dokument číslo 34, str. 18 – překlad z latiny

⁸⁵ archiv SDS, Prostějov, Pamětní kniha provincie československé Soc. Div. Salvatoris, str. 80,

⁸⁶ SALVATORIÁNI Společnost Božského Spasitele, brožura, vydáno čsl. provincialátem Společnosti Božského Spasitele v Brně – Husovicích, tiskem ve Valašském Meziříčí, 1926, str. 20

⁸⁷ S.D.S. = SDS = Societas Divini Salvatoris = Společnost Božského Spasitele = Salvatoriáni, str. 11

Před vstupem do noviciátu vykonal Jaroslav týdenní duchovní cvičení na Vranově u Brna. „V neděli odpoledne jsme jeli zpět do Husovic, kde jsme byli večer oblečeni v řeholní roucho Společnosti Božského Spasitele a kde jsme dostali nová jména. Já jmenuji se nyní fr. Albín, kteréhožto jména budete i vy nyní užívat, když mi budete psát. Toto jméno se mi líbí a snad se líbí i Vám.“⁸⁹ Právě v „Husovicích mu začal 28. 8. 1932 noviciát.“⁹⁰ Potom fr. Albín odjel a pobýval v noviciátě v Německu. Fr. A. se zapojoval do práce v komunitě a formoval osobní vztah k Bohu. Učil se cizím řečem a rozvíjel v sobě skryté vlohy. „Na druhý den t. j. v neděli velikonoční jsme byli opět na slavné mši sv. ve farním kostele a zpívali při mši. Já také, neboť jsem se také před čtrnácti dni přihlásil do sboru zpěváků. Máme zde totiž krásný mužský sbor čítající přes 40 osob.“⁹¹ Mladému Albínovi utekl rok noviciátu jako voda. Četl knihy a zvažoval svoje rozhodnutí pro společenství SDS. „Rychle se blíží ke konci roku noviciátu, tak zvané doby, v nichž se ještě každý může rozhodnouti, zda na započaté dráze k řeholnímu kněžství vytrvá, nebo se jinak rozhodne. Mé rozhodnutí před rokem jest také mým dnešním rozhodnutím. Chci s pomoci Boží dále kráčet za svým cílem. Tento rok se tedy skončí sv. řeholními sliby. Modlete se prosím Vás za mne, abych těmto svatým slibům, které budu konati koncem srpna, nebo začátkem září zůstal věren a je věrně plnil. Po této sv. profesi bude následovati dalších pět až sedm roků studia a pak jsem u cíle svého a jistě přání Vašeho.“⁹² Pro společenství byl v letních měsících užitečný i manuálně mimo kolej. „Každý den pracujeme buď v zahradě, trháme lípový květ, nebo pracujeme v lese. Dostali jsme totiž od jednoho dobrodince na sto měřic lesa. Poněvadž máme pro tak mnoho lidí málo pole, kručíme ho, abychom již příštího roku mohli nasázet alespoň deset měřic brambor. Pracujeme ovšem jen po půl dni, tak že práce není tak namáhavá, nýbrž spíše zotavením na čerstvém vzduchu.“⁹³ V klášteře v „Heinzendorfu (dnešní Bagno v Polsku) složil 8. 9.

⁸⁸ Společnost Božského Spasitele (Salvatoriáni)., Nákladem Otců Salvatoriánů, Brno, 1931, str. 38

⁸⁹ archiv Marie Pavelkové, Rybí, z dopisu z Heinzendorfu, 31/8 1932 – A. rodičům a sourozencům

⁹⁰ Archiv bezpečnostních složek, v-1768/7, Dokument číslo 34, str. 18 – překlad z latiny

⁹¹ archiv Marie Pavelkové, Rybí, z dopisu z Heinzendorfu, 18. 4. 1933 – A. rodičům a sourozencům

⁹² tamtéž, z dopisu z Heinzendorfu, 24. 7. 1933 – A. rodičům a sourozencům

⁹³ tamtéž, z dopisu z Heinzendorfu, 24. 7. 1933 – A. rodičům a sourozencům

své první řádové sliby.⁹⁴ Po roční formaci v Heinzendorfu se fr. Albín pevně přimkl k Bohu a ke klášterní komunitě duchovním životem. Je odhodlán nastoupit nesnadnou cestu a po ní i nadále jít do neočekávaných dálek. „Konečně jsem zde a stojím před začátkem mých vlastních vyšších studií, která mají být bezprostřední přípravou ke kněžství. Chci nyní skutečně a opravdově studovat, neboť jsem viděl, že právě nyní musí kněz být dobře obrněn v boji s nevěrou světa. O minulosti uvažuji jako o nějakém sladkém snu a hledím pln odvahy, nadšení a důvěry v Boha vstříc příštím dnům. To prosím také od Vás.“⁹⁵

„Od 4. dubna 1934 začal bydlet fr. A. na jiné německé koleji v Klausheide blízko Paderbornu.“⁹⁶ Tam se věnoval převážně studiu „filosofie“⁹⁷.

Na letní prázdniny jezdil do Československa. Tam konal duchovní cvičení. „Přespal jsem v Husovicích a v neděli večer jsem jel s fr. Jiřím na Vranov, kde jsme dělali osmidenní sv. exercicie a obnovovali 28. srpna sv. řeholní sliby.“⁹⁸ Volný čas trávil smysluplně a rozvíjel v sobě objevené dary, které mu Pán nadělil. „Již se těšíme na sv. Mikuláše a pilně také připravujeme na vánoce. Cvičíme čtyřhlasnou, latinskou vánoční mši s varhanama a celým orchestrem, přičemž mám hráti flétnu. Poněvadž jsem musil začít od počátku, dalo to dosti práce.“⁹⁹ Čas určený k odpočinku trávil částečně se svoji rodinou doma a také v různých salvatoriánských kláštorech. Právě tam se seznamoval se spolubratry a kněžími ČS provincie SDS. Poznal život každé komunity a zapojoval se do její všestranné činnosti. „Dnes jsem byl poprvé ve škole dávat náboženství. Líbilo se mně to. Musí - si člověk ovšem zvykat čtyři hodiny bez přestávky mluvit a držet na uzdě zvláště tu rozpustilou drobotinu. Rozbolelo mne z toho v krku. Za tři roky toho zkusím víc. Však uvidíme.“¹⁰⁰ Po letních prázdninách pokračoval v neohrožených studiích v další německé salvatoriánské koleji, v

⁹⁴ Archiv bezpečnostních složek, v-1768/7, Dokument číslo 34, str. 18 – překlad z latiny

⁹⁵ archiv Marie Pavelkové, Rybí, z dopisu z Heinzendorfu, 13. 10. 1933 – A. rodičům

⁹⁶ tamtéž, z dopisu z Heinzendorfu, 28. března 1934 – A. rodičům a sourozencům

⁹⁷ tamtéž, z dopisu z Klausheide, 10. května 1934 – A. rodičům a sourozencům

⁹⁸ tamtéž, z dopisu z Klausheide, 11. X. 1934 – A. rodičům

⁹⁹ tamtéž, z dopisu z Klausheide, 29. 11. 1934 – A. rodičům

¹⁰⁰ tamtéž, z dopisu z Vranova u Brna, dne 2 října 1935 – A. rodičům a sourozencům

„Klosterbergu v městě Pasově, kam koncem října z Brna přijel.“¹⁰¹ Studijní život obohacoval také muzikou. „Vedle přípravy pro školu jsem se věnoval téměř každý den alespoň hodinu hudbě: hře na harmonium, klavír, nebo violu. V pondělí odpoledne jsme zpívali v hlavním farním chrámu u sv. Pavla nešpory, v úterý večer při sv. požehnání na ukončení 40. hodinové pobožnosti a ve středu při mši svaté na ukončení školního roku obchodní školy. V pátek jsme zpívali dokonce dvakrát a sice v kapli městské nemocnice a pak v kapli chudobince.“¹⁰² Fr. Albín musel být velice nadšený a zapálený pro muzicírování. Jinak by to jistě s takovou vervou a láskou nemohl zvládat.

V naší republice dělal od samého začátku důležitá rozhodnutí. „Pro mne byl letošní svátek Narození Panny Marie zvlášť slavný a rozhodný. Toho dne jsem totiž složil při mši sv. o 5. hod. do rukou vldp. P. Provinciála podle stanov Společnosti věčné řeholní sliby, rozhodl jsem se tedy navždy zůstat v řádě, do něhož jsem vstoupil. Jistě, že je to důležitý krok, jsem však pevně rozhodnut jednou dané ano s milostí Boží také dodržeti. Prosím Vás všechny, aby jste se za mne modlili, abych daného slibu nikdy nezrušil a vždy zůstal užitečným údem Společnosti Božského Spasitele. Při hrubé mši svaté jsem měl tu čest poprvé asistovat jako podjáhen a této cti se mi dostane pravděpodobně přes pouti ještě víckrát.“¹⁰³

Necelý rok před vysvěcením na kněze přijal A. nižší svěcení. „Již svěcení na podjáhna a jáhna bylo krásné a nezapomenutelné. To jste tu měli být. Skutečně nezapomenutelné okamžiky. Poslední dva veliké kroky ke konečnému cíli. Veliká čest, avšak také zodpovědnost. Nyní mohu asistovat při slavné mši sv., mohu podávat sv. přijímání, vyjímečně kázat a křtít. Sami vidíte, že to jsou vlastně funkce vyhrazené obyčejně knězi samému a chápete proto zodpovědnost padající na toho, kdo tyto svaté funkce vykonává. S pomocí Boží chci je vykonávat co nejsvědomitěji.“¹⁰⁴

¹⁰¹ archiv Marie Pavelkové, Rybí, z dopisu z Pasova, dne 28. října 1935 – A. rodičům a sourozencům

¹⁰² tamtéž, z dopisu z Pasova, 6. 4. 1936 – A. rodičům

¹⁰³ tamtéž, z dopisu z Vranova u Brna, dne 4. září 1936 – A. rodičům a sourozencům

¹⁰⁴ tamtéž, z dopisu z Pasova, 9. července 1937 – A. mamince

„Kněz Albín Kvita byl vysvěcen dne 29. 6. 1938 v Pasově“¹⁰⁵ „biskupem Simonem Konradem“¹⁰⁶. Po tomto svěcení měl P. A. Kvita dále pokračovat ve studiích v Pasově, avšak z důvodu napjaté politické situace v Československu i v zahraničí návrat do Pasova nebyl možný. Už na začátku roku 1938 se mezinárodní i vnitřní situace Československé republiky začala postupně zhoršovat.

„Dne 3. července slavil v Rybím své prvotiny jeden ze studentů našeho juvenátu, totiž dp. P. Albín Kvita, který byl také ke konci srpna přidělen naší koleji. (ve Valašském Meziříčí) Odešel však od nás již začátkem listopadu do kláštera v Husovicích. Stejně odešel z Valaš. Meziříčí ke konci srpna na své nové působiště do Prostějova dp. P. Jan Janků, horlivý organisátor a ředitel Sdružení spolupracovníků salvatoriánských, který se snažil rozšířit co nejvíce Sdružení a věnoval se s vřelým nadšením a obětavostí tomuto dílu. Po něm převzal Sdružení P. Albín Kvita a nyní se ho ujal P. Štěpán Šrahůlek.“ „Brno – Husovice: Je zde nyní 5 důst. pánů (P. Cyril Braschke, P. Alois Prokop, P. Josef Tomašík, P. Vojtěch Synek, P. Albín Kvita), 1 bohoslovec a 2 ctih. bratří. Tato farnost velkého Brna, čítající přes 11.000 katolíků vyžaduje již sama sebou velkých obětí a práce. Můžeme však říci, že Boží požehnání provází zde pracující kněze.“¹⁰⁷

Jelikož pokračování ve studiích v Pasově bylo nemožné, byl mladý kněz Albín poslán do společenství spolubratrů při farnosti a kostele Nejsvětějšího Srdce Ježíšova v Brně – Husovicích. Toto rozhodnutí mu umožnilo ukončit studium teologie v brněnském biskupském semináři na ulici Antonínské, kam docházel na přednášky. Měl více času na seznamování se s aktuální politickou a náboženskou situací v českých zemích, především ve farnosti, kde pobýval. „Dp. P. Albín Kvita koná právě zkoušky v biskup. semináři a pak odjede na místo, jež mu představení určí.“¹⁰⁸ Rok po vysvěcení už bez dalších překážek úspěšně ukončil Albín Kvita studia teologie. Jako kaplan a katecheta byl přidělen do společenství, ve kterém pobýval poslední rok. Zde začala jeho horlivá duchovní služba. Tento mladý salvatoriánský kněz zářil nadšením pro Krista.

¹⁰⁵ archiv L. Martínkové, Brno, primiční obrázek se sv. Ludmilou, viz obrazová příloha na str. 96

¹⁰⁶ archiv Josefa Bernarda Ondruše SDS, Kralice na Hané, Životopis A.

¹⁰⁷ Spolupracovník (věstník sdružení spolupracovníků salvatoriánských), 1938, ročník 1, číslo 1, str. 15

¹⁰⁸ tamtéž, 1939, ročník 1, číslo 3, str. 48

3.12.3. Kněžská služba v Husovicích

P. Albín Kvita se se zápalem začal věnovat pastorační službě. Především katechetické činnosti ve školách v Husovicích a v Černých Polích, kde učil téměř třicet hodin týdně. Byl to vynikající katecheta a pedagog. Svoje schopnosti a talent využíval zejména při práci s dětmi. Byl pro ně nejenom učitelem a katechetou, ale také dobrým společníkem pro zábavu. Při své práci ve farnosti se setkával s dalšími spolupracovníky, kteří nebyli členy SDS. Byli to velmi kvalitní kněží. Např.: Ladislav Matyáš, Dominik Pecka, Alois Pekárek a další.

První křest v husovické farnosti udělil P. Albín „16. července 1939“¹⁰⁹, první pohřeb „22. února téhož roku.“¹¹⁰

„P. Albín měl i silné sociální cítění. Spolu s katechetou P. Aloisem Pekárkem organizovali pomoc materiální i duchovní obyvatelům nouzových kolonií „Písečník“ a „Nový hřbitov“, a to během celého roku.“¹¹¹

„Chodíval za dětmi k jedné rodině do Písečníku, která připravila místnost pro další děti z okolí, a P. Albín jim promítal obrázky – diapozitivy. Měl je s náboženskou tematikou dovezené z Říma a z Palestiny. Byly to biblické příběhy. Tím udržoval kontakt evidentně s těmi nejmenšími. Do kostela nechodili, on chodil za nimi. To bylo jejich první setkání s knězem.“¹¹²

„Organizoval také sbor mladých v husovické farnosti. Každý, kdo ho znal, věděl, že je vynikajícím hudebníkem a zpěvákem. Velmi užitečná se projevila jeho znalost hry na varhany a housle, které se naučil během studii v Pasově. Svůj hudební talent využíval nejenom při bohoslužbách, ale i při vedení sboru. Sbor se skládal ze dvou částí – dětské a mládežnické. Do první patřily děti z první třídy základní školy a mladší. P. Rafael hrál na varhany a P. Albín dirigoval sbor. Během války, kdy sbor zpíval v kostele, mnoho lidí plakalo, když poslouchali krásné písně zpívané v mateřském jazyce. Sbor svým zpěvem obohacoval májové pobožnosti, říjnové pobožnosti, jesličky a bohoslužby.“¹¹³

¹⁰⁹ archiv farnosti Brno – Husovice, kniha narozených a pokřtěných č. IV., 1935 - 1949

¹¹⁰ archiv farnosti Brno – Husovice, kniha pohřbených, 1930 - 1949

¹¹¹ archiv autora, vzpomínky z dopisu Silvy Juránkové

¹¹² záznam vzpomínek Květoslava Šipra

¹¹³ záznam vzpomínek Anny Doleželové

„Otec Albín hrál významnou roli v dětské škole, že bychom mohli říct, že ho to bavilo. Vedl děti, které nebyly nadprůměrně nadané, toužily po tom fungovat v dětském pěveckém sboru. Chtěly se účastnit a podílet, to je prostě přitahovalo. On dokázal zvládnout to, co by jiní na to neměli, tak pěkně zpívejte, hodně zpívejte. Nikomu neřekl, že o něj nemá zájem. Zvládal to perfektně, měl absolutní sluch. On je nacvičoval u harmonia v sakristii. Bylo to opravdu velké obohacení bohoslužeb, protože předtím jsme scholu neměli. Děti při mši zpívaly z kůru i zespona. Dával přednost kůru.“¹¹⁴

„Jak jsem dospívala, poutal mě k tomuto (husovickému) kostelu také Chrámový zpěv. Jeho prostřednictvím jsem se osobně seznámila s P. Albínem Kvitou S.D.S., který po válce pořádal pro mládež i dospělé různé hudební večírky.“¹¹⁵

Při náletech za II. světové války P. A. nasazoval svůj vlastní život a neohroženě pomáhal vyprošťovat lidi z poškozených domů. Nosil jim tam eucharistii. Duchovně vedl mladého chlapce – Petra Rozenzweika kterému zemřeli oba rodiče. Jeho matka byla židovka a nacisté ji zlikvidovali v koncentračním táboře. Jeho otec pocházel z Německa, kam musel narukovat a padl ve frontě. Vychovávala ho babička a P. A. ho učil ve škole. Nenechal ho na holičkách a duchovně ho vedl a navázal s ním přátelství. Po válce malý Petr odjel se slovenským strýčkem do židovské komunity do Izraele, kde přijal nové jméno Eli Raz. S oblíbeným knězem zůstal v kontaktu.

Patnáctiletá školačka konvertovala s bratrem ke Kristu a napojili se na duchovní program otce A. „A tak se stalo, že jsme (s bratrem) byli oba pokřtěni v Újezdě v červnu 1945. Pro nás to znamenal nový život a navázání nových přátelství. To nejcennější a nezapomenutelné s P. Albínem, salvatoriánem, který právě působil v Husovicích. Často jsme proti sobě stáli jako nemilosrdní soupeři, např. ve stolním tenisu. Ráda vzpomínám na jeho tvrdé smeče při volejbalu a milé průpovídky. Mne vedl všemi úskalími mladého člověka, až do mé svatby. Nevím, jaká síla z něj vyzařovala, když se mu podařilo obrátit na víru našeho otce, který nakonec zemřel zaopatřen svátostí umírajících. To bylo v únoru 1950. A potom přišlo zatýkání. Ti nejlepší z řad Salvatoriánů a jejich přátel byli uvězněni. Mezi nimi i P. Albín.“¹¹⁶

¹¹⁴ záznam vzpomínek Květoslava Šipra

¹¹⁵ archiv SDS, Prostějov, vzpomínky z dopisu Marie Kostelníkové

¹¹⁶ archiv SDS, Prostějov, vzpomínky z dopisu Vlasty Hřebové, roz. Bauerové

Práce v husovické farnosti byla spojena se stálou pastorační podporou spolubratrů z nově založené salvatoriánské komunity ve Vranově u Brna. Vranov byl poutním místem k Panně Marii Vranovské. Každodenní povinnosti sice zvládali místní kněží sami, avšak v měsících květen - říjen věnovaných Panně Marii byla nezbytná pomoc zvenčí. Toho se ochotně ujali husovičtí salvatoriáni. Hlavní náplní bylo zpovídání poutníků, podávání svatého přijímání, vedení pobožností a kázání.

„Od roku 1945 byl kněz Albín v husovické farnosti také zodpovědný za společenství „Bratrstvo růžence“. To sdružovalo věřící, kteří určitým způsobem - skrze modlitbu růžence obětovali svůj život Panně Marii a účastnili se pobožností věnovaných Matce Boží. Tak prohlubovali svůj náboženský život.“¹¹⁷

P. Albín „postupně vykonával funkci provinčního prokurátora, prvního konsultora a provinčního ekonoma. Po přestěhování scholastiků do Brna v roce 1940 působil jako rektor scholastiků - (juniorů).“¹¹⁸

Kněz A. Kvita byl schopen sladit všechny své povinnosti, které vyplývaly z vykonávaných funkcí a také pastorační činnosti, což jistě nebylo snadnou záležitostí.

„Mé vzpomínky na P. Albína Kvitu SDS a další Salvatoriány, kteří spravovali nejen farnost Husovice /včetně Černých Polí a nouzových kolonií Písečnická a Nový Hřbitov nyní farnost Lesná/, ale i farnost Vranov u Brna, k níž patřily mimo jiné i obce Soběšice a Útěchov. V obou farnostech kromě bohoslužeb a udělování svátostí vyučovali ve všech školách náboženství /a to ve spolupráci s knězem katechetou a laickou katechetkou v některých dívčích třídách/.“¹¹⁹

„Salvatoriánský kněz otec Albín Kvita byl mým katechetou a připravoval mě k prvnímu svatému přijímání. V době, kdy jsem pro nemoc nemohla chodit do školy, navštěvoval mě doma na Merhautově ulici, ačkoliv to nebylo v jeho farnosti. Na faře vedl sbor a připravoval pro děti různá společenská setkání se zábavným programem. Rovněž Orlovna byla místem, kde ho bylo často vidět. Nejen při cvičení, ale i na

¹¹⁷ Roman Antonik SDS, *Zycie i duszpasterska dzialalność ksiedza Albina Kivity SDS (1915 – 1961)*, praca magisterska, Papiessky Fakultet Teologiczny we Wroclawiu, 1999, přeloženo ze str. 96

¹¹⁸ Vojtěch Vlček, *Mučedníci komunismu. Řeholníci, kteří zemřeli ve vazbě během vyšetřování*, časopis Res Claritatis MONITOR, ročník IX, číslo 6, 25. března 2012, str. 7

¹¹⁹ archiv autora, vzpomínky z dopisu Silvy Juránkové

divadelních představeních /Kašpárek a pod/. Byl to laskavý člověk a horlivý kněz Kristův.¹²⁰

„P. Albín se přátelil s P. Aloisem Pekárkem, který také působil v Husovicích. P. Kvita byl neutuchajícím zpovědníkem a dokázal po duchovní stránce dovézt mého snoubence v čistotě až do naší svatby. Chodili jsme spolu dlouhých šest let. I to je jeho zásluha. Potom nás oddával a jednou za námi přijel na Bečvu na Valašsko, kde jsme s manželem trávili dovolenou.“¹²¹

„P. Pekárek se nábožensky věnoval převážně klukům a P. Kvita holkám. P. A. se seminaristy zpíval v kostele pašie. Poslal mi pohledy z poutí ze sv. Hostýna a od Královny Stříbrných hor – ze Svaté Hory.“¹²²

P. A. trávil za protektorátu letní dovolené v rodině svého kolegy – učitele, na statku na jižní Moravě. „Pojem jakýchsi kněžských rekreací o dovolených kněží, byl zcela neznámý, takže oni tehdy trávili dovolené nejčastěji u svých rodičů a ve svých rodinách. P. A. K. měl však v tomto za protektorátu smůlu, neboť jeho rodiče bydleli v Němci zabraném území, kam on povolení k pobytu nedostal. S ohledem na to, že P. A. K. byl naší rodině velmi blízký, tak jej rodiče po dobu protektorátu zvali na dovolenou k našemu dědečkovi a babičce do obce Šemíkovice. Tyto prázdniny společně s ním, se mi natrvalo vryly do mé paměti. Každý den brzo ráno jsem společně s ním uháněl asi 3 km přes les do farního kostela v Rouchovanech, kde on sloužil mši sv. za mého ministrování. V neděli tam míval tzv. „hrubou“, která pro jeho brzkou oblíbenost byla velmi navštěvována a u místního pana faráře vymáhána!

Ve všední den, po návratu z ranní mše sv. a po snídani, jsem jako již gymnazista, selských prací dobře znalý, společně s P. A. K. zapřáhli páru koní do vozu, na něj naložili pluh a odjeli někam k lesu na pole, kde já po většinu dne jsem oral a P. A. K. ležel na pokraji lesa, tam studoval a připravoval se k doktorátu teologie. Vždy po určité době jsem orbu přerušil, aby si koně odpočali, a v tu chvíli jsme společně besedovali, při čemž jsem se duchovně více než obohacoval. Ve volných chvílích jsme spolu chodívali po krásném okolí romantickou krajinou lesů a bohatě členitých

¹²⁰ archiv autora, vzpomínky z dopisu Jarmily Tiokové

¹²¹ záznam vzpomínek Otílie Müllerové

¹²² záznam vzpomínek L. Martínkové

údolí, samozřejmě s povídáním o leččems, co mne formovalo, aniž jsem si to uvědomoval.“¹²³

3.12.4. **Ve zdravém těle zdravý duch**

„Funkci vzdělavatele orelské jednoty v Husovicích převzali salvatoriáni v roce 1912, tedy od založení husovické farnosti. (tato farnost byla založena už v r. 1911) Tuto funkci převzal P. Albín Kvita od svého spolubratra salvatoriána P. Aloise Prokopa, s nímž v této činnosti delší dobu spolupracoval.“¹²⁴

„Kněz Albín chodíval často do Katolického domu, kde hrával v zimním období na venkovním hřišti s mládeží hokej.“¹²⁵

„V roce 1945 se stal Albínek členem organizace „Orel“, jež kolem sebe soustřeďovala děti a mládež. Působil zde jako vychovatel, jedno období byl zvolen také naším předsedou.“¹²⁶

„P. Albín se podílel nejen na tvorbě celoročního programu, ale i na jeho realizaci. Začínalo se v září nacvičováním a provedením besídky o svatém Václavu. V říjnu to byly růžencové pobožnosti s krátkými úvahami o životě P. Ježíše podle jednotlivých desátků. Následovala slavnost Všech svatých a památka na zemřelé. V adventě to byla účast na rorátech a potom mikulášská a vánoční besídka s nadílkou zvláště pro sociálně potřebné děti. V postě se nacvičovaly pašijové hry.

První svaté přijímání bylo vždy slavnostní a bylo vždy zakončeno pohoštěním na orlovně. Poděkování za úrodu se slavilo dožínkami a na podzim to bylo i vinobraní, rovněž na orlovně. Kromě toho se pravidelně konaly pěší poutě na Vranov /12 km/, do Křtin /16 km/, a mužská pouť do Tuřan rovněž pěší přes Židenice a Komárov.

Pro naše setkávání s P. Albínem nebyl vždy určen den a hodina. Přicházel mezi nás, když jsme cvičili, nebo měly zkoušku na divadlo, besídku nebo nějakou jinou akci. Krátce nám něco řekl, pomodlil se s námi a šel za další skupinou. Rád si také zahrál

¹²³ archiv autora, vzpomínky z dopisu Doc. Huberta Fadruse

¹²⁴ archiv autora, vzpomínky z dopisu Silvy Juránkové

¹²⁵ záznam vzpomínek Večeři

¹²⁶ záznam vzpomínek Cyrila Boleslava

stolní tenis nebo volejbal. Znal nás jménem a znal naše dobré i špatné vlastnosti. Pochválil, ale při prohrěsčích diskretně a důrazně pokáral.

P. Albín měl rád také hudbu. Velmi dobře hrál na varhany a na klavír. Studoval totiž teologii v Pasově, kde se naučil hře na varhany přímo v katedrále od varhaníka – profesora na tamní konservatoři. Rád si zahrál na varhany při zavřeném kostele. Se svými spolubratry P. Rafaelem a P. Alfonsem tvořili trio, které hrávalo pro radost i potěšení na faře a někdy i na orlovně.

Při setkáních orelských pracovníků a členů Společnosti katolického domu vedl různé přednášky na př. o sociální nauce církve a o různých sociálních akcích.

Nás pak učil rozdělit se o to co máme, udělat radost jiným /Mikuláš, vánoce a j./.

Před svátky zemřelých říkával : „Dívejte se na hřbitově kolem sebe. Kde uvidíte neupravený hrob pomozte. Možná, že zemřelý už nikoho nemá. A zároveň se za něho pomodlete.

V letech 1946 až 1948 pomáhal organizovat katechetické závody mezi husovickou mládeží.“¹²⁷

„Mezi P. Albínem a mnou panovala oboustranná úcta a přátelství. Vzpomínám si, že při volbách v roce 1948 volil za plentou. To se nedoporučovalo.“¹²⁸

A. Kvita často brával děti na procházky a výlety do okolí Brna a také na poutě do blízké mariánské svatyně na Vranově. Tyto společné výlety dlouho zůstávaly v jejich paměti. „Pamatuji si na jeden celodenní výlet, bylo to ještě v době války. Jeli jsme tramvají do Řečkovic a dál pěšky do Lelekovic na vyhlídkovou věž Babí lom, odsud do Vranova, kde jsme objevili kryptu. Ráda na to vzpomínám. Bylo nám s knězem A. Kvitou velmi dobře. Měli jsme ho jako žáci hodně rádi.“¹²⁹

Paní Doleželová vzpomíná: „Když jsem se v roce 1946 vrátila z nemocnice, prvním, kdo mě navštívil, byl kněz Kvita. Přinesl mi kytici růží. Měla jsem tehdy asi 12 let, ale vůni těch kytek si pamatuji pořád“. Výmluvným svěděním toho, jak velmi byly děti vděčné za vše, co pro ně udělal, bylo například to, že k jeho jmeninám 1. března „každý z ministrantů donesl trochu mouky, cukru, vejce, tuk a z toho, co bylo, upekli dort.“ Přáli mu všichni – ministranti, děti ze sboru i jejich rodiče. Svojí osobností

¹²⁷ archiv autora, vzpomínky z dopisu Silvy Juránkové

¹²⁸ ústní svědectví Marie Ocáskové

¹²⁹ záznam vzpomínek Anny Doleželové

kněz děti velmi ovlivňoval. Ty se se zájmem účastnily májových pobožností, rorát, křížových cest atd.

„Albín byl také přeborníkem v kuželkách. Na Orlovně byla taková dlouhá kuželkářská dráha a tam chodil. Myslím, že tam stále je. On byl opravdu všestranným sportovcem. Já si ho pamatuji velmi dobře na nářadí, jak cvičil. To byl takový všesranný člověk a po té lidské stránce dobrotivý, myslím si, že měl velký přirozený vztah k dětem, prostě radostná komunikace k nejmenším. Byl štíhlý, vysoký, takže konkrétně pro ten volejbal měl ty nejlepší podmínky.“¹³⁰

„Chci se zmínit o tom, že otec Albín byl též dobrý sportovec. Tenkrát u husovického mostu u Zbrojovky bylo fotbalové hřiště A. C. Arsenal a tenisové kurty. Správcem těchto kurtů byl náš kamarád, který si tímto přivydělával při studiu. Doba provozu tohoto hřiště byla ráno a večer. Dopoledne jsme tam chodili hrát my mladí. Správce tam často zval i P. Albína, který rád přišel (když mu to dovolilo pracovní zaneprázdnění). Pamatuji si, že i v řeholním oblečení hrál otec Albín velmi dobře. Otec Albín Kvita byl také obětavým rádcem mladých lidí, snoubenců a pod.“¹³¹

„V letech 1945 – 1948 byl otec Albín členem lidové strany a v místním zastupitelstvu byl členem kulturně – zdravotní komise.“¹³²

„P. Albína jsem poznala, když jsme chodily do Katolického domu. On to s dětmi velmi dobře uměl. Byl mým přítelem a dobrým kamarádem.“¹³³

V roce 1947 došlo ke změně ve vedení ČS provincie salvatoriánů. Na řádové kapitule v Římě byl zvolen nový generál Společnosti a ten obsadil členy do vedení v naší zemi. „Novým provinciálem představeným byl v Římě jmenován vldp. P. Štěpán Šrahůlek. Čtyři provinciální rádcí byli rovněž jmenováni nejvyšším představeným v Římě. Jsou to vldp. P. Cyril Braschke, senior československé provincie, bývalý provinciál P. Leonard Pauk, dále P. Jiří Pustějovský a P. Albín Kvita, kterému byl

¹³⁰ záznam vzpomínek Květoslava Šipra

¹³¹ archiv autora, vzpomínky z dopisu Marie Hradečné, str. 1 - 2

¹³² Vojtěch Vlček, Mučedníci komunismu. Řeholníci, kteří zemřeli ve vazbě během vyšetřování,

časopis Res Claritatis MONITOR, ročník IX, číslo 6, 25. března 2012, str. 7

¹³³ záznam vzpomínek Anežky Žďárkové

ještě svěřen úřad provinciálního sekretáře a prokurátora.¹³⁴ Nový provinciál Š. Šrahůlek společně s radou pracovali ve velmi těžkých časech. I když bylo po válce, tak období, ve kterém vše podnikali, bylo velmi nestabilní.

3.12.5. Zkouška víry

Zábor klášterů se nevyhnul ani salvatoriánům. Ve zmíněnou noc ze 13. na 14. dubna se ve všech domech české provincie objevili státní úředníci a zatkli tam pobývající kněze, bratry a kleriky. „Mniši byli převezeni do táborů v Králíkách, Želivě a Oseku u Duchcova.“¹³⁵ Důvodem k zajištění a internaci salvatoriánů bylo obvinění z údajného zneužívání pravomocí v pastorační činnosti. Podle komunistické vlády měla být tato činnost namířena proti marxistické ideologii v očekávání změny režimu, kdy by salvatoriáni jednali podle instrukcí z Vatikánu. Tato činnost byla považována jako nepřátelská snaha o změnu současnému systému a vystupování proti němu.

„Kdy jsem viděla P. Albína naposled? Když byli 13. dubna 1950 zatčeni. Bylo to navečer, když jsem šla po Vranovské ulici směrem ke kostelu. Před farou stál autobus. Proč tam stojí? V tom začali všichni nastupovat do autobusu. Poslední byl P. Albín. Naklonil se směrem kde jsem šla. Všude bylo liduprázdno jen jedna starší žena pobíhala kolem autobusu a křičela : „Oni nás chtějí zabít“¹³⁶ Nepřítomnost salvatoriánů v husovické farnosti silně pocítili všichni farníci. „V den, kdy salvatoriány v roce 1950 odvezli pryč z Husovic, jsem přišla první do prázdného kostela a myslela jsem, že mi srdce pukne, tak moc jsem plakala. Samozřejmě nebyla jsem smutná jenom já. Všichni, kteří jsme chodili do kostela, jsme z toho byli vyděšeni.“¹³⁷

V husovické farnosti, kde sloužil kněz A. Kvita, zůstal po brzkém návratu ze zatčení pouze kněz Štěpán Šrahůlek. Je obtížné určit, co způsobilo toto rozhodnutí. Tento provinciál, až do svého dalšího zajetí plnil v naší farnosti funkci správce - faráře. „V tomto krátkém mezidobí a bezvládí, které nastalo, odvezli příslušníci režimu

¹³⁴ SALVATOR - ROČENKA spolupracovníků salvatoriánských 1948, Vydala čs. provincie Společnosti Božského Spasitele, Brno, str. 28

¹³⁵ ústní svědectví Jana Donáta Žilinského OFM

¹³⁶ archiv autora, svědectví z dopisu Silvy Juránkové

¹³⁷ záznam vzpomínek Anny Doleželové

z budovy fary na nákladním autě mnoho knih a jiných důležitých dokumentů. Vyhazovali je z okna prvního poschodí rovnou na korbu. Faru obývala jen hospodyně.¹³⁸

Prvním táborem, kam byli salvatoriáni posláni, byl Osek u Duchcova, u hranic s Německem. Tábor se nacházel v bývalém cisterciáckém klášteře, kam bylo umístěno 250 mnichů z různých řádů a kongregací.

P. Albín psal dopisy a pohledy svým přátelům. Švagrové Jindřišce psal velmi povzbudivá slova. „Doufám, že Vám v posledních dnech sluníčko také zatápí, jako nám tady. Co víc psát – srdce je toho plno, ale papír by to nepojal. Buď statečná jako dosud!, pečlivá jako vždy, ale pamatuj na své zdraví, nerozdej se úplně už teď, děti Tě budou dlouho potřebovat a Vojtěch též! Rád bych byl Vašemu společnému štěstí nějak nápomocen. Kdybys věděla jak, mohla bys mi napovědět... Bůh Ti žehnej a opatruj Tě i s Tvými a mými drahými!“¹³⁹

Další dopis lépe vystihuje, události v táboře. „Dělám teď v truhlářské partě, naším úkolem je denně zásobit „srdce závodu“, plynové generátory, dostatečným množstvím hnědého, drobného uhlí, aby se v nich z něho vyrobil plyn, kterým se vytápí pec, v níž se v žáru 1200° taví patřičná směs ve sklo, které se potom lije do forem na skleněné cihly. Půldruhého vagonu uhlí se spotřebuje denně. Musíme sebou dost hýbat, jindy zase máme dost času na pomodlení breviáře a přelouskání nějakého anglického cvičení, nebo ve svém úkrytu čteme – když totiž svou práci uděláme, můžeme se nenápadně ztratit. Je to hospodářství, teď už do toho vidíme až moc, a pak se máme mít všichni lépe, darmo se rozčilovat. Pořád se to mezi sebou hádá, jeden druhému vyhrožuje kriminálem, ale při tom se (na papíře) dělají socialistické smlouvy a upevňují normy. Dost mizerně nás za tu dřinu platí, ještě dobře, že jsou si toho vědomi a my jsme rádi, že máme trumfy v rukou, kdyby se odvážili nás nějak pohánět. Nadělali z nás státní otroky a asi s tím počítali, že z nás udělají lidi podle svého přání – hmotářské, mamonářské, požívačné, zapomínající na vyšší cíle. A to se jim nesmí podařit!! Zavedli novou taktiku pod dohledem SNB mohou řeholníci dost často navštěvovat různé atrakce v údolí Ant. Zápot. v Litvínově – něco podobného jako v Líšni, bohužel je jich dost kteří tyto „dary“ přijímají, zapomínajíce, že budou

¹³⁸ záznam vzpomínek Roberta Mixi

¹³⁹ archiv Marie Pavelkové, Rybí, z dopisu z Oseku u Duchcova, 12. 7. 1951 – A. Jindřišce

platit trpké úroky. Třicet jich bylo na školení v Č. Kamenici (9 dní) a postupně tam asi půjdeme všichni. Bratry odsunou pravděpodobně z větší části jinam a postupně je budou pouštět domů. Co bude s námi je u Pána Boha. S tím si celkem nelámu hlavu. Je to tu dobrá škola, kdo chce, tomu se jeho povolání utvrdí a kdo nedovede čekat, žít za zdmi, být zbaven svobody, kdo se chce za každou, i za cenu zrady dostat ven, dostane se tam, ale zahyne. Kolikrát si říkám: Co by zmohli proti nám, kdybychom byli jednotni, odmítali jejich falešné přátelství, sliby a zůstali pevní ve svých zásadách. Škoda.., ale nedá se nic dělat. Jistoty nikdy nemáme, bude – li návštěva puštěna, nebo ne. Někdy pustí provinciála k jeho zavřeným spolubratřím, a jindy vyhodí nejbližší příbuzné. Musila bys včas napsat, abych mohl návštěvu ohlásit a pak by se vidělo hned, bude – li povolena či ne. Měl jsem tu tatínka s bratrem a pí. Nečasovou s Husovic, jak snad už též víte, chce přijet další bratr ... na vedení dobře vědí, že jsem v té věci tvrdohlavý a nebudu prosit. Za prvé bych rád připomenul, že kněze nemají v úmyslu k nám vpouštět a konečně, že návštěvy bývají normálně jen v neděli a všechny musí být předem hlášeny. Jsou i zadní vrátka otevřená. Otec prov. by mu o nich pověděl, ale to už by bylo spojeno s určitým nebezpečím. Vůbec by bylo prospěšné zeptat se těch, kdo se k nám dostali a přitom přece počítat s možností nezdaru celého nákladného podniku. – Mám z tebe radost, že ani trochu neláteříš na rudý teror, který Ti nedovolil patřičně zakončit osmiletou dřinu, nic si z toho nedělej, to bude jednou poukázka na velký morální kapitál a snad už to nebude trvat tak dlouho. – Jen tak mimochodem – včera spadl i na území naší fabriky balonek s obsahem letáků, povzbuzujících a slibujících. Mockrát děkuji za Tvé řádky, za Vaše společné pozdravy, modlitby a přání a vůbec všecko. I Jendovi dík za řádky a ovoce, máme ho tu sice dost ale z domova chutná nebo jeho blízkosti lépe chutná. Jemu přímo nechci psát z pochopitelných důvodů. Abych ovšem věděl, žes dopis dostala, připiš na konci zde běžný hornický pozdrav „Zdař Bůh!“¹⁴⁰

Během internace byli mniši zapojeni do různých pracovních povinností. „Hlavní náplní v oseckém klášteře byla výroba součástek do oken, což bylo také jednou z hlavních činností A. Kvity.“¹⁴¹

¹⁴⁰ z dopisu z Oseku u Duchcova, 21. srpna 1951 – A. Lidce, sborník 100 let chrámu Nesvětějšího

Srdce Páně v Brně Husovicích, vydalo CDK, tisk Helbich, Brno, 2010, str. 95

¹⁴¹ ústní svědectví Jana Donáta Žilinského OFM

„Vzpomínám si, že jsme s manželem jeli Albína navštívit a vezli jsme mu deku.“¹⁴²
„V klášteře v Oseku zůstal kněz Albín do roku 1951, potom byl převezen do bývalého kláštera premonstrátů v Želivě, kde se nacházel tábor hlavně pro řeholní představené.“¹⁴³ „Na určitý čas ho uvrhli do temnice na samotku. Tam poprvé onemocněl s ledvinami.“¹⁴⁴ „Stěžoval si, že nemůže vůbec spát, musel chodit celé dny a noci, žádná postel nebo něco takového, říkal našim, že měl stejné podmínky jako druzí kněží.“¹⁴⁵

„S kamarádkou jsme za ním (za A.) jely na návštěvu do Želiva. Spali jsme na půdě v seně u místních. Viděli jsme, jak kněží pracují na statku. Nesli jsme mu balík, ale nezastihli jsme ho. Řekli nám, že prý pracuje v Jihlavě. Potom psal děkovný dopis.“¹⁴⁶

Podobně jak v předchozím táboře, tak i tady měli kněží různé pracovní povinnosti. „Často bez odborné přípravy. Hlavní pracovní náplní byla práce na státním hospodářství v Červeném Újezdě, kde vězni pracovali v obrovském vepříně, který nazývali „prasečí obr“. Starali se také o dobytek. Na statek se chodilo pěšky, nacházel ve vesnici vzdálené několik kilometrů od Želiva. Kněží chodili také pěšky na pilu do vesnice Kišice. Další z pracovních povinností byla péče o velkou klášterní zahradu. Jiní kněží pracovali jako krejčí, instalatéri, tesaři. Hodně z nich pracovalo také na poli.“¹⁴⁷ „Albín tam pracoval i v kamenolomu.“¹⁴⁸

„Po celé internační období v kláštorech v Oseku a v Želivě (1950 – 1955) navštěvoval uvězněné spolubratry husovický farář Štěpán Šrahůlek a další spolubratři, kteří unikli zatčení. Během těchto setkání mluvili o otázkách týkající se další činnosti řádu, především formy řeholního života. Domlouvali plány na období po návratu

¹⁴² záznam vzpomínek Růženy Kvitové

¹⁴³ záznam vzpomínek Josefa Bernarda Ondruše SDS

¹⁴⁴ záznam vzpomínek L. Martínkové

¹⁴⁵ záznam vzpomínek Marie Pavelkové

¹⁴⁶ záznam vzpomínek Marie Ocáskové

¹⁴⁷ záznam vzpomínek Jana Donáta Žilinského OFM

¹⁴⁸ záznam vzpomínek Růženy Kvitové

z internačních táborů. Navzájem si psali povzbudivé korespondenční listky a pohledy.¹⁴⁹

Zatýkání ani internace v táborech však nepřerušila silné pouto, jaké bylo vytvořeno mezi farníky a jejich knězem. „Po nějaké době jsem obdržela pohled od A. Kvity z Oseku a od té doby jsme si dopisovali. Kněz Albín mohl sice posílat jenom pohledy, ale i to stačilo k předání informací, zda kněží ještě žijí a v jakých podmínkách. Čas od času dostával A. Kvita také od svých farníků balíčky. Na začátku s čistým prádlem, o Vánocích 1952, kdy jsem se vdávala, jsme poslali také svatební koláčky.¹⁵⁰

„V želivském klášteře pobýval P. Albín do roku 1955, později byl celý tábor zlikvidován. Kněží, kteří tam pracovali, se mohli po návratu domů zapojit do civilního života, ale museli pro sebe najít nějaké laické zaměstnání. Měli zakázáno vykonávat jakoukoliv pastorační a kněžskou činnost. Mohli je provozovat, pouze pokud získali speciální státní povolení.¹⁵¹

Že se k řeholníkům v pracovních a internačních táborech špatně chovali, je nepopiratelné. „Mé mamince domů posílal strýc Albín občas z internace prádlo na vyprání. Než ho propustili domů, tak k nám došel plný kufr oblečení. Divila jsem se, co to na těch košilích jsou za skvrny. Ty byly od krve.¹⁵²

3.12.6. Práce na vinici Páně pokračuje

Po opuštění internačního kláštera v září 1955 se P. Albín vrátil do rodného kraje. „Kvita Jaroslav do obce Vražné přistěhoval se dne 2. 9. 1955 z Obce Želiv, okr. Humpolec k přechodnému pobytu. Na přechodném pobytu u otce bydlel až do 21. 7. 1959, kdy se na shora uvedené adrese (Vražné 161) přihlásil k trvalému pobytu.¹⁵³

„Bydlel s otcem Eduardem, bratrem Aloisem – mým manželem a naší rodinou tady ve vesnici. (ve Vražném) Tady nám pomáhal. Můj tchán zde dostal po válce po odsunutých Němcích za určité peníze velký statek, kde nyní bydlíme. Toto území

¹⁴⁹ záznam vzpomínek Josefa Bernarda Ondruše SDS

¹⁵⁰ záznam vzpomínek Anny Doleželové

¹⁵¹ záznam vzpomínek Josefa Bernarda Ondruše SDS

¹⁵² záznam vzpomínek Marie Pavelkové

¹⁵³ Archiv bezpečnostních složek, v-1768/3, str. 13 – Zpráva o pověsti

totiž kdysi náleželo do Sudet. Byl to starý domek – vejměnek a nově postavený dům, ještě pře válkou. Naše hospodářství bylo veliké. Pole o rozloze 50. Ha, ve stájích 11 dojnic a 2 koně. Vše jsme museli v roce 1953 dát do družstva. Zaplatili nám jen za jednu krávu asi 10 tisíc. Můj manžel tam potom jezdil s koňmi. Albín bydlel ve vedlejším domku v 1. poschodí se svým otcem. Pokoje měli vedle sebe. Doma hrával na klavír a v kostele na varhany. Fungoval často jako varhaník, ale nebyl jediný. Moje kluky chtěl učit zpívat a na klavír. Rád jezdil na černém motocyklu. Potom si koupil novou červenou motorku. Staříček (jeho otec) mu na ni dal část peněz. Občas jezdil v sobotu pryč a vracel se až v neděli. Někdy za ním přišla návštěva. Hrozně rád fotil. Tajní z StB mu nabízeli, aby podepsal spolupráci, že za to dostane na starosti nějakou farnost a bude moci vykonávat zase své kněžské povolání. Ale on vždycky odmítl. Když přišel z práce domů, tak ho bylo plno. Byl veselý, laskavý, vstřícný, usměvavý, vykládal vtipy, šprýmoval a utahoval si z lidí. Byl zlatý člověk, který se rozdával lidem. U sebe v pokoji si sloužil mše sv. a dělal si adorace. Jeho věci mu potom všechny sebrali.“¹⁵⁴

Ve volných chvílích navštěvoval své přátele v Brně. „V říjnu roku 1955 jsme se brali v basilice na Starém Brně a P. Albín se naší svatby zúčastnil. Oddat nás nemohl, byl v civilu mezi lidmi a pak u svatebního stolu.“¹⁵⁵

„Po příchodu domů v r. 1955 jsem pracoval od 17. 10. 1955 jako dělník na pile v Mankovicích a v tomto podniku jsem zůstal nadále po delimitaci na n. p. Agroma.“¹⁵⁶ „Tam každý den dojížděl na motocyklu až do svého zajetí v červnu 1961. Vyráběli tam žebříňáky atd.“¹⁵⁷

„P. Albína jsem několikrát navštívil ve Vražném. Když jsem šel poprvé z Jeseníku nad Odrou, moc přšelo a on mi přišel po silnici naproti s deštníkem. Když jsem ho viděl naposledy, právě se přeškoloval na soustružníka.“¹⁵⁸

¹⁵⁴ záznam vzpomínek Josefy Kvitové

¹⁵⁵ záznam vzpomínek L. Martínkové

¹⁵⁶ Archiv bezpečnostních složek, v-1768/3, Protokol o výsledku s obviněným ČVS.: 1290/61, 13/4

V Ostravě, dne 24. 7. 1961

¹⁵⁷ záznam vzpomínek Josefy Kvitové

¹⁵⁸ archiv SDS, Prostějov, vzpomínky z dopisu Oskara Hirňála

Kromě fyzické práce, která byla těžká, měl řadu dalších aktivit. Takto aktivní člověk nedokáže sedět nečinně a pouze přihlížet ubíhajícímu životu.

Otec Albín často jezdil do své rodné vesnice Rybí, kde navštěvoval své sourozence. Nejvíc se na tyto návštěvy těšily jejich děti. Paní Marta Pavelková, dcera jeho bratra Vojtěcha, vzpomíná na okamžiky strávené se strýcem: „Poznala jsme se s ním po jeho návratu z internačního tábora. Měla jsem tehdy 8 let. Strýc nás často navštěvoval, my - děti jsme ho měly velmi rády. Byl nám velmi oddán. Hrál si s námi a našimi kamarády. Naproti nás bydlelo hodně dětí. S klukama hrával hlavně fotbal. My holky jsme fandily. Po zábavě se s námi společně modlil, „zvonilo klekání, všichni na kolena a modlili jsme se Anděl Páně.“ Když jsem šla ze školy domů, tak mě občas svezl na motorce. Byl nadšený motorista.“¹⁵⁹

Setkání s rodinou však nebyly jenom o hraní a zábavě. Kněz často pořádal pro své synovce a neteře katechezi, učil je zpívat a četl s nimi knížky. „P. Albín Kvita občas pomáhal v pastorační činnosti faráři z Rybí, knězi P. Šamárkovi, se kterým se velmi spřátelil během svých návštěv rodné vesnice.“¹⁶⁰

„Když jsme začali stavět, tak nám chodil Albín pomáhat.“¹⁶¹

Mohlo by se zdát, že v té době komunitní život salvatoriánů v české provincii zcela zmizel. Poté, co opustili tábor, se nemohli vrátit ke komunitnímu životu - podstaty řeholního života. Řada z nich se vrátila do svých rodinných domovů, začala pracovat v různých továrnách a pouze někteří z nich mohli plnit funkci správců v různých farnostech. „To však nezabránilo členům rady a dalším spolubratrům v pravidelných setkáních v Brně Husovicích. Setkání měla různý charakter a cíl. Především šlo o společné zachování řeholního života, navzdory stávajícím vnějším obtížím a překážkám, jaké vznikaly ze strany státu. Během společných setkání plánovali kněží nejbližší budoucnost společenství, vyvinuli plán pastorační činnosti.“¹⁶² Na setkáních hledali členové rady způsoby, jak v těžkém období udržet a dále rozvíjet řádovou činnost. „Během jednoho setkání dostal P. Albín za úkol sebrat všechny tištěné materiály související s řádovou činností, s cílem vytvořit provinciální archiv. Od té

¹⁵⁹ záznam vzpomínek Marie Pavelkové

¹⁶⁰ záznam vzpomínek Marie Kudělkové

¹⁶¹ záznam vzpomínek Jindřišky Kvitové

¹⁶² záznam vzpomínek Josefa Bernarda Ondruše SDS

chvíle byl zodpovědný za sbírání materiálů a rozesílání spolubratrům. Díky němu se k nim dostaly posílané zahraniční časopisy.¹⁶³

Komunikace se salvatoriánskými kolegy z ciziny byla nesnadná a nebezpečná. Celou situaci osvětlil P. Vladislav Ondřej Drda SDS: „Když jsem byl na studiích v Římě, tak jsem si dopisoval s P. Jiřím Antonínem Pustějovským SDS, který pobýval po propuštění z pracovního – internačního tábora poblíž Valašského Meziříčí jazykem Esperanta. Tak jsme se dovídali, co je nového na obou stranách. Další kontakt byl přes našeho kněze z východního bloku. V Polsku byla totiž volnější atmosféra než v Československu. Krakovský salvatorián Cekiera se dostal do mé vlasti a zprávy zprostředkoval. Do republiky jsem se vrátit nemohl, protože bych byl nejspíš zatčen a uvězněn. Po roce 1968 jsem pravidelně jezdil do ČSR na měsíční dovolenou domů. Lidé známí a kamarádi se báli se mnou mluvit, protože měli strach, že budou vyslýcháni a mít problémy s StB. Při každé cestě přes hranice mě celníci nechávali bezdůvodně dlouho čekat na hranicích. Kladli mi několikahodinové otázky – co je nového, s kým jsem se setkal, co jsme mluvili atd. Do republiky jsem se vrátil natrvalo až po roce 1989 – do Prostějova.“¹⁶⁴

Další svědectví také upřesňuje situaci. „V roce 1956 jsem odeslal na zahraniční služební cestě dopis P. Pustějovského generalátu řádu v Římě, v němž pisatel informoval o současném stavu domácí salvatoriánské provincie a žádal o zaslání nějaké náboženské knihy o životě zakladatele Salvatoriánského řádu.“¹⁶⁵

Navzdory překážkám nebyli členové české salvatoriánské provincie v těžkých časech ponechání sami sobě. I když pomoc zvenčí byla omezená až nemožná, členové jiných provincií pamatovali na své spolubratry z českých zemí v modlitbách.

„Naposledy jsem se setkala s otcem Albínem až v době, kdy byl na čas propuštěn z komunistického vězení. Toho dne jsem šla se známými po Nováčkově ulici v Husovicích. Předjel nás muž na černé motorce, sportovně oblečen, zastavil, poznali jsme k velké radosti otce Albína Kvitu. Zdržel se jen chvilku, ale v pár slovech nám

¹⁶³ záznam vzpomínek Josefa Bernarda Ondruše SDS

¹⁶⁴ ústní svědectví Vladislava Ondřeje Drdy SDS

¹⁶⁵ archiv SDS, Prostějov, svědectví v z dopisu Bohumila Suchého, str. 2

sdělil, že v současné situaci je pro něj motorka velmi užitečná, neboť mu pomáhá rychle zdolávat delší vzdálenosti s místy, kde působí a kde pomáhá.¹⁶⁶

3.12.7. Cesta na věčnost

Po celé období od propuštění ze Želiva byl v hledáčku StB, která si o řádových členech vedla podrobné záznamy a nechala je sledovat. Čekala na vhodnou chvíli, kdy na ně podnikne zátaž.

Od 22. 5. 1961¹⁶⁷ vyvíjela tajná policie intenzivní snahy na omezení činnosti SDS.

„Další vlna zatýkání zasáhla také představené české provincie salvatoriánů, členy provinciální rady: kněze Štěp. Šraňhůlka, A. Pustějovského, A. Jániše a A. Kvitu.¹⁶⁸

„Koncem června 1961 Albína zatkl StB. Jeho otec to s pláčem nesl.¹⁶⁹

Při A. zatčení mu příslušníci komunistického režimu zabavili mnoho osobních věcí. Ty považovaly za usvědčující důkazy proti jeho protistátní činnosti. O tomto zabavení věcí existuje protokol, „Protokol o provedení domovní prohlídky, kde mu bylo odňato 44. položek. Např. Kuffíkový psací stroj zn. Mercedes, 2. Fotoaparát zn. Flexareta zrcadlovka v koženém pouzdru, 3. Výherní vkladní knížka na jm. Jaroslav Kvita č. 325204 na částku 1.500. – Kčs, 4. Jeden menší kalich s patenou ze žlutého kovu,¹⁷⁰ dva motocykly, časopisy a jiné písemnosti.

„Dne 27. 6. 1961 v 21,00 hodin byl přijat do věznice č. 1 v Ostravě Jaroslav Kvita.¹⁷¹ Téhož dne byl podroben tamní lékařské prohlídce. O ní existuje dokument.:

„Průvodní zdravotnický záznam, Anamnesa: O. A: 3 měsíce neschopen pro chorobu ledvin (chir. N. Jičín), sepsán návrh na důchod, zlomenina l. paže, točení hlavy, běhání prstů rukou, křeče v d. končetinách. Výška 177 cm, TK 160/125 mm Hg, Váha 66 kg, Tep 84/min, Zrak: OP 3/60, OL 3/4, Sluch: vpravo vlevo dobrý, Břícho: jizva po HT, Rtg: zvýšená průsvitnost plic, aorta sinulá, širší, sytá, aortální srdce.¹⁷²

¹⁶⁶ archiv autora, vzpomínky z dopisu Marie Hradečné, str. 4

¹⁶⁷ Archiv bezpečnostních složek, v-1768/3, str. 62

¹⁶⁸ záznam vzpomínek Josefa Bernarda Ondruše SDS

¹⁶⁹ záznam vzpomínek Josefy Kvitové

¹⁷⁰ Archiv bezpečnostních složek, v-1768/3, str. 7 – 9 Protokol, Seznam

¹⁷¹ tamtéž, v-1768/3, str. 3/4 – Rozkaz k předvedení

¹⁷² tamtéž, v-1768/3, str. 5/6 – Průvodní zdravotnický záznam

Ze zprávy o pověsti z 10. července 1961 lze vyčíst, že od 15. 3. 1961 byl P. A. nemocen. Z jeho pracoviště z Agromy byl vypracován na jeho osobu 11. července v Mankovicích posudek.: „Sdělujeme, že Jaroslav Kvita nar. 15. 5. 1915 v Rybí, okr. Nový Jičín, posledně bytem Vražné čp. 161, přešel do podniku Agroma v Mankovicích při delimitaci od Ostravských dřevařských závodu n.p. Místek-Frydek závod Mankovice. Po dobu jeho pracovního zařazení v Mankovicích nebylo proti němu stížnosti. Pracoval na různých pracovištích dle potřeby provozu, posledně jako montážník u čpavkovacích strojů. Projevoval se jako svědomitý pracovník a pracovní morálku nikdy nenarušoval. Pracoval v kolektivu, ve kterém byl oblíben. Jmenovaný je členem ROH, politicky činný nebyl a také neprojevoval žádný zájem. Kvita je tiché povahy, uzavřený – samotář. O jeho soukromém životě nám nejsou známy žádné bližší podrobnosti. V poslední době se u něho zřetelně projevovaly příznaky nějaké choroby, která mu způsobovala při práci značné potíže.“¹⁷³

Celým případem „Pustějovský Ant. a spol.“ se zabývala prokuratura v Ostravě. Vyšetřování prováděl nadporučík František Hejda a major Rudolf Šrubař, oba z MV. Za prokuraturu podepisoval a schvaloval Usnesení a jiné dokumenty Dr. František Zábranský, Dr. Karel Matys, Dr. Martan a další. Z usnesení je patrné, že dne 27. 6. 1961 bylo proti Jaroslavu Kvitovi vzneseno obvinění pro podezření z tr. činu podvracení republiky. Další den byl vzat do vazby. Od tohoto dne začali vyšetřovatelé s P. A. provádět postupně mnohahodinové výslechy. „Protokoly o výslechu obviněného jdou po sobě v tomto pořadí: 28. 6., 29. 6. 2/4, 30. 6. 3/4, 4. 7. 4/4, 5. 7. 5/4, 6/4, 20. 7. 7/4, 8/4, 21. 7. 9/4, 10/4, 24. 7. 11/4, 12/4, 13/4.“¹⁷⁴ Celkem provedli 13 výslechů. Mezi nimi vyslyšali další salvatoriány a jiné lidi, kteří jim pomáhali na vinici Páně. Výslech vězněného P. A. probíhal následovně: např. „Otázka: Předkládám Vám os. dokument č. 3. nadepsaný UNIO CLERI PRO MISSIONISBUS s lat. přípisem z 9. a 10. 4. 1957. O jaký dokument se jedná? Odpověď: V daném případě je to můj průkaz spolku kněží pro zámořské misie k duchovní podpoře zámořských misionářských kněží, vydaný touto společností dne 9. 4. 1957 a to na dobu 7 roků.“¹⁷⁵ Vyšetřovatelé měli na doličný zabavený průkaz

¹⁷³ Archiv bezpečnostních složek, v-1768/3, str. 14 – Kvita Jaroslav – vyrozumění o vazbě, posudek

¹⁷⁴ tamtéž, v-1768/3, Protokoly o výslechu obviněného

¹⁷⁵ tamtéž, v-1768/3, Protokol o výslechu s obviněným ČVS.: 1290/61, 4/4 V Ostravě, dne 4. 7. 1961

jiný názor.: „Na jedné ze schůzek v roce 1957 převzal obv. KVITA od ŠRAHULKA průkaz spolku Unio cleri pro Misionibus, který mu byl poslán z Vatikánu s tím, že může provádět různé bohoslužebné úkony bez souhlasu biskupa a státního úřadu, který nerespektoval.“¹⁷⁶ Z výsledku je to patrné.: „Otázka: Jaké náboženské a bohoslužebné úkony jste jako kněz vykonával bez státního souhlasu? Odpověď: Bez státního souhlasu jsem konal sloužení mší. Proto podle dohody s PAUKEM jsem na Vranově sloužil o pouti veřejně mši i s podáváním přijímání. Rovněž před mší jsem tam v kostele prováděl zpovědi více věřících.“¹⁷⁷ V posledním výsledkovém protokolu uvedl toto: „V poslední době jsem byl ve stavu nemocných a vyřizoval jsem si důchod.“¹⁷⁸

Z protokolů vyplývá, jak StB sledovala každý pohyb Salvatoriánů a těch, kteří se s nimi setkávali. O všem věděla. Záznamy jsou velmi podrobné. Např.: „Dále se dohodli, že jako provinční rada budou uskutečňovat vždy pravidelné schůzky u ŠRAHULKA v Brně a to každou první neděli v měsíci. Další schůzku uskutečnili v březnu a v květnu 1956 opět u ŠRAHULKA v Brně. V červenci 1957 uskutečnili další schůzku u ŠRAHULKA v Brně, které se zúčastnil PUSTĚJOVSKÝ, KVITA, MATONOHA a polský salvatorián Vincenc CEKIERA z Krakova. Také se (Kvita) zúčastnil schůzky s polským salvatoriánem CEKIEROU, a to na Vranově u Brna. Dále uskutečnil schůzku s výše zmíněným salvatoriánem z Polska na jaře v roce 1958 ve svém bytě u příležitosti jeho návštěvy příbuzných v ČSR. Obviněný KVITA po svém propuštění ze soustředění až do svého zatčení vykonával bez státního souhlasu různé bohoslužebné úkony, jako mše, zpovědi a pod, při čemž dostával od ŠRAHULKA i dalších osob tak zv. intence v částce až 200Kčs měsíčně. Od ŠRAHULKA převzal k tomuto účelu kalich s patenou.“¹⁷⁹ Vyšetřovatelé si vyžádali „Potvrzení Ministerstva školství a kultury k zákazu činnosti řeholí“¹⁸⁰. Pod něj se podepsal ministr Jiří Verner. Potvrdil tehdejšími zákony zakázanou činnost

¹⁷⁶ Archiv bezpečnostních složek, v-1768 OV, str. 101

¹⁷⁷ tamtéž, v-1768/3, Protokol o výsledku obviněného, ČVS.: 1290/61, 10/4 V Ostravě, dne 21. 7. 1961

¹⁷⁸ tamtéž, v-1768/3, Protokol o výsledku s obviněným ČVS.: 1290/61, 13/4 V Ostravě, dne 24. 7.

1961

¹⁷⁹ tamtéž, v-1768 OV, str. 87, 88, 101, 103

¹⁸⁰ tamtéž, v-1768/7, dokument číslo 42, str. 1, 2

salvatoriánů. Ta se týkala veřejného působení, stipendií za mše, rozmnožování náboženské literatury, skládání slibů, nebo výchovy ke kněžskému dorostu.

Cílem provinční rady bylo domluvit s polským Salvatoriánem Cekierou studium dvou neoficiálních řádových studentů Jandy a Fusíka v Polsku. Už v internačních táborech plánovali obnovení a rozvinutí řádové činnosti, výměnu koleje v Krnově za klášter v Zašové a vystavět klášter v Jaroměřicích. V každém velkém městě chtěli zřídit dům pro dorost. Dochoval se unikátní návrh jak přistavět kolej k tehdejší klášterní budově na Vranově u Brna. Netajili se tím, že mládež chtěli vychovávat protimarxisticky. Poslouchali zahraniční rozhlasové stanice a zprávy z nich předávali svým bližním. Samotný P. A. jezdil nacvičovat sbor do Mankovického kostela, kam dojížděl velmi často hrát na varhany. Rozmnožoval a překládal řádovou a duchovní literaturu, ve které vyšetřovatelé spatřovali podvratnou činnost vůči vládnímu zřízení.

Po provedeném vyšetřování bylo usnesení vyšetřovatele KSMV v Ostravě ze dne 25. 7. 1961 pozměněno trestním stíháním proti obviněnému z trestného činu podvracení republiky na trestný čin velezrady. Toto třístránkové usnesení obsahuje mnoho důvodů, které byly již částečně zmíněny a popsány. Např. „Jaroslav KVITA společně s býv. členy provinční rady, i členy řádu dohodl převedení činnosti řádu do ilegality se zaměřením k uspišení zvratu státního zřízení v ČSSR. Dále Jar. KVITA rozmnožoval i další řádovou literaturu a písemnosti, kterou mu za tímto účelem na schůzkách v Brně předával provinciál Frant. Šrahůlek. Jaroslav Kvita vedl a nacvičoval skupiny dětí při náboženských akcích v kostele v Mankovicích a v Odrách. Podle dohody finančně podporoval soc. slabší členy řádu jako DRDU, KORČEKA, ŠILHAVÉHO a rovněž i Alfréda JANIŠE po jeho propuštění z vězení. Jar. KVITA ještě v soustředění přijal t. zv. věčné sliby od FUSÍKA. Byl informován, že ještě v soustředění skládal zkoušky ze studia a byl tajně vysvěcen na kněze člen jejich řádu Metoděj DRDA. Vzhledem ke všem těmto okolnostem je zde dostatečně dána skutková podstata trestného činu velezrady.“¹⁸¹ Protože doposud neproběhla jejich obžaloba, tak „v Praze 7. srpna 1961 vydává generální prokurátor v tr. věci Antonína Pustějovského a spol. usnesení o prodloužení vazbě obviněných do 15. září 1961.“¹⁸²

¹⁸¹ Archiv bezpečnostních složek, v-1768/3, Usnesení, str. 60 – 62

¹⁸² archiv rodiny Doleželové, Brno, kopie, Usnesení III / 2 GPT 640 / 61, Praha 7. 8. 1961

Všechny výslechové protokoly, seznam zabavených věcí při domovní prohlídce a usnesení P. A. podepsal, vzal na vědomí a nepodal stížnost.

V průběhu výslechů bylo s A. Kvitou špatně zacházeno. Propuklo u něj onemocnění ledvin, jako u jeho sourozenců.

„Na návštěvu za ním do věznice v Ostravě jeli naši manželé. My jsme tam nebyli.“¹⁸³

Pro vážnost zdravotního stavu byl přesunut do fakultní nemocnice v Brně, na Pekařskou ulici. Tam byl přijat na oddělení vězňů – č. 76.

Usnesením ze dne 21. srpna 1961 bylo rozhodnuto, že „je současný zdravotní stav obviněného Kvitky tak vážný, že není schopen účastnit se vyšetřování a soudního projednávání věci bylo rozhodnuto o vyloučení věci, vedené proti obviněnému k samotnému projednání“.¹⁸⁴

Dalším usnesením „Krajský prokurátor v Ostravě rozhodl dne 21. srpna 1961 v trestní věci proti Jaroslavu Kvitovi 1/ se trestní stíhání přerušuje. 2/ obviněný Jaroslav Kvita se propouští z vazby na svobodu.“¹⁸⁵

Dopis domů psal, až byl propuštěn z vazby. To nastalo po víc jak desíti dnech od hospitalizace. Na „oddělení I. chir. byl přijat 23. 8.“¹⁸⁶

„Drahý tatínku! moji milí! Mnohokrát Vás a všechny ostatní pozdravuji: Asi se divíte, odkud Vám to píše. Ležím tady od 12. srpna, kdy jsem sem byl převezen z Ostravy do vězeňské nemocnice, neboť se můj zdravotní stav pochopitelně v Ostravě zhoršil. Ještě stále není uspokojivý, ale už je značně lepší než minulý týden, kdy mi nechutnalo jíst a skoro denně jsem vrhnul. Poněvadž prý si mé léčení vyžádá delší doby, byl jsem před tím propuštěn z vazby a jsem na civilním oddělení v nemocnici u sv. Anny, Pekařská ul. 53. I. chirurgické oddělení kliniky č. 62., kde mne můžete taky navštívit. Návštěvy jsou v neděli a ve středu odpoledne od 2 – 4. hod. Potřeboval bych své věci na holení, breviář ležel někde na stole, růženec najdete v některé kapse od pyžama, domácí papuče, dvojce teplé ponožky. Na jídlo trochu ovoce a nějakou korunu, zbytek peněz prozatím zůstal v Ostravě. Doufám, že už někdo bude moci přijet v neděli. Nevím jak dlouho moje svoboda trvat. V neděli už

¹⁸³ záznam vzpomínek Jindřišky a Růženy Kvitových

¹⁸⁴ archiv rodiny Doleželové, Brno, kopie, Usnesení 1 Kv 0115 / 61, Ostrava 21. 8. 1961

¹⁸⁵ tamtéž, kopie, Usnesení 1 Kv 0169 / 61, Ostrava 21. 8. 1961

¹⁸⁶ archiv autora, kopie, Zpráva ošetřujícímu lékaři

toho snad budu vědět víc. Prozatím Vás všechny mnohokrát pozdravuji a těším se, že Vás zase uvidím.“¹⁸⁷

„Můj manžel Alois se svým otcem jeli Albínka navštívit do nemocnice do Brna.“¹⁸⁸

Od P. A. se dochoval další dopis, který psal 31. srpna svému synovci Lojzíkovi, se kterým bydlel ve Vražném. Píše mu povzbudivá slova a chce, aby za ním přijel na návštěvu, že mu cestu zaplatí. Požaduje od něj, aby mu přivezl latinský breviář a direktář. Písmo v dopise nebylo tak úhledné, jak v těch z minulých let. Bylo poznamenáno nemocí.

„Vzpomínám si, že manžel ještě navštívil otce Albína v nemocnici, než zemřel.“¹⁸⁹

Poslední dny P. Albína Kivity byly velmi těžké. „P. Kvita velmi těžce dýchal. Po jedlé sodě se dýchání upravilo. Ošetřujícím lékařem mu byl pan Dr. Pazdírek.“¹⁹⁰ Nemoc se projevovala čím dál víc. „P. Albín byl zalit krví od nosu až po ramena a upřeně hleděl o pomoc na dveře. Přiskočila jsem k němu a vytáhla z nosu sedlou krev, aby mohl dýchat. Ukázal na vodu a hlesl „vodu“. Lžící jsem mu lila vodu do bolavých úst. Vypil celou sklenici. Pak přišla hodná sestra Karlička a za nedlouho byl P. Albín čist'oučký jako anděl. V sobotu 9. 9. byla za něj opravdu mše sv. večer v 1/2 7.“¹⁹¹ Často se u něho objevilo silné krvácení. Měl také problémy s dýcháním.

„Byli jsme tam za ním i s manželem (v nemocnici u sv. Anny v Brně). Vyšli jsme tam s ním do zahrady. Potom ležel na pokoji a stěžoval si, že má bolesti.“¹⁹² „Šli k Dr. Podlahovi a ptali se, zda ví, že na jeho odd. leží smrtelně nemocný kněz. Nevěděl o tom. Byl však pro to, aby nemocniční kněz P. Albína navštívil a přinesl mu svátost umírajících. Trpěl jako světec, denně se modlil breviář za obrácení svých

¹⁸⁷ archiv Josefy Kvitové, Vražné, z dopisu z Brna, 24. 8. 1961 – A. tatínkovi,

¹⁸⁸ záznam vzpomínek Josefy Kvitové

¹⁸⁹ archiv SDS, Prostějov, vzpomínka z dopisu paní Bauerové

¹⁹⁰ archiv SDS, Prostějov, svědectví z dopisu ošetřující zdravotní sestry Františky z Chrlic, str. 2

¹⁹¹ archiv SDS, Prostějov, svědectví z dopisu ošetřující zdravotní sestry Františky z Chrlic, str. 2 - 3

¹⁹² záznam vzpomínek Jindřišky Kvitové

pronásledovatelů a za SDS. 10. 9. 1961 odešel do nebe.¹⁹³ Přesná doba smrti nastala „v 5 hod. ráno.“¹⁹⁴

Další den provedl Dr. Doležel s paní Jirkovou pitvu těla na pathologicko – anatomickém ústavu Fakultní nemocnice v Brně. Příčinou smrti byla Uremia. Tělo vykazovalo tyto vnější znaky: „na dolním rtu, bradě a pravé tváři je rozsáhlý vřed o průměru 5 cm, se sytě červenou ztlustěnou spodinou.“¹⁹⁵ Ledviny byly hodně zvětšené a prostoupeny početnými a různě velkými cystami.

„O jeho tělo žádal staříček (dědeček – A. otec) a sourozenci. Měli potíže s StB, ale nakonec jim ho vydali. Na úmrtním listě už příslušníci bezpečnosti počítali s kremací v Brně. Po tom co ho přivezli, ležel vystaven v ložnici našich rodičů, úplně ho vidím v té rakvi, že byl dobit a okolo měl hodně svatých obrázků.“¹⁹⁶ „Pak mu hlavu obložili květinami, aby bylo vidět jen oči, nos a ústa.“¹⁹⁷

„P. Albín měl civilní oblek, P. Šamárek mu dal aspoň fialovou štolu. Pohřeb byl manifestací a kostelní sbor zpíval a kapela hrála i přes zákaz.“¹⁹⁸ Pochován byl v Rybí 17. 9. 61 v kněžské hrobce s P. Spisarem Petrem a P. Spisarem Ferdinandem. Jeho rodiče leží nedaleko.

Za dálkový převoz rakve z Brna do Rybího zaplatil Albínův otec brněnské pohřební službě necelých 1355 Kčs.

Jeho salvatoriánští spolukněží byli také „vyslýcháni a 26. 10. 1961 odsouzeni na 18 let P. Pustějovský a P. Šrahůlek na 8 let.“¹⁹⁹

V roce 1968 začala Albínova „rehabilitace u krajského soudu v Ostravě“²⁰⁰ a dalších spolubratrů z SDS. Podnět byl vypracován v 10. bodech a usilovali o ni Jiří Viačka, František Vrážel a Vilém Urbanec, všichni 3 Salvatoriáni. Popisovali nezákonné

¹⁹³ archiv rodiny Doleželové, Brno, Životopis, str. 5

¹⁹⁴ archiv autora, kopie, Souhrn o nemoci a léčení

¹⁹⁵ archiv autora, kopie, PITVA:

¹⁹⁶ záznam vzpomínek Marie Pavelkové

¹⁹⁷ záznam vzpomínek Eduarda Kvity

¹⁹⁸ archiv rodiny Doleželové, Brno, Životopis, str. 5

¹⁹⁹ tamtéž, str. 4

²⁰⁰ tamtéž, str. 1

zrušení řeholí v r. 1950, které odporovalo článkům ústavy o náboženské svobodě. Dále psali o soustavném překrucování výpovědí vyšetřovatelem v době jejich procesu – „Pustějovský a spol“. Vysvětlovali, že kněžská služba patří k základním lidským svobodám a nemůže uškodit skutečné demokracii. Tvrdili, že na nich režim dopouštěl genocidu, která se přičila Chartě svobod, kterou předkládal stát u OSN. U soudu dostali obhájce, kteří jim neuměli pomoci a v průběhu procesu se s nimi dříve nesešli. Vyšetřovatelé neměli důkazy na obvinění a protokoly byly podepisovány pod nátlakem. Výpovědi členů SDS nebyly pravdivé a Jaroslav Kvita byl protiprávně zatčen a k nepravdivým výpovědím fyzickým násilím donucen. Žádali navrácení všech zabavených věcí např.: bohoslužebných předmětů, „Kroniky salvatoriánské Koleje ve Val. Meziříčí“²⁰¹, psacích strojů atd. O rok později byla rehabilitace zrušena.

Po sametové revoluci vypracoval farář z Rybí P. Václav Altrichter Dotazník o trpících pro víru. Ten se týkal P. Albína Kvity. (viz tištěná příloha v této práci)

3.13. ***Církevní školství v útlumu***

V polovině března 1950 byli do předem vytipovaných mužských klášterů, které se zabývaly vzděláváním mládeže „dosazeni vládní zmocněnci. Většinou byli dva, jeden pro věci školské, druhý pro hospodářské. Klášter jim musel poskytnout ubytování a stravu. Dekretem MŠVU č. j. 321/50 sekr“²⁰² se prokázali řediteli a nějakou dobu tam zůstali. Při jednáních postupovali podle předem zvoleného postupu. Cílem bylo proniknout do chodu místního vzdělávacího zařízení a to zestátnit. Komise, která prováděla zábor jednotlivých budov, se skládala z více členů. Objekt si prošli, zabavili peníze a vkladní knížky - pokud je měli, veškerou papírovou agendu a razítka pro vzdělávací účely. Svolali schůzi vychovatelů - kněží, na které je informovali o zestátnění zařízení. Propagandistickou řeč vedli také ke studentům. O veškeré své činnosti si psali poznámky a obsáhlou zprávu poslali Státnímu úřadu pro věci církevní. Takovouto metodou postupovali i v dalších případech. Tento postih potkal zejména řád salesiánský.

²⁰¹ archiv SDS, Prostějov, Důvody žádosti o rehabilitaci

²⁰² Karel Kaplan, cit. d., *Neumlčená II, str. 130*

„Komunisté vytrvale usilovali o to, aby pod svůj vliv dostali zejména mladou generaci. Nejčastějším důvodem odnětí státního souhlasu některému knězi bývalo právě to, že měl úspěch při práci s mládeží. Mše pro děti, katecheze na farách nebo prostě i výlety s mládeží do přírody, to vše s sebou pro kněze neslo riziko nelibosti církevního tajemníka a následné sankce. Zákony byly v tomto ohledu jako vždy pružné, nezakazovaly přímo takovouto činnost, ale připouštěli různý výklad. Paradoxem zdánlivým je přitom skutečnost, že po celou dobu komunistického panství existovalo v Československu vyučování náboženství ve škole. V té škole, která od mateřské školy až po univerzitu měla být a také většinou byla doslova ohniskem ateistické propagandy. Výuka náboženství byla ovšem striktně limitována, pokud jde o počet týdenních hodin a byla též omezena pouze na druhý až sedmý ročník základních škol. Leč existovala!“²⁰³ Ti žáci, kteří tuto výuku náboženství navštěvovali, se pak nemohli dostat na vysokou školu. I na střední školu bylo kolikrát těžké se přihlásit, pokud neměl uchazeč rodiče dělnického původu. Přihláška obsahovala kolonku ohledně víry a náboženství. Při vstupu do nového zaměstnání vedl personalista se zájemcem pohovor. Odvážní jedinci odpovídali tímto stylem: „Náboženství je soukromou věcí každého, do které vám nic není. A tato taktika kupodivu často, ba většinou přinášela kýžený výsledek.“²⁰⁴

Touha po ovládnutí bohosloveckých - teologických fakult v mocipánech stále sílila. Státní úřad pro věci církevní požadoval ze třech fakult zachovat pouze dvě, a to v Čechách a na Slovensku. Pro přechod a zájem studentů o pokračování a dokončení studia se měli studenti rozmyslet. „Předsednictvo ÚVKŠČ se rozhodlo pro prověrky, které pak proběhly od 20. června do 8. července.“²⁰⁵ Studenti se hlásili a podle seznamu funkcionáři vybrali vhodné pro nástup na vojnu. Status fakult se změnil na bohoslovecká učiliště. Apoštolský stolec nesouhlasil s takovýmto postupem. Po zdráhavém rozhodování diecézní biskupové podepsali souhlas k přesunu na nově zřízená učiliště, jak profesorům, tak studentům. Výuka započala po prázdninách pro školní rok 1950/1951.

²⁰³ F. X. Halas, cit. d., str. 132

²⁰⁴ F. X. Halas, cit. d., str. 128

²⁰⁵ Karel Kaplan, cit. d., Stát a církev v Československu, str. 113

Pro Moravu nastala nepříznivá situace ve výchově kněžského dorostu. Uchazeči museli jezdit buď do Čech, nebo na Slovensko. V Čechách fungoval chlapecký seminář pod státním dohledem v Litoměřicích. Velká moravská města byla v nevýhodě. Mnoho studentů odrazovala velká vzdálenost, protože pocházeli z chudších poměrů a finanční situace jim nedovolovala jezdit tak daleko. Dalším důvodem byla obava, že studia nebudou uznaná od biskupů. Ti totiž „ještě před svou internací stihli vydat prohlášení, že tento celostátní seminář nezíská církevní schválení. Takže ti, co pak do Litoměřic – přesně řečeno do „pražského semináře se sídlem v Litoměřicích“- šli, jednali proti biskupům. Žádný přesný výnos, kterým by bylo původní odebrání církevního schválení Litoměřicím zrušeno“²⁰⁶ není znám. Z brněnských sto dvaceti studentů tam šlo pouhých pět.

3.14. **Činnost církve v utajení**

„Nelze však mluvit o konci teol. studia v Brně. V kritických dobách postupujících komunistických represí proti katolické církvi, když bylo jasné, že nebude možné pokračovat v dosavadním způsobu formace a vzdělávání kněží, pověřil brněnský biskup Karel Skoupý, tehdy mladého kaplana Stanislava Krátkého, aby v činnosti alumnátu i učiliště ve změněných podmínkách a neveřejně pokračoval.“²⁰⁷ Ten se takového úkolu s radostí chopil a využil již zmíněných „mexických fakult“. I když P. Stanislav Krátký v té době působil ve službě kaplana v Řečkovicích a potom necelých pět let v Husovicích – až do roku 1956, našel si na vedení budoucích kněží vždycky čas. Jeho dobrými spolupracovníky byli: profesor Ladislav Matyáš, profesor Dominik Pecka, Felix Davídek, historikové Bohumil Zlámal a Jaroslav Kadlec a mnoho dalších. „V Husovicích zanechal velmi dobrou pastorační stopu bratr Albín Kvita, který zemřel během vyšetřování Bezpečností.“²⁰⁸ Na husovickém gymnáziu jim pomáhali studenti, kteří vynikali aktivitou – např. Květoslav Šipr a Jiří Grygar.

„Pecka měl obrovský vliv na studenty a zároveň je vychovával k vedení skupinek mládeže. Hodně mu při tom pomáhal Jaroslav Kuchař, redaktor Lidových novin.“²⁰⁹

²⁰⁶ Stanislav Krátký a Jan Mazanec, *K plnosti*, vydavatelství Cesta, Brno 2004, str. 46

²⁰⁷ Jindřich Zdeněk Charouz, *Brněnský alumnát, Biskupství brněnské 2007*, str. 55

²⁰⁸ svědectví Stanislava Krátkého v knize *K plnosti*, str. 41

²⁰⁹ Stanislav Krátký a Jan Mazanec, *cit. d.*, str. 41

Ti všichni se podíleli na výchově kněžského dorostu v utajení - „ve skryté církvi“. Místní biskup Karel Skoupý jim tuto činnost schvaloval. Další oporou pro ně byl biskup Štěpán Trochta. „Snad by mělo být zmíněno, že otec Stanislav nezapomněl na Husovice ani v letech spolupráce s biskupem Davídkem, kdy pověřil současného vedoucího katedry systematické teologie Cyrilometodějské teologické fakulty UP v Olomouci, aby své kněžské zkušenosti získával právě v kontaktu s některými husovickými věřícími.“²¹⁰ „Na tomto místě nelze nezmínit klíčovou postavu moravské části skryté církve, hlavu společnosti Koinótés, Felixe Maria Davídka, který hrál důležitou roli při hledání nových možností teologického vzdělávání.“²¹¹ Problém nastal při shánění kvalitní duchovní literatury pro výuku. Na sklonku šedesátých let se otevřely na krátký čas možnosti přísunu knih ze zahraničí. Spisovatelskou úroveň vynikal německý teolog Karel Rahner. Vzdělávání probíhalo po malých skupinkách nebo individuálně. Rozsah učiva byl široký a neobsahoval pouze teologické disciplíny. „Nezapomenutelným výrazným superžákem byl Eduard Krumpolc. Byl nesmírně nadaný, lingvistický génius. Kolem něho se pak vytvořila celá olomoucká skupina žáků, o které se pečlivě staral, mezi nimi byl i ing. Kopeček z Žarošic. Dalšími velmi aktivními studenty byli Bedřich Provozník a vynikající matematik docent Radomil Kaláb.“²¹² V průběhu komunistické totality byli postupně někteří kněží z okruhu „Koinótés“ uvězněni. Občas se stávalo, že jim mocipáni odňali stání souhlas k veřejnému výkonu kněžského povolání v určité farnosti. Nebylo jednoduché, ho získat nazpět. Podzemní církve se v průběhu let měnila a vyvíjela. Na sklonku šedesátých let byl obnoven olomoucký seminář. Kdo byl vyřazen StB z kněžské služby ve farnosti, ten musel nastoupit do jiného zaměstnání. Častokrát to představovalo těžkou a podřadnou manuální práci. Tento osud se nevyhnul P. Stanislavu Krátkému. V červnu 1958 byl zatčen v Žeroticích, následně odsouzen na tři roky. Po necelých dvou letech byl amnestií osvobozen z Valdické věznice. Po té pracuje 8 let v Brně v podniku Pozemní stavby. Vykonává tam práci

²¹⁰ Květoslav Šipr, Osobnosti husovické farnosti - Stanislav Krátký, sborník 100 let chrámu

Nesvětějšího Srdce Páně v Brně Husovicích, vydalo CDK, tisk Helbich, Brno, 2010, str. 101, 102

²¹¹ Stanislav Krátký a Jan Mazanec, cit. d., str. 30

²¹² tamtéž, str. 50

pomocného dělníka a posléze jeřábnickou profesí. Ke své pastorační službě ve farnosti se vrátil po „Pražském jaru.“²¹³

Studenti, kteří dosáhli odpovídajících znalostí, mohli získat kněžské svěcení. Z důvodů utajení jezdili budoucí kněží za biskupem světilem Gerhardem Schaffranem do „NDR.“²¹⁴ O něm „se vědělo, že má k svěcení zahraničních kněží pověření přímo z Vatikánu.“²¹⁵ Situace nebyla vždy příznivá, proto společenství „Koinótés“ usilovalo o získání biskupa do svého středu. Prostřednictvím slovenských tajně vysvěcených jezuitských biskupů Hnilici a Dubovského se to povedlo. P. Jan Blaha přijal od P. Dubovského biskupské svěcení. Dále pak P. Blaha vysvětil na biskupa F. M. Davídka a ten P. Stanislava Krátkého. V dalších letech vysvětili odhodlané muže k následování Krista. V 70. letech se cesty některých členů společenství „Koinótés“ rozcházejí za jinými důležitými cíli. „Podzemní církve v Československu byla organickým a mnohostranným hnutím bez centrálního řízení; stovky kněží a desítky biskupů pracovaly v samostatně organizovaných skupinách.“²¹⁶ „V roce 1975 byla v podzemní církvi vysvěcena na jáhna Libuše Hornánská, které se říkalo Líba. V síti Koinótés působily tři, možná čtyři jáhenky.“²¹⁷ Toto společenství muselo být obezřetné, aby na sebe neupoutalo pozornost StB. Ne vždy se jim to dařilo. V běžném rutinním životě vedli členové sebe sami k opravdovosti, k lásce k bližnímu a k Bohu. Žili normální křesťanský život. Ve volném čase dělali něco navíc. Po večerech se vzdělávali, chodili na výlety, pomáhali kněžím, navazovali styk s Vatikánem a s diecézními biskupy. StB částečně měla povědomí o této ilegální skupině.

²¹³ Reformní hnutí utvořené na jaře 1968 z pokrokových členů KSČ pod vedením Alexandra Dubčeka

²¹⁴ NDR – Německá demokratická republika

²¹⁵ Stanislav Krátký a Jan Mazanec, cit. d., str. 67

²¹⁶ Miriam Therese Winterová, překlad z angličtiny – Magdalena Karelová, Z hlubin bezedných, nakladatelství Cesta, Brno 2003, str. 200

²¹⁷ tamtéž str. 153

3.15. ***Pronásledovaní v husovické farnosti***

Perzekuce se nevyhnula ani posvátnému prostoru v kostele. Tam docházeli komunističtí špióni a poslouchali, co kněží hlásají z kazatelny. Podle toho se k nim chovali. „„Po výslovně provizorním propuštění z Pankráce, jsem směl být kaplanem v Brně – Husovicích. Policejní návštěvy však nepřestaly, policejní auto mě vozilo po Brně a hrozili mi novými vymyšlenými obviněnými. Došel jsem k přesvědčení, že nemohu doufat v pokojnou práci a brzy musím počítat s dalším uvězněním. Rozhodl jsem se pro vynucenou emigraci do Rakouska. Bylo s tím sice spojeno nebezpečí, ale neviděl jsem jiné řešení. Přestože severní a východní Rakousko bylo tehdy pod kontrolou ruské okupační správy, dostal jsem se šťastně do Tyrol, kde měli okupační správu Francouzi. V rakouské duchovní správě jsem nakonec zůstal padesát let! Zdejší lidé mě měli rádi a pro vlast jsem sepsal osm českých teologických knih, které jsou dodnes v českých knihkupectvích k dostání.“ Mons. Josef Hrbata po dlouhá desetiletí emigrace podporoval církve a věřící v naší zemi. Jeho literární činnost pomáhala zaplnit mezery v duchovní a teologické literatuře doby komunistické diktatury.“²¹⁸

Problémy dělali komunističtí funkcionáři i malým dětem, které chodili do školy. Tvrdou skutečností pro nás ministranty obzvláště byly někteří učitelé, kteří svojí tzkzv.. důsledností hlavně v neděli zapisovali a pochopitelně hlásili naši účast při bohoslužbách na správných místech jeden z těchto význačných bydlel na Rotalové přímo proti Třebízského ulici, takže v pondělí se nám dostávalo po změně ředitele ve škole dobrého zadostiučinění ve smyslu socialistického způsobu života. I přes tyto problémy jsme se přenesli a zůstali jsme skromnými a šli za vzděláním s pokorou v duši.“²¹⁹

Studenti gymnázia byli na rozdíl od školáků, více průbojnější a troufli se pustit do odvážných akcí. Nevšední vzpomínky na dobu nesvobody a útisku má jeden z farníků.: „Ještě před tím, než přišel P. Krátký do Husovic, to bylo pak řádově rok 1951, ale byla to doba, kdy jsme byli ještě na gymnáziu. Bylo mi 17 let. Tak jsme

²¹⁸ Vojtěch Cikrle, Osobnosti husovické farnosti – Josef Hrbata, sborník 100 let chrámu Nesvětějšího Srdce Páně v Brně Husovicích, vydalo CDK, tisk Helbich, Brno, 2010, str. 102

²¹⁹ archiv farnosti Brno – Husovice, kronika, z dopisu Jaroslava Weigela – Mé vzpomínání, rok 2002

byli napojeni na studentskou katolickou akci, kterou v Brně vedl P. Václav Razík. Což byla akce, za kterou se také rozdávaly tresty okolo 3. – 10. let. A my jsme tenkrát byli Razíkem oslovováni, já měl na starosti husovické gymnázium a utvářeli jsme to, čemu jsme říkali Jiskry. Jiskry přesně podle vzoru sv. Ignáce byly rozšiřovány myšlenkou z knihy Jiskry otce Ignáce. Na formát A 8 byla napsána myšlenka – text, byl to hlavně můj úkol vybírat ty myšlenky na každý den. Po zatčení P. Razíka jsem přišel tenkrát za P. Stanislavem, když se objevil v Husovicích, že teda toto děláme a jestli by to nechtěl třeba dělat on pro nás, protože byl k tomu povolanejší, než já. On s tím souhlasil a přetvořil to podle svého vzoru, takže opsal malý úryvek z písmo a jak bylo čtení nebo evangelium, kratší na něco jako příklad a pod tím měl na stránku A 5 povídání a takovou modlitbu. To jsme si předávali na středečních pobožnostech – ty byly pro dospívající – už skoro muže ve středu navečer po požehnání a po mši svaté v kostele v zákristii. Tam nás vzdělával. To dostávali lidé z celého Brna a dalekého okolí. Tento sešitek obsahoval každodenní duchovní vedení na jeden měsíc. V době jeho velké popularity jsme je opisovali a rozdávali na několik set kusů. To byl také důvod mého pozdějšího věznění. Poprvé mě zatkli v roce 1954 kvůli tomu, že naše výchova u profesora Pecky vedla k nepřátelství vůči lidově demokratickému zřízení. Protokol jsem odmítl podepsat, i když výslech trval asi 18 hodin v kuse a vyšetřovatelé mi vyhrožovali, že nedostudují. Strávil jsem tam necelé 3 dny.

Stanislav byl velmi schopný duchovní. V měsíci květnu chodil na májové pobožnosti. V Husovicích kázával před mší sv. o půl šesté večer, pak ho vezl otec od P. Kazdy ke sv. Tomáši. Mezitím už tam začala mše sv. o šesti a měl tam 2. kázání májové a po mši ho od sv. Tomáše zavezl na Křenovou a tam mněl kázání po mši sv. Takového kněze jako byl otec Stanislav nemohl režim potřebovat.

15. 12. 1958 si pro mě znovu přišli. P. Stanislav pod nátlakem přiznal, že v Jiskrách mohou být protistátní myšlenky. To vedlo k jeho 2,5 letému věznění. Dominik Pecka se u soudu bránil tím, že formulace, které jsou v protokolech, které podepisoval nejsou jeho, že mu je podbízel vyšetřovatel. Pecka vydržel. Já jsem tvrdil, že jsem v Jiskrách nic protistátního nenašel, protože jsem v nich spatřoval jen modlitbu a jako takovou jsem je rozšiřoval. Za to jsem asi půl roku po Stanislavovi byl odsouzen jen

na 10 měsíců. To byl pro mne velký úspěch a od soudu jsem odcházel s úsměvem v obličeji. Stálo to za to! Bylo toho málo, mohlo to být horší.“²²⁰

80. léta nebyla tak tvrdá jak padesátá. Pomalu, ale jistě se začalo blýskat na lepší časy. Římskokatolická církev čtyřicetiletou nadvládu a pronásledování přežila, ale její poškození je nevyčísitelné!

²²⁰ záznam vzpomínek Květoslava Šipra

Závěr

Tato magisterská diplomová práce byla napsaná rok po té, kdy jsme vzpomenuli 60 let od výročí tragických babických událostí, které proběhly na Vysočině. Vzhledem k tomu, že jsou již podrobně zpracovány a kanonizační proces P. Buly probíhá, nepovažoval jsem za vhodné se jimi blíže zabývat. Vloni jsme také vzpomínali na padesátileté výročí mučednické smrti P. Albína Jaroslava Kivity, který působil v mé farnosti. Tento kněz si zaslouhuje obdiv a pevně doufám, že nastane čas pro jeho beatifikační řízení. Udělalo mi radost, že jsem se mohl o jeho osudu dozvědět víc. Prostřednictvím vzpomínkových akcí při jeho výročích pořádaných každých 5 let, se scházíváme s jeho příbuznými v Husovicích. Věřím, že obec Rybí nezapomene na život svého rodáka a vynasnaží se o jeho důstojné připomenutí nějakým vhodným způsobem, např. podobnou pamětní deskou, která zdobí naši faru. Na ni a na organizování pamětních setkání má největší zásluhu rektor kostela sv. Rodiny v Brně, P. Pavel Kolář. „Milý pane rektore, srdeční dík za zprávu o pietní slavnosti připomínající mého vzácného katechetu P. Albína Kivity, na kterého vskutku celý život vzpomínám. Scházeli jsme se i po jeho prvním propuštění z vězení. Netušil jsem, že ještě v r. 1961 budou mít StB tu drzost s ním zacházet tak krutě a pamatují si na šok, když jsem se dozvěděl, že zemřel u sv. Anny.“²²¹ Následující svědectví vypovídá o mnohém: „Albínek má velkou zásluhu na tom, že dnes jsem vůbec na živu. V mých očích páter Jaroslav Albín Kvita nebyl jenom knězem, ale byl to ryzí Čech, vlastenec a to hlavní – člověk lidumil. Nyní mi nezbývá nic jiného říci: „Jihse zichro baruch“ – „Necht' jeho památka je požehnaná.“²²²

Jsem mile potěšen, že máme v naší farnosti rodný domek blahoslavené sestry Marie Restituty, který na podzim loňského roku koupilo Biskupství brněnské. K němu také konáme vzpomínkové akce a snad v něm vznikne malé muzeum. Sousední farnost Lesná, která před časem vznikla, pojmenovala duchovní centrum jejím jménem. Náš – zrušený husovický hřbitov, nynější oddychový park nese jméno po této mučednici.

²²¹ archiv farnosti Brno – Husovice, kronika, vzpomínky z dopisu Jiřího Grygara P. Pavlu Koláři k reakci na odhalení pamětní desky P. A. Kivity na husovické faře, Praha 28. X. 2001, kopie

²²² archiv farnosti Brno – Husovice, kronika, vzpomínky z dopisu Eliho Raze P. Pavlu Koláři k reakci na odhalení pamětní desky P. A. Kivity na husovické faře, Tel – Aviv, 27. 9. 2001, kopie

Farnosti Lesná, Husovice a Zábrdovice jsou v živém kontaktu se sestrami „Hartmankami“ z Vídně. Pravidelné návštěvy z obou stran jsou toho dokladem. Ve Vídni byl založen spolek „Restituta – Forum“ k podpoře lidské důstojnosti a lidských práv podle sestry Marie Restituty. Předsedkyní je Dr. Hiltigund Schreiber. Tento spolek organizuje pravidelná setkání u příležitosti dnů sestry Marie Restituty – její narozeniny, úmrtí a blahořečení. Pro aktuální informace vydává věstník. Účast na akcích je hojná. Při přípravě na proces blahořečení Heleny Kafkové – sestry Marie Restituty má zásluhu paní Otílie Müllerová, která zprostředkovávala tlumočnickými dovednostmi kontakt mezi vídeňskými sestrami, biskupstvím, místním archivem atd. Z mého pohledu tato diplomová práce splnila záměr, který byl dán a nastíněn v úvodu. Rád bych ve volné chvíli navštívil archivy, kde jsou uloženy materiály z pracovních a internačních táborů z 50. let, ve kterých pobýval P. Albín Kvita. Tyto dokumenty nejsou dosud zpracovány a rozříděny. Zbývá je prozkoumat a to si vyžádá zvýšené úsilí a časové oběti. Domnívám se, že byl získán komplexní přehled na smutné dějinné události, které přinesly mnoho utrpení římskokatolické církvi v naší zemi, zvláště v mé farnosti po mnohá desetiletí.

Totalita nacistická a komunistická – vláda jedné strany je důkazem toho, že tomu tak opravdu bylo. Pamětníků těchto událostí stále ubývá, proto doporučuji, aby mladí křesťané byli s těmito tématy ve výuce náboženství seznamováni formou očitých svědků.

Použité prameny

Archiv bezpečnostních složek
archiv Boleslava Cyrila, Brno
archiv Doleželové Anny, Brno
archiv farnosti Brno – Husovice
archiv Kvitové Josefy, Vražné
archiv Martínkové L., Brno
archiv Ondruše Josefa Bernarda SDS, Kralice na Hané
archiv Pavelkové Marie, Rybí
archiv rodiny Doleželové, Brno
archiv SDS, Prostějov
pamětní deska na budově fary v Brně - Husovicích
pamětní deska na rodném domku v Brně - Husovicích
archiv autora, viz dále oddíl Rozhovory, ústní svědectví a záznamy vzpomínek

Použitá literatura

1. Antonik Roman SDS, Zycie i duszpasterska dzialalność ksiedza Albina Kivity SDS (1915 – 1961), praca magisterska, Papiiesky Fakultet Teologiczny we Wroclawiu, 1999
2. Balík Stanislav a Hanuš Jiří, Katolická církev v Československu 1945 – 1989, CDK, Brno 2007
3. Bláhová Alena, překlad, Navrácená, s. Marie Restituta, brožura, vydalo Děkanství brněnské, Brno 1998
4. Halas F. X., Dějiny vztahů českého národa ke křesťanství, UP CMTF, Olomouc, 1998
5. Charouz Jindřich Zdeněk, Brněnský alumnát, Biskupství brněnské 2007
6. Janoušek Pavel, Případ Babice, Vydalo nakladatelství Arca Ji Mfa, Třebíč 2001
7. Kaplan Karel, Stát a církev v Československu v letech 1948-1953, nakladatelství Doplněk, Praha – Brno 1993
8. Krátký Stanislav a Mazanec Jan, K plnosti, vydavatelství Cesta, Brno 2004
9. Koudelková Jarmila, dr., CSc., Naše dějiny v datech, vydal Albatros, Praha 1989
10. Malý Radomír PhDr., Katolíci ve stínu hákového kříže, nakladatelství Michael, Frýdek – Místek 2006
11. Mikulášek Jiří, Sejdeme se v nebi, Biskupství brněnské, 2003
12. Navara Luděk a Kasáček, Miroslav Mlynáři od Babice, vydavatelství Host, Brno 2008
13. Nešpor Petr, Doleželová Jaroslava, Brněnská diecéze 1777 – 2007: historie a současnost, sborník příspěvků ze sympozia na Biskup. gymnáziu, Brno 2007
14. Res Claritatis MONITOR, časopis, ročník IX, číslo 6, 25. března 2012
15. Římskokatolický farní úřad a farní rada, Kostel sv. Cyrila a Metoděje v Brně - Židenicích 1935 - 1995, sborník, vydavatelství Knihař v Brně 1995
16. Římskokatolická farnost Brno – Husovice, 100 let chrámu Nesvětějšího Srdce Páně v Brně Husovicích, sborník, vydalo CDK, tisk Helbich, Brno, 2010
17. Sagardoy P. Antonino OCD, Gelegen und ungelegen, Die Lebenshingabe von Sr. Restituta, Wien 2001

18. Sagardoy P. Antonio OCD, Vhod či nevhod, životní oběť sestry Marie Restituty, český překlad, vydala Římskokatolická farnost Brno - Lesná 2008
19. SALVATOR - ROČENKA spolupracovníků salvatoriánských 1948, Vydala čs. provincie Společnosti Božského Spasitele, Brno
20. SALVATORIÁNI Společnost Božského Spasitele, brožura, vydáno čl. provincialátem Společnosti Božského Spasitele v Brně – Husovicích, tiskem ve Valašském Meziříčí, 1926
21. Společnost Božského Spasitele (Salvatoriáni)., brožura, vytiskla občanská tiskárna v Brně 1931
22. Spolupracovník (věstník sdružení spolupracovníků salvatoriánských), časopis, 1938, ročník 1, číslo 1,
23. Spolupracovník (věstník sdružení spolupracovníků salvatoriánských), časopis, 1939, ročník 1, číslo 3
24. Švihálek Milan, Jak se rodí zvony, vydalo nakladatelství Jota, s. r. o., Brno 1997
25. Tretera Jiří Rajmund, Stát a církev v České republice, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2002
26. Vaško Václav, Dům na skále 1, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2004
27. Vaško Václav, Neumlčená II, nakladatelství Zvon, Praha 1990
28. Veselý Jiří Maria OP, To není sen, vydalo nakladatelství Gloria, Rosice u Brna 1999
29. Vodičková Stanislava, Uzavírám vás do svého srdce, CDK, Brno 2009
30. Winterová Miriam Therese, Z hlubin bezedných, překlad z angličtiny – Magdalena Karelová, nakladatelství Cesta, Brno 2003
31. Zlámal Bohumil, Příručka českých církevních dějin VII. Doba Československého katolicismu (1918 – 1949), vydala a vytiskla Matice cyrilometodějská, Olomouc 2010

Rozhovory, ústní svědectví a záznamy vzpomínek (přepsané ze záznamů diktafonu)

rozhovor s Pavelkovou Marií

svědectví Drdy Vladislava Ondřeje SDS ThLic.

svědectví Ocáskové Marie

svědectví Žilínského Jana Donáta OFM

vzpomínky Boleslava Cyrila

vzpomínky Doleželové Anny

vzpomínky Juránkové Silvy

vzpomínky Kudělkové Marie

vzpomínky Kvitové Jindřišky

vzpomínky Kvitové Josefy

vzpomínky Kvitové Růženy

vzpomínky Kvitových Jindřišky a Josefy

vzpomínky Kivity Eduarda

vzpomínky Martínkové L.

vzpomínky Mixi Roberta

vzpomínky Müllerové Otílie

vzpomínky Ocáskové Marie

vzpomínky Ondruše Josefa Bernarda SDS

vzpomínky Pavelkové Marie

vzpomínky Šipra Květoslava

vzpomínky Večeři

vzpomínky Žďárkové Anežky

vzpomínky Žilínského Jana Donáta OFM

Zkratky

A. – Albín

A. C. Arsenál – název fotbalového klub

a j. – a jiné

Ant. – Antonín

Ant. Zápot. – Antonín Zápotocký

atd. – a tak dále

býv. – bývalými

biskup. – biskupském

cit. d. – citovaný dokument

CSc. – vědecká hodnost nižšího stupně - kandidát věd

č. – číslo

č. j. – číslo jednací

ČNR – Česká národní rada

čp. – číslo popisné

ČS – Československo

ČSL – Československá strana lidová

ČSR – Československá republika (od. r. 1968 rozlišuj: Č S R = Česká socialistická republika od ČSSR = Československá socialistická republika)

ČTK – Československá tisková kancelář

d. – dolních

dp. – důstojný pán = římskokatolický kněz

Dr. – akademický zkrácený titul – JUDr. – Doktor práv, nebo hovorově lékař

dr. – akademicko - vědecký titul doktor – obecně

F. M. – Felix Maria

fr. – fráter (latinsky) - bratr

Ha – hektar (ů) – míra plochy

hod. – hodin (a, y) – jednotka času

chir. – chirurgie

ing. – akademický titul – Inženýr

jm. – jméno

JZD – jednotné zemědělské družstvo

K. – Kvita

KA – katolická akce
Kčs – Korun (a, y) československých (á, é) – platidlo – měna v Československu
kg – kilogram – zkratka hmotnosti
KS – Komunistická strana
KSČ – Komunistická strana Československa
Msgre – mons – monsignore, čestný titul církevního hodnostáře
MŠVU – ministerstvo školství, věd a umění
MV – ministerstvo vnitra
MZA – Moravský zemský archiv
např. – například
NDR – Německá demokratická republika
N. Jičín – Nový Jičín – název města
n. p. – národní podnik
NS – národní shromáždění
obv. – obviněný
OSN – Organizace Spojených Národů
P. – páter – duchovní otec, označení pro katolického kněze
PhDr – akademický titul – Doktor filozofie
prof. – akademický titul - profesor
prov. – provinciál – představený řeholníků v určité zemi, na určitém území
př. - příklad
PTP – pomocný technický prapor
r. – roku, roce
ROH – revoluční odborové hnutí – odbory
Rtg – rentgenové vyšetření – rentgenový snímek
s. – sestra (y)
Sb – sbírky (zákonů)
SDS - Societas Divini Salvatoris – Společnost Božského Spasitele – Salvatoriáni
S. D. S = SDS
SKD – Společnost katolického domu
sekr - sekretariát
SNB – Sbor národní bezpečnosti
SNR – Slovenská národní rada
soc. – sociálně (ý)

SSSR – Svaz sovětských socialistických republik

StB – Státní bezpečnost

SÚC – Státní úřad pro věci církevní

sv. – svatý (é, ého)

teol. – teologického

ThDr. – akademický titul – Doktor teologie

ThLic. – akademický titul – Licenciát teologie

tr. – trestní

tzv. – tak zvaně (ý)

USA – Spojené Státy Americké

ÚV KSČ – Ústřední výbor Komunistické strany Československa

Valaš. – Valašské (ho) – část názvu města

Val. Mez. – Valašské (ho) Meziříčí – název města

vldp. – veledůstojný pán = zasloužilý římskokatolický kněz vyššího věku

Obrazové a tištěné přílohy

Odhalení pamětní desky Heleny Kafkové – blahoslavené sestry Marie Restituty
na rodném domku v Brně – Husovicích v říjnu 1999, archiv autora.

Vzpomínkový akt u domu s. Marie v Husovicích, neděle 30. 10. 2011, archiv autora.

Obec Rybí. Rodný dům Jaroslava Kvity a kostel Nalezení sv. Kříže, kde byl pokřtěn.

Německo.
Republika československá

Země: moravskoslezská

Polit. okres: Nový Jičín.

Soudní okres: Nový Jičín.

Čís. j. 1179.

Arcidiecése: olomoucká

Děkanství: Nový Jičín.

Řím. katol. fara: Rybí.

Rodní a křestní list

Ze zdejší rodní a křestní knihy, svazek: III., strana: 218. dosvědčuje se tímto úředně,
že v obci (místo, ulice, číslo) Rybím, č. 88.
dne (vypis) patnáctého května tisíce
devět set patnáct, (číslicemi) 1915. 5. 15
se narodil(a) a dne (i rok) 10. / 5. 1915 ve farním
chrámu Páně (sv.) Nalzemí sv. kříže podle římskokatolického
obřadu pokřtěn byl syn - dcera:

(křestní a rodné jméno)

Jaroslav Kvita.
Otec*: Kvita Eduard, hleběnický dělník v Rybím,
syn Eduarda Kvity, domkáře v Rybím a jeho
manželky Teresie Šochové ze Stramberka,
nar. 28. / 4. 1889, řím. katol.

Matka*: Karolína, dcera Josefa Melnara, domkáře v
Rybím a jeho manželky Břesky Kvitové v Rybím.
Nar. 12. / 7. 1891, řím. katol.

Křtil důst. pán: Ferdinand Šoisar, farář.

Kmotři: Vojtěch Purmenský, vednický dělník v Rybím.
Teresie, volodná dcera Eduarda Kvity, domkáře
v Rybím.

Porodní asistentka: Aloisie Havelantová, č. 144. v Rybím.

Poznámka:

Vlastnoručním podpisem a razítkem úředním potvrzuje:

Řím. katol. farní úřad v Rybím, dne 26. / 7. 1915.

Ant. Oslavský,
Administrátor.

* Rodní a křestní jméno, náboženství, čas narození atd., jako v matrice.

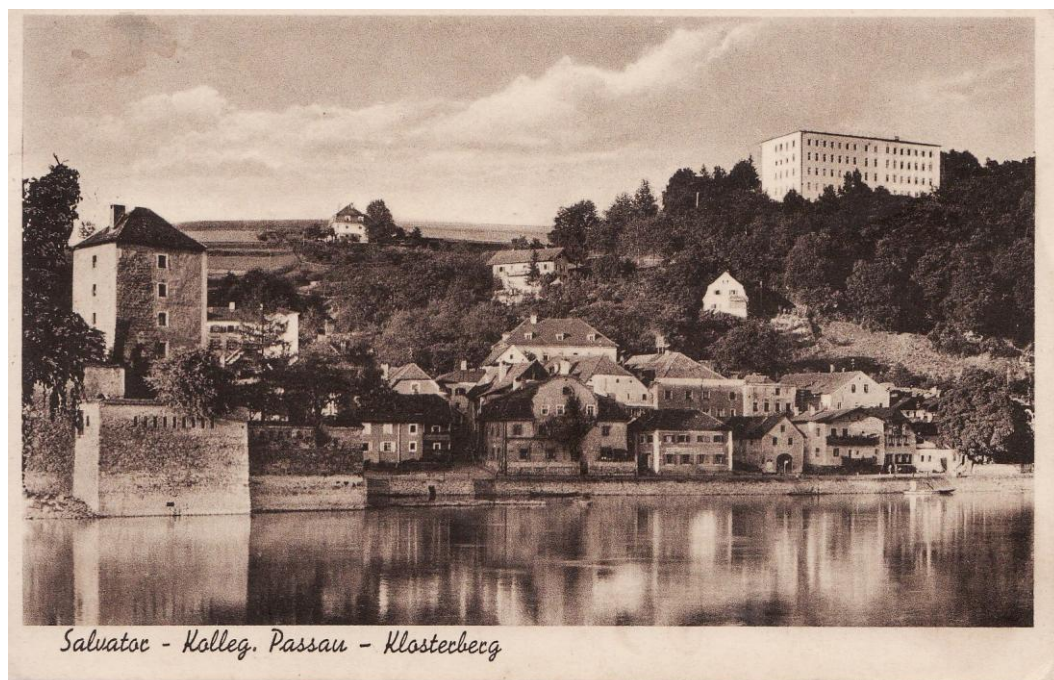
Škola v Rybí, kam chodil malý Jaroslav Kvita.

Jaroslav Kvita v době studií na gymnáziu ve Valašském Meziříčí,
archiv Marie Pavelkové, Rybí.

Obrázek z brožury Společnost Božského Spasitele (Salvatoriáni)., Nákladem Otců Salvatoriánů, Brno, 1931, str. 19.

Pohlednice rodičům napsaná fr. Albínem 11. 3. 1936, archiv Marie Pavelkové, Rybí.

Pane, kladu na Tvůj oltář všechna přání dobrých lidí, záležitosti svých rodičů,
sourozenců, přátel a všech mně drahých, jakož i těch, jež mi, nebo jímým prokazali
dobrodělní z lásky k Tobě a kteří se odporučili do svých vzpomínek v modlitbách
a při mši svaté.
Následovník Krista.

Uzávraje díky Bohu, dovoluji si oznámiti, že budu
na svátek sv. Petra a Pavla 1938 v Pasově

vyšvěcen na kněze.

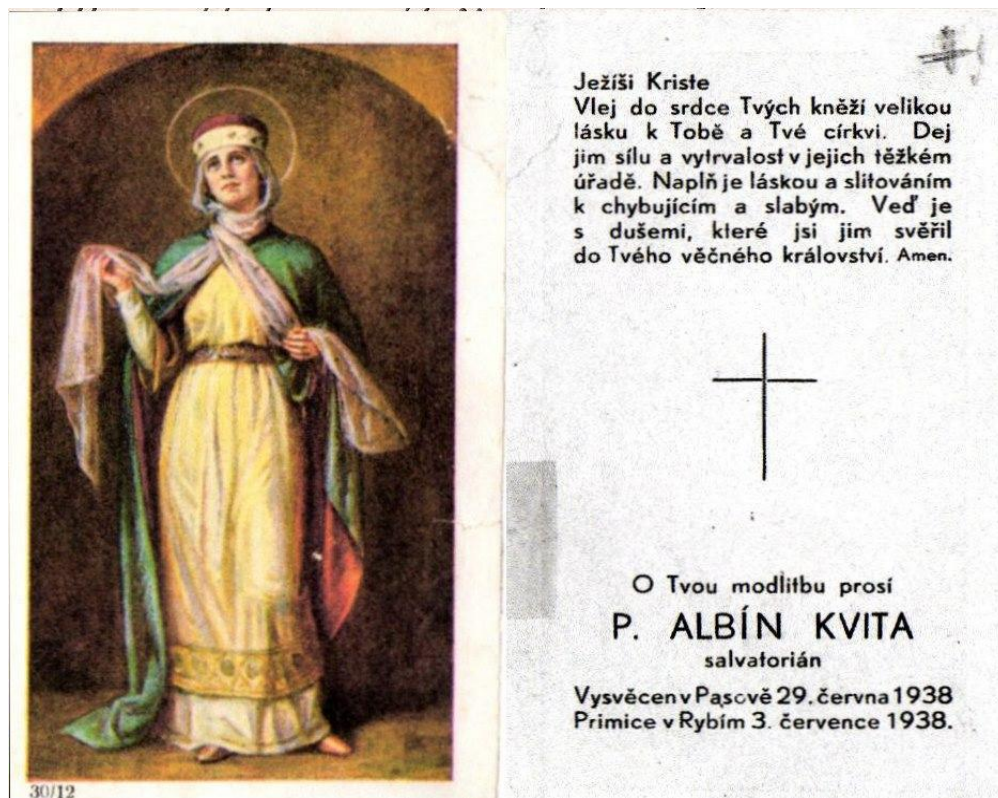
První nejsvětější obět

přinesu Nejvyššímu v neděli 3. července 1938
ve farním chrámu Nalezení sv. Kříže ve svém rodišti.

F. Albin Kvita, subditorian.

Pasov, Bavorsko v červnu 1938 Rybí u Nov. Jičína

RI

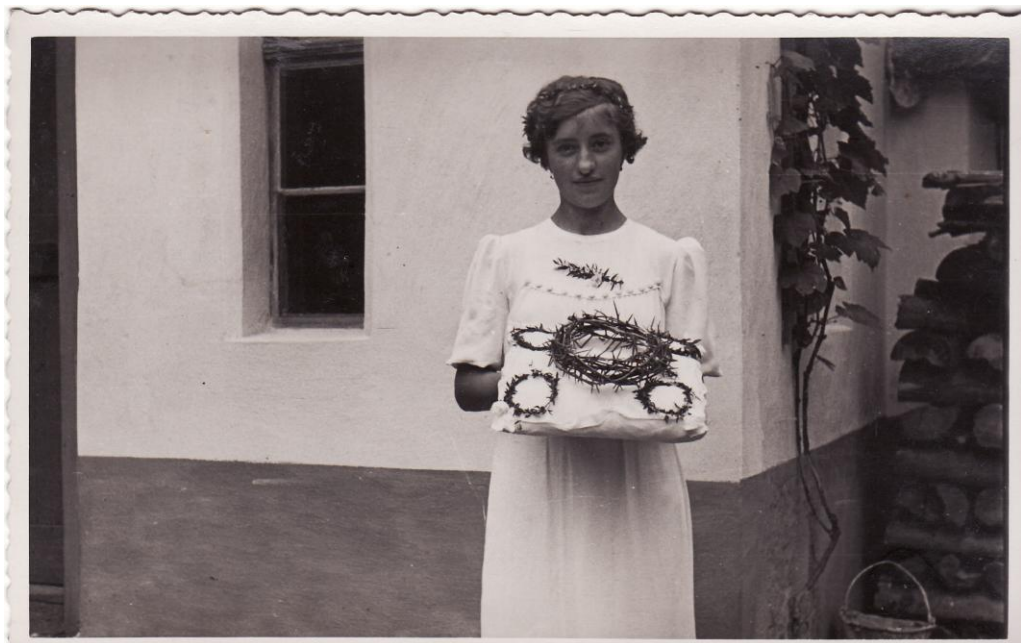
Primiční obrázek P. A. se sv. Ludmilou, archiv L. Martínkové, Brno.

Novokněz Albín Jaroslav Kvita před začátkem primiční mše sv. u obce Rybí,
 archiv Marie Pavelkové, Rybí.

Novokněz A. Kvita v den své primiční mše sv., v rodné vsi - v Rybí,
archiv Marie Pavelkové, Rybí.

Albínova sestra Ludmila v primiční den svého bratra. Nikdo tehdy netušil, jakou symboliku bude mít trnová koruna v jeho životě. Archiv Marie Pavelkové, Rybí.

Primiční štola P. Albína Kvity, archiv farnosti Brno – Husovice (farní kostel).

Kvitova rodina s novoknězem před rodným domem, archiv Marie Pavelkové, Rybí.

P. Albín Kvita na Vranově s družičkami r. 1945, archiv rodiny Doleželové, Brno.

Glusovice
15./11. 1943.

Stričko,
hledí, jak Te
Bůh miloval.
Mohla bys
šlo ještě znovu
křížovat
hříchy?...
Ne, nikdy!

V upomínku

P. Albin S. D. S. kařecheta.

Kresba tuší, kterou provedl P. A. 15. 11. 1943 do památníku své žačky náboženství.

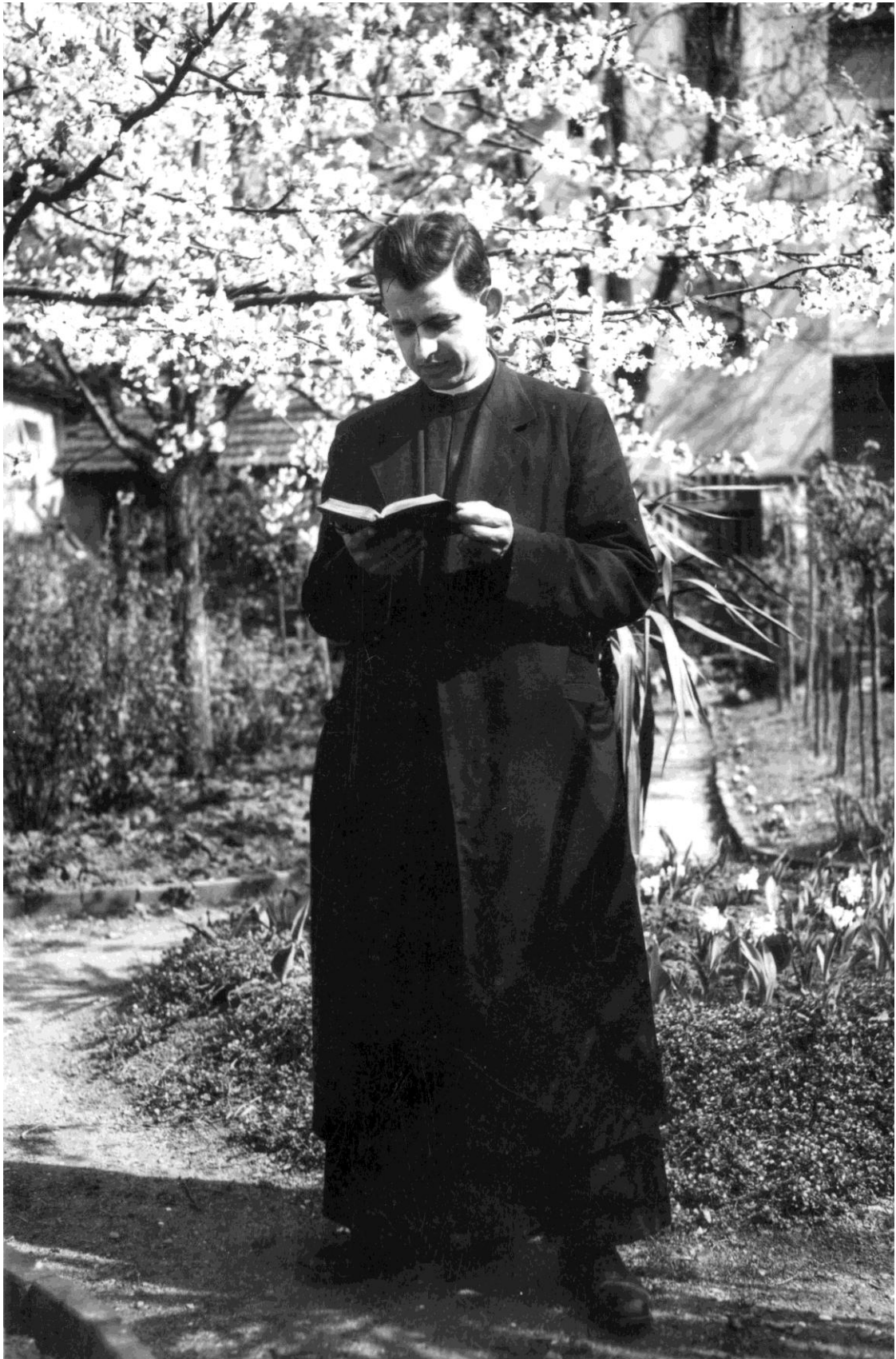
Archiv Anny Doleželové, Brno.

Katecheta P. A. Kvita se svými žáky po 1. sv. přijímání v Husovicích u kostela,
(před vchodem do zákristie), archiv Marie Pavelkové, Rybí.

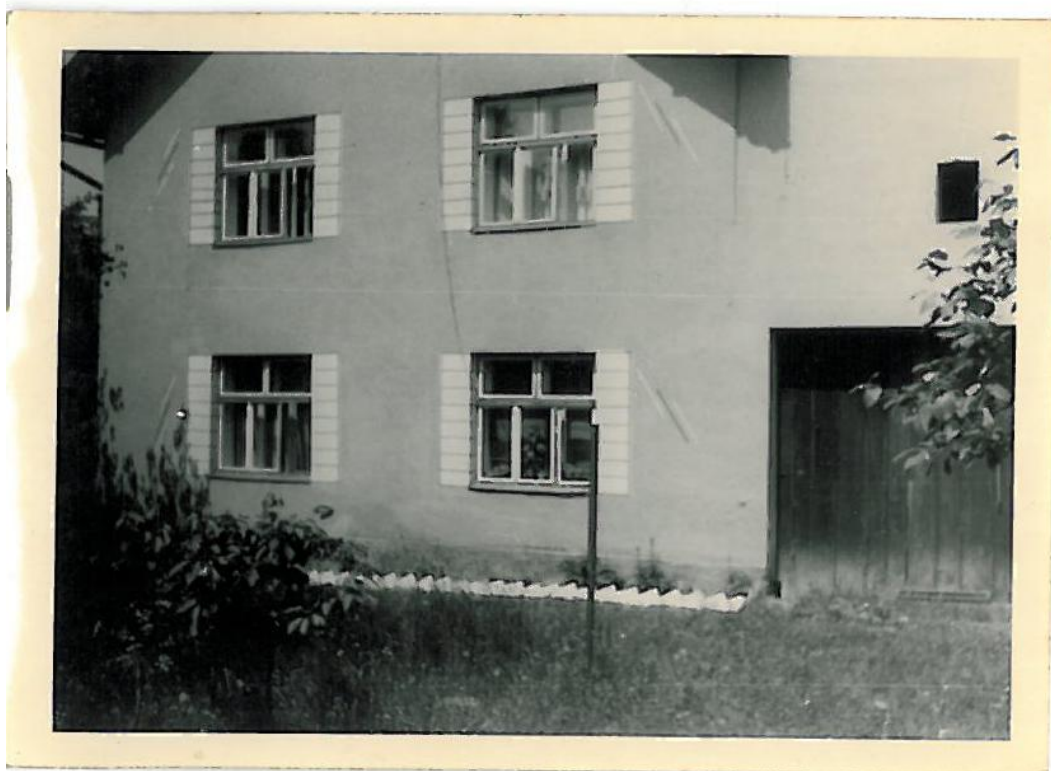
P. A. na hřišti SKD – orlovný v Husovicích r. 1949, archiv Cyrila Boleslava, Brno.

P. Albín při čtení na farní zahradě v Husovicích, archiv Cyrila Boleslava, Brno.

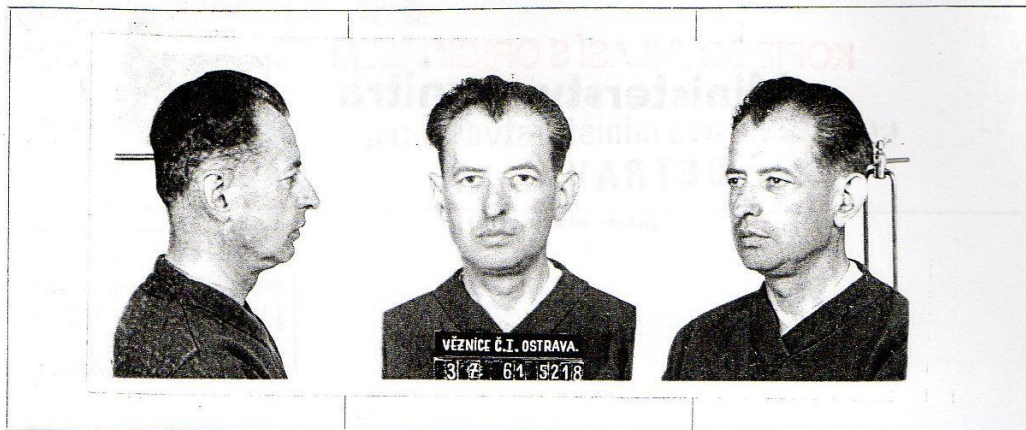

Učitelký sbor Masarykovy obecné školy na Zemědělské ulici č. 29
v Černých Polích, archiv Cyrila Boleslava, Brno.

V jedné ze dvou místností v 1. patře bydlel P. A. po propuštění z internace.

Archiv Josefy Kvitové, Vražné.

Vyšetřování prováděl			
název součásti	od	do	podpis vyšetřovatele
KS-MV Ostrava	27.6.1961	26.7.1961	uzm. Hájek

P. A. ve vazební věznici v Ostravě, Archiv bezpečnostních složek, v-1768/3, str. 2.

Pohřební průvod P. A. Kvity v rodné vsi 17. 9. 1961, archiv Marie Pavelkové, Rybí.

Poslední rozloučení s P. A. Kvitou na hřbitově v Rybí – 17. 9. 1961,
archiv Marie Pavelkové, Rybí.

Náhrobek v obci Rybí, pod kterým odpočívá tělo P. Albína Jaroslava Kvity SDS.

Farnost: R y b í

Děkanství: Nový Jičín

Dotazník o trpících pro
v í r u

Jméno a příjmení: P. A l b í n K v i t a

narozen: 15.5.1915 v Rybí

vysvěcen: r. 1938 v Pasově

šeholník Salvatorián

po vysvěcení působil v duchovní správě v Brně.

Po r. 1948 internován - Osek, Želiv.

Byl propuštěn asi v r. 1953.

Žil u svého otce a bratra ve Vražném. Pracoval na pile jako dělník.

V červnu r. 1961 zatčeni členy KS-MV v Ostravě, kteří zároveň provedli domovní prohlídku a zabavili jeho věci /bylo to dne 27.6.1961 dle dopisu Krajské správy SNB odbor vyšetřování Stb Ostrava ze dne 23.10.1968/. Prohlídku prováděli nadporučík František Hejda a nadporučík Šimek.

P. Albín Kvita byl vyšetřován v Ostravě, zřejmě na Krajské správě Sboru národní bezpečnosti - odboru vyšetřování Stb. Do vyšetřovací vazby byl vzat v dobrém zdravotním stavu. Za tři měsíce ve vyšetřovací vazbě byl na tom zdravotně tak špatně, že jej museli převést do nemocnice. Byl hospitalizován ve Fakultní nemocnici v Brně. Stěžoval si na to, že při vysokých horečkách a bolestech si ve vyšetřovací vazbě nemohl ani lehnout.

Zemřel 10.zářím 1961.

Jako příčina smrti je na oznámení o úmrtí vydaném Radou obvodního národního výboru I v Brně ze dne 26.zářím 1961 uvedena Uremia.

Pohřben je na místním hřbitově v Rybí. Jeho pohřbu se účastnilo velmi mnoho lidí včetně osob zdejším lidem neznámých.

M. Kádavová

Dotazník o trpících pro víru, archiv Marie Pavelkové, Rybí.

Odhalení pamětní desky P. Albína Kvity na farní budově
v Brně – Husovicích, v neděli 9. 10. 2001, archiv autora.

5. výročí odhalení pamětní desky P. Albína, neděle 10. 9. 2006.

K úšastníkům promlouvá prof. Květoslav Šipr - jeho žák,
archiv autora.

50. výročí mučednické smrti

VZPOMÍNKA **na mučedníka**

P.Jaroslava Albína Kvitu, SDS
(1915-1961)

se koná v neděli

11.9. 2011 v 10 h

u jeho pamětní desky
na budově farního úřadu

Brno-Husovice, Vranovská 103

Pro účastníky je mše sv. v kostele v Husovicích 11.9. 2011 v 9,00 a v 11,00

Pozvánka na vzpomínkovou akci k 50. výročí úmrtí P. A. Kvitu, archiv autora.

Vzpomínková akce k 50. výročí mučednické smrti P. Albína Jaroslava Kvity proběhla za účasti: prof. Květoslava Šipra, P. Pavla Koláře – rektora kostela sv. Rodiny, P. Ignáce Vojtěcha Majvalda OFM – faráře, ing. Václava Pavelky – bývalého starosty Rybí, A. neteře Marie, dalších členů rodiny P. Kvity, jeho žáků a dalších příznivců. Archiv autora.

Obrázek z knihy K plnosti, pout' z Husovic na Vranov u Brna, uspořádaná P.

Krátkým r. 1954. Vedle P. Stanislava jde Květoslav Šipr, str. 222.

Obrázek z knihy K plnosti, „Tým organizátorů poutě na Vranov u Brna, obnovené“

P. Krátkým r. 1954, str. 222.